

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2018

Bc. Radka Šenfildrová

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA VEŘEJNÉ EKONOMIKY

Zhodnocení ekonomických a knihovnických ukazatelů krajských vědeckých knihoven v ČR
Evaluation of Economic and Library Indicators of Regional Research Libraries in the Czech
Republic

Student: Bc. Radka Šenfildrová

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Bc. Jiří Bečica, Ph.D.

Šumperk 2018

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra veřejné ekonomiky

Zadání bakalářské práce

Student: **Bc. Radka Šenfildrová**
Studijní program: B6202 Hospodářská politika a správa
Studijní obor: 6202R055 Veřejná ekonomika a správa
Téma: Zhodnocení ekonomických a knihovnických ukazatelů krajských
vědeckých knihoven v ČR
Evaluation of Economic and Library Indicators of Regional Research
Libraries in the Czech Republic

Jazyk vypracování: čeština

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Charakteristika a fungování veřejných knihoven v ČR
3. Analýza ekonomických a knihovnických ukazatelů u krajských vědeckých knihoven
4. Zhodnocení vybraných ukazatelů krajských vědeckých knihoven v letech 2012-2016
5. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Seznam příloh

Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

CEJPEK, Jiří. *Dějiny knihoven a knihovnictví*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2008. 247 s. ISBN 978-80-246-0323-0.

DOSTÁL, Petr a Eva KISLINGEROVÁ. *Ekonomika kultury: efektivní metody a nástroje podnikání v sektoru kultury*. Praha: Oeconomica, 2012. 172 s. ISBN 978-80-245-1886-2.

PEKOVÁ, J., J. PILNÝ a M. JETMAR. *Veřejný sektor – řízení a financování*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. 485 s. ISBN 978-80-7357-936-4.

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Bc. Jiří Bečica, Ph.D.**

Datum zadání: 24.11.2017

Datum odevzdání: 11.05.2018

doc. Ing. Petr Tománek, CSc.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Zdeněk Zmeškal
děkan fakulty

Prohlašuji, že jsem celou bakalářskou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Šumperku dne 13. 7. 2018

Bc. Radka Šenfildrová

OBSAH

1 ÚVOD	9
2 CHARAKTERISTIKA A FUNGOVÁNÍ VEŘEJNÝCH KNIHOVEN V ČR	11
2.1 Vymezení veřejného sektoru	11
2.1.1 Struktura veřejného sektoru	14
2.2 Charakteristika odvětví kultury	16
2.2.1 Struktura odvětví kultury	18
2.2.2 Financování kultury	19
2.3 Charakteristika českého knihovnictví	22
2.3.1 Dějiny českých knihoven	22
2.3.2 Legislativa a systém knihoven	26
2.3.3 Financování veřejných knihoven	28
3 CHARAKTERISTIKA A ANALÝZA UKAZATELŮ KRAJSKÝCH KNIHOVEN V LETECH 2011 – 2016	30
3.1 Charakteristika krajských knihoven	30
3.2 Ukazatele krajských knihoven za rok 2016	33
3.3 Analýza knihovnických ukazatelů krajských knihoven	34
3.3.1 Registrovaní uživatelé krajských knihoven	35
3.3.2 Knihovní fondy krajských knihoven	38
3.4 Analýza ekonomických ukazatelů krajských knihoven	42
3.4.1 Příspěvek zřizovatele	42
3.4.2 Výdaje na nákup knihovního fondu	44
3.5 Analýza výdajů krajů na kulturu a standardu veřejných knihovnických a informačních služeb	47
3.5.1 Celkové výdaje krajů na kulturu	47

3.5.2 Srovnání ukazatelů krajských knihoven se standardem veřejných knihovnických a informačních služeb	50
4 ZHODNOCENÍ UKAZATELŮ KRAJSKÝCH KNIHOVEN	58
4.1 Komparace knihovnických ukazatelů krajských knihoven	58
4.1.1 Procento registrovaných uživatelů z obsluhované populace kraje	58
4.1.2 Knihovní fond na 1 000 obyvatel kraje	61
4.2 Komparace ekonomických ukazatelů krajských knihoven	63
4.2.1 Procento příspěvku zřizovatele z výdaje kraje na kulturu	63
4.2.2 Výdaj na nákup knihovního fondu krajských knihoven na 1 obyvatele kraje	65
5 ZÁVĚR	71
Seznam použité literatur	75
Seznam zkratk	77
Prohlášení o využití výsledků práce	
Seznam příloh	

1 ÚVOD

Veřejné knihovny jsou významné kulturní, informační a vzdělávací instituce poskytující různé druhy služeb, kterými uspokojují různé kulturní potřeby obyvatel státu. Na základě tohoto výroku jsou knihovny nezastupitelné v životě každého občana. Právě proto je tématem této bakalářské práce, Zhodnocení ekonomických a knihovnických ukazatelů krajských vědeckých knihoven v ČR. Kvalita poskytovaných služeb se odráží od jednotlivých ukazatelů, z nichž některé souvisí s finančními prostředky a jejich zdroji jsou především veřejné rozpočty.

Celá bakalářská práce je rozdělena tak, že jednotlivé kapitoly a podkapitoly na sebe v logickém sledu navazují. Ve vztahu ke knihovnictví je začátek práce věnován veřejnému sektoru. Jsou vymezeny základní pojmy veřejného sektoru jako národní hospodářství, veřejný statek, veřejná volba, veřejná správa, veřejná kontrola. Navázáno je rozdělením mnoha oblastí činností, které jsou v rámci veřejného sektoru vykonávány. Knihovny spadají podle členění veřejného sektoru dle potřeb do odvětví rozvoje člověka či dle Klasifikace funkcí vládních institucí do skupiny kulturní služby. Následuje tedy přiblížení odvětví kultury. Jsou zmíněny různé pohledy autorů na kulturu. Přesná definice kultury totiž neexistuje a každý na pojem nahlíží ze svého pohledu. Příkladem je výrok profesora Sokola, který kulturu pojímá jako oblast naší tvořivosti a je také zcela svěřena do našich rukou. Prostřednictvím struktury kultury je přiblížen ústřední orgán státní správy, jeho odbor související s knihovnictvím a také úroveň územních samosprávných celků. Knihovny jsou organizace, které jsou financované z veřejných rozpočtů, proto je důležitou částí práce financování kultury. V rámci této části se řeší, odkud plynou zdroje peněžních prostředků do kultury a kam jsou následně rozděleny ve formě výdajů. Týká se to výdajů na kulturu ze státního rozpočtu a výdajů Ministerstva kultury dle ukazatelů. Knihovnictví na území České republiky má dlouholetou tradici, byl zde vybudovaná hustá síť knihoven, která přetrvává dodnes. Více o historii knihovnictví na našem území přibližují dějiny a současnost českého knihovnictví. Z legislativy je hlavním zákonem, zákon č. 257/2001 Sb., Knihovní zákon, ze kterého se odvíjí např. rozdělení knihoven. Jak již bylo zmíněno, knihovny jsou financované z veřejných rozpočtů, především tedy od svých zřizovatelů. Mají ale další možnosti, kde mohou získat další finanční podporu.

Cílem práce je **srovnání vybraných ekonomických a knihovnických ukazatelů krajských vědeckých knihoven v ČR**. K naplnění daného cíle je použita metoda analýzy a popisu zjištěných statistických dat a srovnání průměrů daných ukazatelů. V neposlední řadě je

uplatněna metoda komparace. Stanoveno bylo pětileté časové období, ale z důvodu již zjištěného roku šestého, je v práci hodnoceno období šestileté, tedy roky 2011 – 2016.

Jsou stanoveny i dílčí cíle, které se týkají porovnání celkových výdajů krajů na kulturu a srovnání ukazatelů krajských knihoven se standardem veřejných knihovnických a informačních služeb za rok 2016. U dílčích cílů jsou srovnány výdaje krajů na kulturu v přepočtu na jednoho obyvatele kraje a srovnání ukazatelů krajských knihoven se standardem VKIS.

Z vybraných ukazatelů se jedná o registrované čtenáře, knihovní fond, příspěvek zřizovatele a výdaje na nákup knihovního fondu. Každý ukazatel je charakterizován, jeho data zpracována do tabulek a grafů a následně rozebrán již zmíněnými metodami. Ke každému ukazateli byly statistické údaje získány z výročních zpráv krajských knihoven, či zjištěny emailovou komunikací s pracovníky daných knihoven.

Hlavními zdroji informací pro tuto práci jsou odborné knihy uvedené v seznamu bibliografických citací. Internetové zdroje související s platnou legislativou, s Národním informačním a poradenským střediskem (dále jen NIPOS), kde byly získány některá statistická data. A v neposlední řadě výroční zprávy jednotlivých krajských knihoven.

2 CHARAKTERISTIKA A FUNGOVÁNÍ VEŘEJNÝCH KNIHOVEN V ČR

V rámci podkapitol je přiblížena oblast veřejného sektoru, odvětví kultury a následně navazuje české knihovnictví.

2.1 Vymezení veřejného sektoru

Veškerou podstatu veřejného sektoru shrnuje v definici Rektořík (2007, s. 18), který uvádí, že *„veřejný sektor je ta část národního hospodářství, ve které jsou ve veřejném zájmu uspokojovány potřeby společnosti a občanů formou statků prostřednictvím veřejných služeb, je financována převážně z veřejných rozpočtů, je řízena a spravována veřejnou správou, rozhoduje se v ní převážně veřejnou volbou a podléhá veřejné kontrole“*.

Na základě této definice veřejného sektoru jsou nejprve vymezeny klíčové pojmy. Halásek (2012), národní hospodářství chápe jako soustavu subjektů provádějící ekonomickou činnost na území státu, včetně vzájemných vztahů mezi těmito subjekty. Národní hospodářství je členěno podle různých kritérií. K nejvýznamnějším patří členění podle:

- odvětví: hmotná výroba, služby,
- sektorů: primární, sekundární, terciární, kvartární, kvintární,
- prostoru: územní celky dle uspořádání veřejné správy, přirozené regiony,
- vlastnictví: soukromé, veřejné (sektor státní, samosprávný),
- financování: sektor ziskový (tržní), neziskový (netržní).

Vzhledem k vymezení veřejného sektoru, je pro účely této práce významné kritérium jeho financování. Z výše vymezeného je patrné, že národní hospodářství je členěno na sektor ziskový a neziskový. Rozdíl mezi těmito sektory je ve způsobu dosažení jejich cíle. Ziskový sektor je financován z prostředků, které subjekty tohoto sektoru získají z prodeje svých statků za tržní cenu, která vzniká na trhu v rámci nabídky a poptávky. Prioritou je tedy zisk. Pro neziskový sektor je cílovou funkcí užitek, zpravidla v podobě veřejné služby a subjekty zde získávají prostředky pro svoji činnost, převážně z přerozdělovacích procesů v rámci veřejných rozpočtů. Neziskový sektor se dále dělí na sektor veřejný, soukromý a sektor domácností (Rektořík, 2010, Obr. 2.1, viz příloha č. 1).

Veřejný sektor je tedy součástí národního hospodářství. Spolu s tržním sektorem zde vytváří jednotný ekonomický celek. V rámci tohoto celku je veřejný sektor úzce propojený s tržním ziskovým sektorem a oba sektory jsou na sobě závislé, tzn., že se vzájemně podmiňují

a doplňují. Pokud selhává jeden z nich při zajišťování veřejných potřeb, nastupuje druhý. Selhání privátního sektoru vede k rozvoji veřejného neziskového sektoru (Peková, 2012).

Hlavní funkcí veřejného sektoru je zajišťování veřejných statků (služeb)¹ na neziskovém principu, pro účely obyvatelstva. Nejprve je nutné vymezit pojem statek. Chápeme ho jako souhrnné označení zboží a služeb sloužící k uspokojování potřeb lidí. Statky se člení na základě primární klasifikace podle jejich původu, a to na **statky volné** (volně dostupné, bez omezení, tržní cena je nulová) a **ekonomické statky** (vzácné, produkt ekonomických činností člověka, tržní cena je větší než nula). Takto vymezené ekonomické statky mají několik dalších klasifikací podle různých hledisek, mezi které patří i veřejné statky (Halásek, 2012).

Halásek (2012), definuje pojem **veřejný statek** jako službu, která je více či méně užitečná celé společnosti, neprochází trhem a je zabezpečovaná veřejnou správou, tzn. státem i územní samosprávou v rámci veřejného sektoru. Peková, Pilný, Jetmar (2012) ještě dodávají, že u veřejných statků dochází k tzv. tržnímu selhání. Je to jev, související s dosažením efektivní alokace dostupných zdrojů, při kterém tržní systém selhává a dochází tedy pak k neefektivní alokaci zdrojů a ke ztrátám efektivnosti. Veřejné statky členíme na čisté a smíšené. Čisté veřejné statky se vyznačují:

- kolektivní spotřebou,
- nedělitelností spotřeby - nevylučitelností ze spotřeby – nesoutěživostí,
- nekvantifikovatelností podílu jednotlivce na spotřebě (spotřeba nelze ocenit tzv. uživatelským poplatkem),
- spotřeba statku jedním uživatelem neomezuje spotřebu stejného statku jiným uživatelem, kvalita veřejného statku je nedělitelná.

Čistým veřejným statkem je např. obrana státu – armáda i policie, veřejná správa, soudy, veřejné komunikace atd. Obvykle jsou tyto statky hrazeny z veřejných financí. Smíšené veřejné statky jsou charakterizovány:

- kolektivní spotřebou,
- dělitelností kvantity – přesně vymezíme podíl jednotlivce na spotřebě, jednotku spotřeby lze ocenit tzv. uživatelským poplatkem,
- kvalita veřejného statku není dělitelná.

---

¹ V praxi se více používá termín veřejná služba zejména pro nehmotné veřejné statky např. v rámci

Spotřeba těchto statků je fakultativní (dle vlastního rozhodnutí) nebo přikázaná (zákonem). K těmto statkům patří např. využívání veřejných parků, výstavních sál, vysílání kabelové televize, systém středního a vyššího stupně školství. Smíšené veřejné statky jsou financovány jak z veřejných, tak i ze soukromých rozpočtů (Halásek, 2012; Peková a kol., 2012).

Veřejný sektor musí na produkci veřejných statků efektivně alokovat finanční prostředky. Zdrojem finančních prostředků je rozpočtová soustava, především soustava veřejných rozpočtů (Obr. 2.2, viz příloha č. 2). V rámci této soustavy dochází díky alokační funkci k rozdělování peněz (především jde o daňové výnosy), které jsou následně určeny na poskytování veřejných statků. Postupy efektivní tvorby, rozdělení a použitím peněžních fondů v rozpočtové soustavě se zabývají veřejné finance, které Halásek (2012, s. 59) definuje jako *„peněžní vztahy vznikající v souvislosti s tvorbou, rozdělováním a použitím peněžních fondů spojených s činností veřejných institucí, přičemž jedním ze subjektů vztahů v rámci veřejných financí je stát a také i příslušné územní správní jednotky“*.

Rozhodnutí týkající se produkce veřejných statků, tj. struktury, kvality, kvantity, objemu financí ad., se děje na základě **veřejné volby**. Většinou se v demokratických zemích využívá tzv. nepřímého rozhodování (nepřímé volby). Občané si ve volbách (parlamentních, krajských, obecních) volí své zástupce, na které delegují rozhodovací pravomoc (Peková, 2008).

Plnění rozhodnutí volených orgánů zajišťuje **veřejná správa**, která je řídicím subjektem ve veřejném sektoru (řídí jeho organizace), ale zároveň je z ekonomického hlediska resortem veřejného sektoru. Ovlivňuje také jeho efektivnost a sama je čistým veřejným statkem, kdy zabezpečuje poskytování některých služeb pro občany, např. vyřizuje vedení matriky, zabezpečuje občanské sňatky, vystavuje a vyřizuje stavební povolení ad. Je také zodpovědná za poskytování dalších veřejných statků, jako je školství, zdravotnictví, sociální péče apod. a vykonává správní dozor ve veterinární oblasti, stavebnictví, živnostenskou kontrolu ad. Veřejná správa se dělí na státní správu a územní samosprávu. Jejím charakteristickým rysem je úplná institucionalizace. Nositelem státní správy je stát a jeho instituce, typická je hierarchická struktura správních orgánů s jasně vymezenými vztahy nadřízenosti a podřízenosti. Nositelem územní samosprávy jsou veřejnoprávní korporace jako obce a kraje a jejich instituce, které vykonávají některé úkony státní správy odvozeně, tzv. v přenesené působnosti. Hlavním úkolem samosprávy je vlastní správa (správa věcí veřejných v daném regionu). Mezi subjekty veřejné správy patří i zájmová samospráva, např. profesní komory.

Veřejná správa představuje moc výkonnou, souvisí však i s mocí zákonodárnou a soudní (Měrtlová, 2011; Halásek, 2012).

Zajištění veřejných statků je tedy úkolem státu a územní samosprávy, jak již bylo zmíněno výše. Dle Pekové (2012) existují následující způsoby zabezpečení veřejných statků:

- vlastní produkcí ve veřejném sektoru, prostřednictvím vládních neziskových organizací (příspěvkové organizace, organizační složky státu)
- nákupem zboží a služeb charakteru veřejných statků od soukromého sektoru – tzn. od soukromoprávních neziskových organizací i ziskového sektoru (např. státní zakázky v oblasti zdravotnictví, veterinární správy, armády, policie a podobně)
- partnerstvím, spoluprací veřejného a soukromého sektoru, např. založením společných podniků.

Veškeré konání veřejného sektoru podléhá **veřejné kontrole**. Podle zákona č. 255/2012 Sb. o kontrole (kontrolní řád), dle § 2 je kontrola definovaná když „*kontrolní orgán při kontrole zjišťuje, jak kontrolovaná osoba plní povinnosti, které jí vyplývají z jiných právních předpisů nebo které jí byly uloženy na základě těchto předpisů*“. Dle Haláska (2012, s. 83) je kontrola „*jedna z etap procesu řízení, obvykle se uvádí zpětná vazba, která má ověřit, zda předchozí etapy řídicího procesu byly řádně vykonány a směřují k vytyčenému cíli, kterého má být dosaženo*“. Veřejná kontrola je realizována ve veřejném zájmu. Kontrola je vykonávána volenými orgány jako např. vláda, parlament, dále soudy, ochráncem veřejných práv nebo Nejvyšším kontrolním úřadem. Další možná kontrola je ze strany občanů, tzv. občanská kontrola. Každý občan má právo a povinnost tuto kontrolu plnit, a to buď svojí účastí na zasedání zastupitelstva kraje, obce či účastí občanů v kontrolních orgánech na úrovni územní samosprávy. Zapojení do kontroly probíhá formou petic, stížností, podnětů apod.

Veřejnou kontrolu je důležité cílevědomě organizovat. Vykonavatelé činností podléhající veřejné kontrole, musí povinně vytvářet pro veřejnou kontrolu předpoklady, zvláště v podobě zpřístupnění informací, na všech rozhodujících úrovních. Tato povinnost se netýká pouze institucí veřejné správy, ale i institucí působících ve veřejném sektoru a čerpající finanční prostředky z veřejných rozpočtů (Halásek, 2012; Peková, 2012).

2.1.1 Struktura veřejného sektoru

Tato kapitola se zaměřuje na rozdělení mnoha oblastí činností, které jsou v rámci veřejného sektoru vykonávány.

Veřejný sektor může být různě strukturován. Peková (2012), rozlišuje členění dle resortů nebo institucí. Kritériem členění pro resorty jsou podobně zaměřené činnosti nebo oblasti působení dané části veřejného sektoru. Specifické postavení má vlastní veřejná správa, o které bylo pojednáno v předešlé podkapitole. Do resortů tedy spadá justice, policie, armáda, školství, věda a výzkum, kultura, tělesná kultura a sport, zdravotnictví, sociální služby, veřejná hromadná doprava, spoje, energetické a vodní hospodářství, sociální bydlení, informační systémy a masmédia, oblast ochrany životního prostředí. Jednotlivými resorty jsou například ministerstva. Členění dle institucí, jedná se o samotné instituce, které činnosti veřejného sektoru zabezpečují, organizují. Příkladem je státní správa a územní samospráva. Vlastní činnost je zajišťována pomocí veřejnoprávních neziskových organizací (organizační složky, příspěvkové organizace, dále jen OS, PO; školy, úřady apod.).

Rektořík (2007) považuje za nejvhodnější členění odvětví veřejného sektoru dle potřeb. Vysvětluje, že s využitím jiných kritérií např. funkcí, zakladatele, finančních toků by některá odvětví do veřejného sektoru nemohla být zařazena a tak by se vytrácela komplexnost jeho popisu a zkoumání. Členění veřejného sektoru podle kritéria potřeb je strukturováno do šesti bloků odvětví:

- **odvětví společenských potřeb:** veřejná správa, policie, justice, armáda,
- **odvětví rozvoje člověka:** školství, kultura, tělesná kultura, zdravotnictví, sociální služby,
- **odvětví poznání a informací:** věda a výzkum, informace, masmédia,
- **odvětví technické infrastruktury:** doprava, energetika, spoje, vodní hospodářství, odpadové hospodářství,
- **odvětví privátních statků podporovaných z veřejných rozpočtů:** bydlení, zemědělství, lesnictví, rybolov,
- **odvětví existenční jistoty:** zaměstnanost, sociální zabezpečení, životní prostředí.

Další možná struktura veřejného sektoru je podle mezinárodní Klasifikace funkcí vládních institucí - COFOG (Classification of the Functions of Government). Tato klasifikace, česká verze označena CZ-COFOG, byla zavedena Českým statistickým úřadem, dále jen ČSÚ, v roce 1997 na základě Opatření ČSÚ (částka 2/1997 Sb.), později aktualizována. Klasifikace je nedílnou součástí systému národních účtů, určená zejména pro potřeby statistického zjišťování a mezinárodního porovnávání statistických dat. Předmětem klasifikace je třídění určité oblasti činností dané instituce, resp. výdajů. Vztahuje se na sektor vládních institucí, tj. organizační složky státu, mimorozpočtové fondy, soudy, územní samostatné celky a fondy

sociální ochrany, zabývající se převážně přerozdělením národního důchodu a bohatství. Dále také na neziskové instituce, u kterých je více než polovina jejich provozních nákladů hrazena příspěvky a dotacemi z prostředků veřejných rozpočtů, např. příspěvkové organizace (některé nemocnice, základní školy nebo střední školy apod.) a neziskové instituce (např. veřejné vysoké školy), (ČSÚ, online, cit. 5. 2. 2017). V současné době je klasifikace členěna na deset oddílů, které se dále dělí do 69 skupin a 109 tříd. Systematická část klasifikace je součástí přílohy č. 1 v podobě přehledu oddílů a skupin.

2.2 Charakteristika odvětví kultury

Pojem kultura se poprvé objevuje ve Francii v 17. století. Odvozuje se z latinského slovesa colo (colere, colui, cultum), což znamenalo pěstovat a zemědělsky obývat. Do dnešního dne není jednoznačně podstata pojmu kultura vymezena a je otázkou odborné diskuze na celém světě.

Existuje tedy mnoho pojetí, jak je na kulturu pohlíženo. Nejširšího uplatnění dosáhlo tzv. antropologické pojetí, které kulturu chápe jako systém artefaktů, sociokulturních regulativů a idejí sdílených a předávaných členy určité společnosti. Toto pojetí se prosadilo zejména v sociální a kulturní antropologii, archeologii, etnografii, etnologii atd. Na základě tohoto pojetí byla kultura definována v širším slova smyslu jako „kulturní emancipace jedince a lidské společnosti“ a v užším slova smyslu jako „specifická sféra společenského života“. Vliv kultury na jedince a společnost je realizován čtyřmi základními cestami: socializací, tvorbou hodnot, vzory činností a jednání a modely (Škrabelová a kol., 2007, s. 10).

Významný pohled na kulturu ve svých úvahách podává Sokol (Sokol, online, cit. 5. 2. 2017). Kulturu vnímá jako vrstvu tvořivého přístupu ke světu. Kultura je často užívána v jiném a velmi zavádějícím smyslu, totiž jako označení jistého odvětví. Běžně do ní řadíme divadlo, literaturu nebo muzeum, ale lékařství, konstruktérství nebo truhlářství jako by do ní nepatřily. Instituce jako kulturní úřady, fondy a ministerstva do kultury nespádají, protože kultura není totiž věcí oboru. Kultura je přítomna všude tam, kde se nějaký obor skutečně pěstuje (v kuchyni, v laboratoři, v dílně nebo v ateliéru), tzn. tam, kde se mu lidé věnují a radují se z jeho pokroků, nejen ze svých vlastních. Sokol uvádí, že chybí všude tam, kde se obor jen provozuje (i kdyby to bylo psaní básní, symfonií nebo filosofických knih), kde se stal rutinou, pouhým zaměstnáním nebo prostředkem k jiným účelům.

„Kultura je oblast naší tvořivosti a je také zcela svěřena do našich rukou“ (Sokol, online, cit. 5. 2. 2017).

Další názor na oblast kultury podává Dostál, Kislingerová (2012). Za důležité považují správné porozumění pojmu kreativita (tvořivost). K pojmu přistupují z komplexního hlediska (ze socio-kulturního a sociálně-ekologického), v rámci kterého je zdůrazněna důležitost vnějších vlivů, a to kulturního, ekonomického a politického prostředí vůči kreativnímu jedinci a také prostorová souvislost kreativní činnosti. Komplexní hledisko je založeno na systémovém přístupu, tzn., že jsou studovány zpětné vazby mezi jedinci a jejich kreativními činnostmi a jejich socio - kulturním a sociálně - ekologickým prostředím.

Kultura je významným faktorem života občanské společnosti, který napomáhá její integraci jako celku. Na jedince a společnost má vliv v podobě čtyř základních cest: socializace, tvorba hodnot, vzory činností a jednání a modely. Mezi funkce kultury jsou řazeny tyto funkce: edukativní, reprezentační, integrační, sociální, kultivační, komunikační aj. Přispívají tedy k rozvoji intelektuální, emocionální, i morální úrovně každého občana. V oblasti kultury se uskutečňují kulturní procesy, probíhající v kulturních institucích a důsledkem jsou kulturní produkty. Všechny tři sféry jsou základními prvky ekonomického systému.

Kulturní procesy jsou podmíněny určitými vstupy základních produkčních faktorů (práce-specializovaná odborná, kapitálové statky) a mají tyto fáze: tvorba (přítomnost prvků autorství, kreativity a imaginací; produkce; zprostředkování a distribuce; spotřeba; ochrana a udržování kulturních hodnot – souvisí s trvalou hodnotou určitých kulturních statků, kdy v rámci společenského uznání jsou považovány za kulturní dědictví národa a žádají si patřičnou péči a ochranu (legislativní a věcnou – např. nepříznivé přírodní vlivy, restaurátorství). Kulturní procesy mohou probíhat buď v rámci odvětví či spontánní formou a jsou zabezpečovány tzv. kulturní infrastrukturou. Jedná se o proces zprostředkovávání a zpřístupňování kulturních statků a služeb v rámci sítě divadel, knihoven, muzeí, galerií apod.

Kulturní instituce chápeme jako nositele kulturních činností, popř. služeb či statků. Lze je také označit za tzv. poskytovatele kulturních statků a služeb. Naplňují hlavní úlohu oblasti kultury, a to produkci a realizaci kulturních statků a služeb (Škrabelová a kol., 2007).

V kultuře převažují smíšené veřejné statky a produkty lokálního významu, jejichž ekonomická hodnota je dána jejich vzácností a užitnou hodnotou. V této oblasti dochází k situaci, kdy hodnota kulturních statků je nedoceněna - vysoká hodnota statku za minimální cenu a proto se přistupuje k posouzení efektivnosti vynaložených prostředků analýzou nákladů a užitků (Škrabelová a kol., 2007).

2.2.1 Struktura odvětví kultury

Ústředním orgánem státní správy je Ministerstvo kultury (dále jen MK). Podle § 8 zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy ČR je ústředním orgánem státní správy pro umění, kulturně výchovnou činnost, kulturní památky, pro věci církví a náboženských společností, pro věci tisku, včetně vydávání neperiodického tisku a jiných informačních prostředků, pro přípravu návrhů zákonů a jiných právních předpisů pro oblast rozhlasového a televizního vysílání, pro provádění autorského zákona, pro výrobu a obchod v oblasti kultury.

Úkolem MK je připravovat legislativu, koncepce, programové materiály. Zřizuje PO, vyhlašuje dotační řízení, ochraňuje kulturní bohatství, jmenuje movité a nemovité věci za památky, oznamuje památkově chráněná území, zabývá se vlastnickými právy majitelů a vykonává prostřednictvím daných orgánů kontrolní funkci v oblasti péče o kulturní památky (Bernard a kol, 2012).

V rámci ministerstva funguje deset odborů, které na svěřeném úseku plní úkoly. Jedná se o odbor kulturního dědictví, profesionálního umění, literatury a knihoven, médií a audiovizí, autorského práva, zahraničních vztahů, Evropských záležitostí, výzkumu a vývoje, církve a náboženské společnosti, regionální a národnostní kultury.

Odbor literatury a knihoven plní úkoly týkající se oblasti literatury, knižní kultury, neperiodického tisku a knihovnictví. Některé z činností odboru jsou např. plní funkci zřizovatele třem knihovnám, příspěvkovým organizacím. Jedná se o Národní knihovnu ČR, Knihovnu a tiskárnu pro nevidomé K. E. Macana a Moravskou zemskou knihovnu v Brně. Dále řeší úpravy zákonů v oblasti knihovnictví a literatury, vytváří metodiky a koncepce v oblasti knihovnictví, zabezpečuje kontakty s profesními sdruženími knihovníků, spisovatelů a překladatelů, vydavatelů a distributorů knih. Organizuje české literární ocenění, Státní cenu za literaturu, Státní cenu za překladatelské dílo, dále pak cenu Knihovna roku a podílí se na organizaci ceny za Nejkrásnější českou knihu roku a zajištění její návaznosti na mezinárodní soutěž "Nejkrásnější knihy světa". Zabývá se novými programy a granty a kontroluje hospodaření s veřejnými prostředky poskytovanými z programů a dotačních řízení ve své působnosti (MK, online, cit. 8. 9. 2017).

Na úrovni územních samospráv plní povinnosti a poslání v oblasti kultury krajské, městské a obecní úřady prostřednictvím svých odborů. Vychází ze Státní kulturní politiky, kdy mají

podporovat kulturu, propojovat ji s jinými oblastmi společnosti, zpřístupňovat kulturní dědictví, svobodu a kreativitu k užití pro různé oblasti společenských aktivit.

Kraje si, v rámci své samostatné působnosti, vytváří koncepční materiály, plány, dotační programy, zajišťují regionální funkce (zřizují alespoň jednu knihovnu a muzeum, galerii). Spoluvytváří finanční, koncepční, legislativní předpoklady pro rozvoj kultury. Rozhodují o bezplatném převodu movitých věcí, z vlastních prostředků poskytují dotace na podporu rozvoje kultury. Poskytují metodickou pomoc obcím. Úkolem kraje je podporovat regionálně významné aktivity. Jsou článkem mezi úrovní celonárodní a místní. Obce a města zajišťují podporu kulturních aktivit na úrovni místní, lokální. Smyslem je tedy vytvořit optimální podmínky pro kulturní rozvoj a uspokojení kulturních potřeb občanů (Bernard a kol, 2012).

2.2.2 Financování kultury

Kultura je oblastí, ve které dochází k více zdrojovému financování. Prostředky plynou z veřejných zdrojů (státní rozpočet, rozpočty územních samosprávných celků, státní fondy), dále také ze zahraničních zdrojů – programy Evropské unie, např. Evropský strukturální fond. Kultura je také financována ze zdrojů soukromých.

Tabulka 2.1 Zdroje financování kultury (mil. Kč)

		2011	2012	2013	2014	2015	2016
Veřejný sektor		34 739	34 321	34 644	35 880	34 281	33 600
Soukromý sektor		199 944	199 852	182 480	187 876	189 579	197 281
	Domácnosti	40 773	45 457	42 847	45 579	44 886	47 903
	Podniky	156 415	146 769	137 165	139 763	141 148	143 325
	Nevládní neziskové organizace	2 756	7 626	2 468	2 534	3 545	6 053
Ostatní		2 541	1 938	2 257	2 083	2 746	2 005
CELKEM		237 224	236 111	219 381	225 839	226 606	232 886

Zdroj: NIPOS, vlastní zpracování

Z veřejných rozpočtů byla největší částka, a to 35,8 mld. Kč, poskytnuta na kulturu v roce 2014, tj. o cca 2,3 mld. Kč více než v roce 2016. Částka zahrnuje konsolidované provozní

a investiční výdaje OS státu, územních samosprávných celků a státních fondů (fondu kultury a fondu pro podporu a rozvoj české kinematografie) na bázi pokladního plnění. V roce 2011 představovala celková finanční částka věnovaná kultuře 2,17 % veřejných rozpočtů, což je nejvíce oproti ostatním rokům. Největší objem prostředků do kultury plyne ze zdrojů soukromých. Od roku 2011 - 2013 je celková částka soukromých zdrojů klesající, od roku 2014 částka opět vzrostla. Rozdíl mezi roky 2011 a 2015 je 10,6 mld. Kč. Tento rozdíl poklesl díky roku 2016, kdy výdaje soukromého sektoru v porovnání s předcházejícím rokem vzrostly o 7,7 mld. Největší podíl mají podniky a domácnosti, jejich zdroje plynou především do sféry médií (kino, rozhlas, televize, knihy a tisk) a reklamy. Výdaje domácností jsou ze vstupného, nákupu občerstvení a upomínkových předmětů, řemeslných výrobků, koncesionářských poplatků, úhrad školného, zápisného a výdaje spojené s nákupy zboží kulturní povahy (knihy, časopisy, obrazy, starožitnosti atd.). Nejméně zdrojů plynulo do kultury v roce 2013, a to 219,3 mld. Kč.

Z těchto výdajů je nejvíce prostředků na kulturu věnováno z územních rozpočtů. Výdaje státního rozpočtu (s kapitolou MK) na kulturu tvoří cca 1/3 veřejných výdajů. Finanční prostředky jsou použity na financování činnosti vlastního úřadu jako jediné organizační složky státu a činnosti 29 příspěvkových organizací zřízených MK v oblasti divadel, uměleckých souborů, muzeí a galerií, knihoven, péče o audiovizuální archiválie, památkové péče a ostatních záležitostí kultury. Dále jsou prostředky státního rozpočtu poskytovány církvím a náboženským společnostem, podnikatelským subjektům, neziskovým a podobným organizacím, veřejným rozpočtům územní úrovně, vysokým školám, mezinárodním organizacím a dalším.

Tabulka 2.2 Výdaje na kulturu ze státního rozpočtu, v letech 2011 - 2016 (mld. Kč)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Výdaje	7,8	8,5	10,5	10,9	11,5	11,7
% ze SR	0,68	0,74	0,75	0,86	0,89	0,94

Zdroj: Výroční zprávy MK ČR, vlastní zpracování

V roce 2016 vzrostly výdaje na kulturu ze státního rozpočtu na částku 11,7 mld. Kč. Rozdíl mezi roky 2011 a 2016 je nárůst výdajů, tedy podpory kultury, o 3,6 mld. Kč. V procentech

jde o částku 0,94 % státního rozpočtu, čímž se ČR blíží k danému závazku v rámci Státní kulturní politiky, a to k výdajům na kulturu na úroveň nejméně 1 % státního rozpočtu.

MK podporuje také formou dotačních a grantových programů ostatní typy organizací působících v kultuře. Kromě této podpory je možnost získat finanční prostředky ze státních fondů (Státní fond kultury a Státní fond kinematografie), jenž nabízí dotace, půjčky nebo výpomoci na podporu uměleckých děl, publikací, kulturních a sbírkových předmětů, výstavní a přednáškové činnosti, festivalů, na tvorbu, výrobu a distribuci kinematografického díla, propagaci české kinematografie ad. (Bernard a kol., 2012).

Tabulka 2.3 Výdaje MK dle ukazatelů, v letech 2011 – 2016 (mil. Kč)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Výzkum, vývoj a inovace	208,3	376,1	471,4	478	469,4	375,6
Majetkové vyrovnání s CNS	1 475,1	1 440,8 ²	3 403,8	3 468,5	3 496,8	3 432,8
Zabezpečení plnění úkolů MK	288,4	283,9	275,7	256,8	330,7	349,9
PO MK	4 403,7	4 937,1	4 875,9	4 643,6	5 005,2	5 057,9
Kulturní služby, podpora živého umění	531,5	536,7	502	628,5	690,8	738,5
Záchrana a obnova kulturních památek	646,5	527,2	422,2	593,2	625,5	768,7
Podpora kultury národnostních menšin	39	30,6	23,4	31,4	31,4	33
Podpora rozvoje a obnovy MTZ regionálních kulturních zařízení	10	30	4,9	28,3	43,8	32,4
Státní fond kinematografie	260,7	336,9	502,3 ³	802	801,9	981,8
CELKEM	7 853,2	8 499,3	10 481,6	10 930,3	11 495,5	11 770,6

Zdroj: Výroční zprávy MK ČR, vlastní zpracování

Z tabulky 2.2 vyplývá, že celkové výdaje na kulturu mají rostoucí charakter. Při rozepsání výdajů na jednotlivé ukazatele je zřejmé, že za tímto trendem stojí dva ukazatele, které se ve

² Rok 2011, 2012 – Výdaje na činnost regionálních CNS

³ Rok 2011, 2012, 2013 – Podpora filmové produkce

sledovaném období změnily. Jedná se o výdaje na majetkové vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, dle zákona č. 428/2012 Sb. účinného od 1. 1. 2013. Navýšení v tomto ukazateli je mezi roky 2012 a 2013 o 1 963 mil. Kč, tedy o cca 57 %. Druhým ukazatelem je vznik Státního fondu kinematografie ke dni 1. 1. 2013 dle zákona č. 496/2012 Sb. o audiovizuálních dílech a podpoře kinematografie. V tomto ukazateli došlo k navýšení o téměř 300 mil. Kč. Ostatní ukazatele týkající se kultury mají mírně rostoucí charakter. Závěrem lze říci, že ačkoli celkové výdaje na kulturu rostou, výdaje na samotnou kulturu mají mírně rostoucí charakter.

Podpora kultury ze strany krajů a obcí se soustřeďuje zejména na vlastní zřizovaná kulturní zařízení nebo na podporu místních kulturních aktivit, projektů týkajících se propagace obce či kraje. Bernard (2012) uvádí, že nejnižší podíl výdajů na kulturu z veřejných rozpočtů představují výdaje krajů. Z 70% jsou výdaje alokovány na financování PO krajů. V roce 2010 byly výdaje krajů na kulturu téměř pětkrát menší než výdaje obcí a na jednoho obyvatele kraje představovaly v průměru 337,40 Kč.

2.3 Charakteristika českého knihovnictví

Velmi důležitou součástí kultury jsou knihovny. Odpradáвна představovaly centra informací a vzdělanosti. Knihovna je ve světových jazycích zpravidla označována pomocí slov pocházejících z řečtiny *biblos* = kniha a *téké* = police nebo z latiny *liber* = kniha.

2.3.1 Dějiny českých knihoven

Dějiny českých knihoven jsou vždy historicky spjaty s teritoriem, v němž se rozvíjely. Při jejich studiu tedy nelze brát v potaz pouze dějiny kulturní, ale je nutné se také zajímat o historii politickou, hospodářskou či církevní.

V českém státě se jako první objevují knihovny rukopisné. Zpočátku (9. st.) převažovaly díla liturgické povahy. Poté, se zvyšujícím se počtem klášterů, čtenářů a tvůrců knih se rozrůstal zájem o další obory jako např. o filozofii, právo, teologii a začaly se objevovat první knihovní soubory v rámci církevních knihoven. První soukromá, panovnická knihovna začala vznikat za vlády přemyslovských králů (od 13. stol.).

Vývoj českého knihovnictví byl ve 14. stol. ovlivněn založením pražské univerzity (7. 4. 1348) Karlem IV. Otevřely se tak dveře kvalitní zahraniční vědecké literatuře všech směrů a oborů. Aby tato díla našla své čtenáře, bylo důležité jejich kvantitativní šíření (nový

způsob rozmnožování rukopisů – řemeslně vyráběné). V rámci univerzity začaly vznikat knihovny univerzitních kolejí (nejvýznamnější Karlova). Dalším krokem byl rozvoj literatury zábavné a vzdělávací, psané v českém jazyce, která oslovovala nové publikum, a to měšťanské. Knihovny církevní se v tomto období stále vyvíjí a knihovna panovnická je již značného rozsahu.

Vlivem historických událostí (husitství) v období 15 stol. se dokončují a urychlují tendence předchozího vývoje. Nastala situace, že řada církevních knihoven, převážně v Čechách, byla ohrožena či zrušena. Jejich rukopisy přecházely na jiné majitele nebo např. při vojenských akcích byly zcela zničeny. Postupným vývojem rukopisy začaly ztrácet na svém významu, i přesto, že první tištěné knihy byly srovnatelné s rukopisy. Pro toto období je příznačná změna týkající se obsahu knihoven. Do této doby byly knihovny odrazem subjektivního přístupu a postojů vlastníka. Kdežto poté vycházely z intelektuálního vývoje nejen křesťanské společnosti jako takové, ale zejména také jednotlivých národních či jinak strukturovaných společností. V tomto období se začaly objevovat knihovny školní.

16. století se vyznačuje nedostatečným fungováním církevních (klášterních) knihoven, které v předchozích obdobích nezanikly. Objevuje se tištěná kniha, která přispívá k snazšímu rozšiřování literárních děl. Rozvoji se dostává zámeckým knihovnám a šlechtickým knihovnám (Petr Vok, Karel st. ze Žerotína). Vznikaly i první městské knihovny pod správou městských rad. Uživateli byli představitelé města a významnější občané.

Vývoj všech typů knihoven byl v 17. století ovlivněn Českým povstáním a následnou třicetiletou válkou. Na klášterní knihovny má vliv nástup protireformace a renesance, díky kterým se rozrůstají. Obsahově i interiérově v knihovnách převládá baroko. Zámecké knihovny se mění z pohledu majitelů a měšťanské knihovny téměř zanikají.

Od 18. století, tj. od osvícenství, se začínají objevovat počátky veřejných knihoven. V době vlády Marie Terezie a Josefa II. se dbalo na rozšíření vzdělanosti do širších vrstev. K tomu přispělo založení pražské Univerzitní knihovny a její zpřístupnění veřejnosti. Další knihovna stejného typu vznikla v Olomouci. Vědecký život byl zastoupen Soukromou společností nauk (1769), která byla později povýšena na Královskou českou společnost nauk. Její knihovna je dnes součástí Základní knihovny Akademie věd ČR.

Na počátku 19. století vznikají nové typy knihoven, a to knihovny muzejní, které mají formu prezenční a plní funkci vědeckých knihoven (muzeum v Opavě, Brně, Národní, Náprstkovo). Na přelomu 18. a 19. století začaly vznikat veřejné půjčovny a čítárny knih a novin.

Reagovaly tak na zájem měšťanské (německé) vrstvy o beletrii. Následoval vznik knihoven českých čtenářských spolků a společností. Jejich úkolem bylo čtením českých knih přispívat ke zdokonalování českého jazyka. V dalších letech docházelo k zakládání knihoven obecních a městských.

Na vývoj českého knihovnictví měl velký vliv vznik Československé republiky. Před první světovou válkou měly české země rozsáhlou síť knihoven.

Tabulka 2.4 České knihovny před rokem 1914

	Veřejné knihovny	Spolkové knihovny	Celkem
Čechy	4 451	2 139	6 590
Morava a Slezsko	2 155	1 133	3 288
Celkem	6 606	3 272	9 878

Zdroj: Cejpek, Jiří. Dějiny knihoven a knihovnictví, 2008. Vlastní zpracování

Rozvoj knihovnictví v této době byl spjat se vzděláváním a výchovou dospělých i mládeže mimo třídy škol, s lidovýchovným hnutím. Tato osvětová činnost byla hlavní náplní národně obrozeneckých buditelů. Výsledkem jejich činnosti byly lidovýchovné zákony schváleny v letech 1919 a 1920. Jedním z nich byl i Zákon o veřejných knihovnách obecních (22. 7. 1919). Dle těchto zákonů měla v každé obci působit osvětová instituce (např. osvětová komise, knihovní rada, letopisecká komise), veřejná nebo městská knihovna a měla být vedena obecní pamětní kniha. Knihovní zákon byl ovlivněn anglo-americkým a skandinávským knihovnictvím. Dle zákona vyplývala povinnost zakládat samostatné menšinové knihovny nebo zvláštní menšinová oddělení, tam kde žilo jinonárodnostní obyvatelstvo. Knihovna měla také mít vybudovanou půjčovnu, čítárnu a příruční knihovnu. Bylo stanoveno, že obce přispívaly 30 hal. – 1 Kč / 1 obyvatele na udržování a rozšiřování knihoven. Zákon také ustanovoval pravomoc knihovních rad (např. při jmenování knihovníků, při schvalování výpůjčních řádů apod.) a v obcích nad 10 tis. obyvatel měl vést knihovnu knihovník z povolání. Dozor nad knihami byl přenechán knihovním instruktorům, ústřední dozor mělo Ministerstvo školství a národní osvěty. V rámci prováděcího vládního nařízení bylo stanovení přenesené působnosti veřejných knihoven. Podstatou byla péče o zřizování a rozvoj knihoven v různých obecních ústavech, sirotčincích, útulcích, nemocnicích apod.

Veřejné knihovny také měly nabízet odbornou kontrolu i pomoc jiným společnostem, vojenským knihovnám a knihovnám podniků. Byly zformulovány požadavky na knihovníka, jenž měl být inteligentní, znalý literatury a správy knihovny (Cejpek, 2008).

Jestliže před první světovou válkou byla síť knihoven hustá, po zavedení prvního knihovního zákona růst veřejných knihoven vedl k uskutečnění zásady „knihovna v každé obci“. Knihovny se tedy staly dostupné většině obyvatel. Po vydání knihovního zákona se knihovny začaly vyvíjet a postupně sloužily nejen jako centrum informací, ale převzaly také významnou úlohu v kulturním a sociálním životě dané obce. Začaly pořádat různé výstavy, přednášky apod. (Cejpek, 2008).

Následný vývoj přinesl do knihoven automatizaci knihovnických procesů, zaváděly se první počítače, vznikaly automatizované knihovnické systémy, zaváděl se internet. Dnešní knihovny stále aktivně reagují na vývoj informačních a komunikačních technologií, aby byly konkurenceschopné a uměly tyto změny využít ve svůj prospěch. Dnes roste využívání elektronických dokumentů, především stahování či zobrazení digitálních dokumentů a výpůjčky elektronických knih. Vedle toho stále roste počet návštěvníků různých druhů kulturních a vzdělávacích akcí.

Tabulka 2.5 Počet veřejných knihoven, v letech 2011 - 2016

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Veřejné knihovny	5408	5401	5381	5360	5354	5353

Zdroj: NIPOS, vlastní zpracování.

Česká republika má stále hustou síť veřejných knihoven. V Evropské unii se průměr pohybuje kolem 1,3 knihovny na 10 tisíc obyvatel, kdežto v ČR je to 5,1. Mírný pokles počtu knihoven je dán především slučováním knihoven nebo rušením některých malých obecních knihoven, které byly dlouhodobě uzavřeny. Rozdíl mezi roky 2011 a 2016 je pokles o 55 knihoven. Berdnard (2012) uvádí, že nejhustší knihovní síť je na Vysočině a dále v Jihočeském a Plzeňském kraji.

2.3.2 Legislativa a systém knihoven

České knihovnictví je upraveno legislativou, která se přímo vztahuje na činnosti knihoven nebo s ní souvisí. Přehled zákonů je součástí přílohy č. 4. Dle Knihovního zákona je systém knihoven, poskytující veřejné knihovnické a informační služby, rozdělen následovně.

1. Knihovny zřizované MK ČR

Národní knihovna je knihovnou s univerzálním knihovním fondem doplněným specializovanými fondy. Dle § 9 trvale uchovává konzervační a historický fond. Je centrem systému knihoven, kde vykonává koordinační, odborné, informační, vzdělávací, analytické, výzkumné, standardizační, metodické a poradenské činnosti.

Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana je knihovnou s univerzálním knihovním fondem, garantuje zabezpečení a poskytování služeb a trvale uchovává konzervační a historický fond.

Moravská zemská knihovna v Brně je knihovnou s univerzálním knihovním fondem, případně doplněným specializovanými fondy. Trvale uchovává konzervační fond a historický fond a plní funkci krajské knihovny v Jihomoravském kraji.

2. Krajské knihovny (zřizuje příslušný orgán kraje)

Dle §11 jde o knihovny s univerzálním knihovním fondem, případně doplněným specializovanými fondy. Krajská knihovna trvale uchovává konzervační fond a historický fond. Je součástí systému knihoven vykonávající koordinační, odborné, informační, vzdělávací, analytické, výzkumné, metodické a poradenské činnosti. Zpracovává a zpřístupňuje regionální informační databáze a zabezpečuje koordinaci krajského bibliografického systému. Je také centrem meziknihovních služeb a plní regionální funkce v rámci, kterých poskytuje pro základní knihovny v kraji služby - poradenské, vzdělávací, koordinační, buduje výměnný fond, zapůjčuje výměnný soubor knihovních dokumentů, atd. Krajská knihovna také koordinuje plnění regionálních funkcí vybraných základních knihoven v kraji. Tyto knihovny mohou také plnit v místě svého sídla funkci základní knihovny, v tomto případě zajišťují též veřejné knihovnické a informační služby obce.

3. Základní knihovny (zřizuje příslušný orgán obce)

Dle § 12 se jedná o knihovny s univerzálním knihovním fondem nebo se specializovaným knihovním fondem a jsou součástí systému knihoven vykonávající informační, kulturní a vzdělávací činnosti.

Specializované knihovny

Dle § 13 jsou knihovnami se specializovaným knihovním fondem a vykonávají koordináční, odborné, informační, vzdělávací, analytické, výzkumné, metodické a poradenské činnosti. Spolupracují s Národní knihovnou a knihovnami v oblasti své specializace při zavádění nových technologií v oblasti zajištění veřejných knihovnických a informačních služeb. (Informace pro knihovny, online, cit. 27. 12. 2017).

Další možné dělení knihoven je dle dostupnosti služeb veřejnosti.

Veřejné knihovny jedná se o veřejně dostupné knihovny, poskytující služby všem. Pro služby výpůjční je nutný čtenářský průkaz. Veškeré podmínky jsou podrobně uvedeny v knihovním řádu knihovny. Organizují různé kulturní a vzdělávací akce dostupné všem zájemcům. Patří sem knihovny obecní, městské, krajské a národní mající univerzální fond, někdy i speciální sbírku, která se vztahuje k určitému místu, regionu. Budují fond pro všechny věkové kategorie, včetně dětí. Součástí nabídky jsou i služby pro minoritní skupiny obyvatel a znevýhodněné uživatele. Do veřejných knihoven patří i specializované knihovny, zaměřující se na jednotlivé obory lidského vědění. Jedná se o knihovny technické, lékařské, právnické, pedagogické, zemědělské, potravinářské, muzejní atd. nebo knihovny Akademie věd ČR. Jsou to knihovny se specializovaným fondem jak tištěných, tak i elektronických dokumentů. Poskytují veřejné knihovnické a informační služby všem zájemcům o konkrétní obor.

Vysokoškolské knihovny jsou knihovny se specializovaným fondem (zdroje tištěné i elektronické), zaměřené na zabezpečení vyučovaných oborů. Systém knihoven jedné vysoké školy se většinou skládá z knihoven jednotlivých fakult a ústřední knihovny, která garantuje dostupnost a rozvoj nabízených služeb v rámci školy. Služby knihovny jsou poskytovány vyučujícím, ostatním zaměstnancům školy a studentům. Většina vysokoškolských knihoven poskytuje služby i zájemcům z řad veřejnosti v souladu se svým knihovním řádem.

Specializované knihovny (neveřejné objekty), jedná se o knihovny výrobních a obchodních organizací, výzkumných ústavů, nemocnic atd. Tyto knihovny mají specializovaný fond. Služby poskytují většinou v rámci své organizace (instituce). Pro ostatní zájemce z řad veřejnosti v souladu se svými pravidly uveřejněnými v knihovním řádu.

Zámecké knihovny jsou knihovny umístěné v konkrétním objektu (státním nebo soukromém) nebo knihovny, které jsou ve správě Národního muzea v Praze. Služby poskytují většinou na základě dohody k badatelským účelům.

Školní knihovny jsou knihovny pro žáky a učitele základních, středních nebo vyšších odborných škol. Jsou zřizované a udržované z rozpočtu školy. Hlavním úkolem je zajištění informačního a dokumentačního zabezpečení vyučovacího procesu. Mohou být rozděleny na samostatné části a to knihovnu učitelskou a žakovskou. Služby poskytují pouze v rámci školy.

Ministerstvo kultury vede evidenci knihoven zřízených dle knihovního zákona. Tato databáze je veřejně přístupným informačním systémem dostupným na webových stránkách MK.

2.3.3 Financování veřejných knihoven

České knihovny jsou financovány z rozpočtu svých zřizovatelů, tzn. z veřejných zdrojů. Ze státního rozpočtu jsou financovány příspěvkové organizace, jedná se o tři již výše zmíněné knihovny. Knihovny mohou také pro svoji činnost získat prostředky i z dalších zdrojů. A to z dotačních a grantových programů vypisovaných MK nebo kraji, ze strukturálních fondů EU.

Knihovna 21. století - K 21 je program MK pro podporu práce s národnostními menšinami a integrace cizinců, podporu všeobecné dostupnosti knihovnických služeb pro občany se zdravotním postižením, kulturní, výchovnou a vzdělávací činnost.

Česká knihovna – tento projekt vyhláší Moravská zemská knihovna v Brně z pověření Ministerstva kultury ČR. Smyslem projektu je podpora nákupu nekomerčních titulů uměleckých děl české literatury, české ilustrované beletrie pro děti a mládež, vědy o literatuře pro veřejné a vybrané vysokoškolské knihovny.

VISK – Veřejné informační služby knihoven. Dotační program, jehož cílem je inovace veřejných informačních služeb knihoven na bázi informačních technologií (ICT). Tento program má 8 titulů. (Informace pro knihovny, online, cit. 28. 12. 2017)

Veřejné knihovny jsou významným kulturním dědictvím. Jedná se o organizace, které jsou součástí veřejného sektoru. Jejich základním cílem je poskytovat zdroje a služby různého druhu, které souvisí se vzděláváním, informacemi a osobním rozvojem, včetně rekreace a využívání volného času, k uspokojování potřeb jednotlivců a skupin. Splňují tedy předpoklad uspokojování potřeb občanů poskytováním veřejných služeb a zároveň i naplňují základní funkce kultury. U knihoven se jedná o smíšené veřejné statky, jejichž hodnota je dána nejen jejich vzácností a užitnou hodnotou, ale také integrací společnosti. Knihovny jsou místem pro setkávání všech věkových, sociálních a jiných skupin, jde tedy o tzv. komunitní

místo, kde lidé navazují neformální kontakty a sociální vztahy. S nástupem nových technologií a typů služeb se hodnota a role knihoven zvyšuje.

S hodnotou a úspěšným plněním funkcí knihoven souvisí základní podmínka, a to přiměřená výše financování. Veřejná knihovna je instituce, která je zřízena, podporována a dotována společností, a to buď prostřednictvím místní, regionální či národní správy. V české republice stále přetrvává trend velmi husté sítě knihoven. Jedná se o 5,1 knihovny na 10 000 obyvatel, kdy v porovnání s EU je to o necelé 4 knihovny navíc. Z toho vyplývá, že při takovém počtu knihoven není možné zajistit dlouhodobé přiměřené financování. Dokazuje to i fakt, že ČR stále nenaplnuje závazek Státní kulturní politiky, vydávat na podporu kultury 1 % ze státního rozpočtu. Ze státního rozpočtu na kulturu plyne 11,7 mld. Kč (v roce 2016), jde o cca 1/3 veřejných zdrojů. Zbytek veřejných prostředků, 21,9 mld. Kč, putuje na podporu kultury do obecních a krajských rozpočtů, kdy ty krajské se podílí nejnižšími výdaji na kulturu.

Skutečnost, zda krajské výdaje na kulturu jsou nejnižšími z veřejných rozpočtů, je ověřena v následující kapitole.

3 CHARAKTERISTIKA A ANALÝZA UKAZATELŮ KRAJSKÝCH KNIHOVEN V LETECH 2011 – 2016

Následující kapitola je zaměřena na knihovnické a ekonomické ukazatele krajských knihoven za léta 2011 – 2016. V úvodu jsou krátce představeny jednotlivé krajské knihovny. Následují podkapitoly, které rozebírají zkoumané ukazatele za daná léta. Jedná se o registrované uživatele, knihovní fond, příspěvek zřizovatele a výdaj na nákup knihovního fondu.

3.1 Charakteristika krajských knihoven

Zřizovateli krajských knihoven jsou jednotlivé kraje. Výjimku tvoří Moravská zemská knihovna, jejím zřizovatelem je Ministerstvo kultury. V příloze č. 6 se nachází tabulky pro jednotlivé knihovny v krajích s knihovnickými a ekonomickými ukazateli.

Středočeská vědecká knihovna v Kladně (dále jen SVKKL)

Veřejná knihovna zřizovaná Středočeským krajem (1 338 892 obyvatel, Kladno 68 660 obyvatel), který je velikostí, počtem obcí i obyvatel největším krajem ČR. Území kraje se dělí na 12 okresů. Knihovna má univerzální knihovní fond. Získává povinné výtisky neperiodických publikací vydaných na území Středočeského kraje a povinné výtisky časopisů a novin z celé ČR. Tyto publikace trvale uchovává jako tzv. konzervační fond. Od roku 2015 je v knihovně zřízeno digitalizační pracoviště Středočeského kraje sloužící pro potřeby jak knihovny, tak i dalších paměťových institucí v kraji. Digitální kopie dokumentů z fondu knihovny jsou zpřístupněné v digitální knihovně v systému Kramerius. Knihovna vznikla v roce 1897 původně jako spolková.

Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích (dále jen JVKČB)

Knihovna plní funkci krajské knihovny v Jihočeském kraji (638 782 obyvatel) a současně plní také funkci městské knihovny ve Statutárním městě České Budějovice (93 470 obyvatel). Počátky knihovny se datují k roku 1885, kdy se tři spolky dohodly o vytvoření české knihovny. Knihovna má čtyři pobočky a v Českém Krumlově má oddělení historických fondů.

Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje (dále jen SVKPK)

Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje (578 629 obyvatel, Plzeň 170 548 obyvatel) byla založena usnesením vlády ze dne 28. února 1950 zpětně ke dni 1. ledna 1950 jako Státní studijní knihovna. Knihovna má samostatné pracoviště, knihovnu pro nevidomé, která se řídí

vlastním výpůjčním řádem. Knihovna je vybavena orientačním majákem a zvukovým signálem, který je zapnutý ve výpůjčních hodinách. Před knihovnou jsou parkovací místa vyhrazená invalidním občanům. Součástí knihovny je oddělení zahraniční knihovny (románská, rakouská, německá, anglická).

Krajská knihovna Karlovy Vary (dále jen KKKV)

Knihovna je příspěvkovou organizací Karlovarského kraje (296 749 obyvatel, Karlovy Vary 49 046 obyvatel), který je proslulý svým lázeňstvím. Knihovna plní funkci krajské knihovny a vyznačuje se kompletní bezbariérovostí. Má vyhrazená místa pro parkování pro handicapované osoby, signální majáček navigující nevidomé do knihovny hlasem, nájezdovou rampu u hlavního vchodu, celá budova je bezbariérová, výtah a vstupní dveře se otevírají automaticky a společenský sál a centrální výpůjční pult jsou vybaveny indukčními smyčkami pro neslyšící. Součástí je i oddělení pro handicapované. Další zajímavostí je balneologické oddělení, jehož fond má soudobou balneologickou literaturu pro lékaře i laiky, včetně periodicky vycházejících titulů.

Severočeská vědecká knihovna (dále jen SVK)

Knihovnictví v Ústí nad Labem (92 984 obyvatel) má dlouholetou tradici. Knihovna začala fungovat již od roku 1879. Zřizovatelem knihovny je Ústecký kraj (821 377 obyvatel). SVK je rozdělena na vědeckou a lidovou část. V lidové části se nachází oddělení pro děti, hudební, zahraniční literatury, zvukové knihovny ad. Ve vědecké části je umístěna vědecká půjčovna, všeobecná studovna, studovna literárně vědní, regionální studovna, studovna výtvarného umění a oddělení časopisů.

Krajská vědecká knihovna v Liberci (dále jen KKLI)

Knihovna je příspěvkovou organizací Libereckého kraje (440 636 obyvatel), který ji zřizuje. Knihovna plní i funkci městské knihovny (provoz poboček a akvizice literatury), na kterou přispívá každoroční dotací Statutární město Liberec (103 853 obyvatel). Univerzální fond dokumentů je tematicky zaměřen na sklo a textil. Zmínky o první knihovně v Liberci se datují k roku 1759, knihovna děkana P. Antona Kopsche. Knihovna zajišťuje regionální funkci. Součástí nabízených služeb knihovny je knihařská dílna, grafické studio a kavárna.

Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové (dále jen SVKHK)

Je veřejnou univerzální knihovnou, jejím zřizovatelem je kraj Královéhradecký (550 804 obyvatel, Hradec Králové 92 929 obyvatel). Je centrem sítě knihoven Královéhradeckého

kraje. Knihovna byla založena v roce 1949, ale její prvopočátky lze spojovat se vznikem Městského průmyslového muzea v Hradci Králové v roce 1896.

Krajská knihovna v Pardubicích (dále jen KKPCE)

Je příspěvkovou organizací Pardubického kraje (517 087 obyvatel, Pardubice 90 044 obyvatel), ale dlouhodobě zajišťuje i funkci veřejné knihovny pro město Pardubice. Knihovna kromě základních knihovnických služeb nabízí i služby pro handicapované, tzn. pro neslyšící a pro nevidomé. Počátky knihovny jsou datovány k roku 1897.

Krajská knihovna Vysočiny (dále jen KKV)

Knihovna je příspěvkovou organizací se sídlem v Havlíčkově Brodě (23 145 obyvatel) a zřizuje ji kraj Vysočina (508 952 obyvatel). Současně také plní funkci městské knihovny v Havlíčkově Brodě. Je veřejná knihovna s univerzálními knihovními fondy a regionální centrum knihovnických, bibliografických a informačních služeb pro síť veřejných knihoven kraje. Počátky knihovny se datují k roku 1894.

Moravská zemská knihovna (dále jen MZK)

Jedná se o druhou největší knihovnou v ČR, má univerzální knihovní fond doplněný specializovanými fondy, uchovává konzervační fond a historický fond. Od roku 2009 je výzkumnou organizací a od roku 2017 je zde zřízeno České literární centrum. Počátky knihovny se uvádí v letech 1806 a 1808, jsou spojené se soukromou knihovnou Moravsko-slezské hospodářské společnosti pro povznesení zemědělství, přírodovědy a vlastivědy. Knihovna funguje pro Jihomoravský kraj (1 178 812 obyvatel, Brno 377 973). V kraji je vysoká koncentrace vysokých škol.

Vědecká knihovna v Olomouci (dále jen VKOL)

Je univerzální veřejně přístupnou odbornou knihovnou, jejím zřizovatelem je od 1. 7. 2001 Olomoucký kraj (633 157 obyvatel, Olomouc 100 378 obyvatel). Je druhou nejstarší a třetí největší knihovnou v ČR. Historie vědecké knihovny se datuje již v roce 1566, kdy vznikla v Olomouci jezuitská akademie, při které byla založena i knihovna. Knihovní fond disponuje rozmanitostí a úplností, a to na základě tzv. práva povinného výtisku (čeští nakladatelé jsou povinni odevzdávat bezplatně výtisk každého vydaného titulu). Knihovna má oddělení německé, anglo-americké literatury a zvukové, které slouží výhradně nevidomým a těžce zrakově postiženým občanům.

Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně (dále jen KKFBZ)

Je krajskou knihovnou pro Zlínský kraj (583 698 obyvatel) a současně plní také funkci městské knihovny ve Statutárním městě Zlíně (75 117 obyvatel), které se na jejím financování podílí. Knihovna poskytuje své služby v ústřední knihovně, ve třech obvodních knihovnách a dalších deseti pobočkách na území města Zlína. Historie knihovny sahá k roku 1885.

Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě (dále jen MSVKO)

Jedná se o krajskou knihovnu, kterou zřizuje Moravskoslezský kraj (1 209 879 obyvatel, Ostrava 291 634 obyvatel). Zpřístupňuje veřejnosti literaturu všech vědních oborů jak národního, tak i zahraničního původu. Knihovna byla založena v roce 1951. Knihovna funguje ve třech budovách. V první budově jsou veřejnosti nabízeny základní knihovnické služby. Součástí je německá studovna poskytující publikace v německém jazyce. Ve druhé budově je oddělení speciálních fondů, kde jsou uživatelům zpřístupňovány zvláštní druhy dokumentů jako normy, patenty, firemní časopisy, hudební nahrávky či jazykové učebnice. K dispozici je i fond pro zrakově a sluchově postižené uživatele. Třetí budova slouží pro účely regionálního výukového centra.

Zkratky pro jednotlivé krajské knihovny jsou využité především u tabulek pro knihovnické a ekonomické ukazatele v této kapitole.

3.2 Ukazatele krajských knihoven za rok 2016

V následující tabulce č. 3.1 s názvem Vybrané ukazatele krajských knihoven jsou uvedeny ekonomické i knihovnické ukazatele za rok 2016. Jedná se o ukazatele, se kterými je v praktické části bakalářské práce pracováno. Výběr jednotlivých ukazatelů je dán z důvodu vzájemného ovlivnění. Na počet registrovaných uživatelů (používán i pojem čtenářů) má vliv nabídka služeb knihovny, knihovní fond (dále jen KF) a další faktory. KF je spojený s peněžními prostředky, které jsou na jeho nákup vynaloženy. Finance na nákup KF vychází primárně z příspěvku zřizovatele.

Pro dané výpočty se pracuje s uvedeným počtem obyvatel kraje k roku 2016. V jednotlivých krajích během zpracovávaných 6 let docházelo k mírným změnám v počtu obyvatel (k poklesu či přírůstku). Tyto změny by vedly k malým odchylkám ve výpočtech.

Tabulka 3.1 Vybrané ukazatele krajských knihoven za rok 2016 (tis. Kč)

	Počet obyvatel kraje	Registrovaní uživatelé	Knihovní fond	Příspěvek zřizovatele	Výdaj na nákup KF	Výdaj kraje na kulturu
SVKKL	1 338 892	5 227	714 021	35 761	5 366	278 254
JVKČB	638 782	18 361	1 399 835	46 826	3 674	281 588
SVKPK	578 629	10 019	1 946 521	53 396	3 886	289 587
KKKV	296 749	9 697	363 632	25 898	2 427	113 947
SVK	821 377	9 962	747 687	44 910	3 105	260 625
KVKLI	440 636	21 248	1 351 044	41 340	3 517	146 253
SVKHK	550 804	9 023	1 389 915	50 833	3 022	160 814
KKPCE	517 087	12 550	462 238	23 855	2 247	127 457
KKV	508 952	6 425	342 590	15 340	3 294	169 877
MZK	1 178 812	20 035	4 239 016	103 960	11 058	195 980
VKOL	663 925	14 449	2 217 965	40 433	661	226 203
KKFBZ	583 698	14 646	506 411	19 684	2 846	151 309
MSVKO	1 209 879	8 529	1 174 417	37 704	6 035	284 089
Minimum	296 749	5 227	342 590	15 340	661	113 947
Maximum	1 338 892	21 248	4 239 016	103 960	11 058	289 587
Medián	583 698	10 019	1 174 417	40 433	3 294	206 614
Průměr	717 556	12 321	1 296 561	41 534	3 934	195 980

Zdroj: Výroční zprávy, webové stránky krajských knihoven a emailová komunikace, vlastní zpracování.

Z tabulky je patrné, že mezi jednotlivými krajskými knihovnami jsou značné rozdíly, které jsou rozebrány v následujících podkapitolách.

3.3 Analýza knihovnických ukazatelů krajských knihoven

Pro analýzu knihovnických ukazatelů byly vybrány ukazatele, registrovaní čtenáři a knihovní fond, z výše zmíněného důvodu. Na začátku podkapitol je krátce o každém ukazateli pojednáno. Statistické údaje vztahující se k danému ukazateli jsou začleněny do tabulek za léta 2011- 2016 a poté jsou data srovnávána a popsána.

3.3.1 Registrovaní uživatelé krajských knihoven

Od 1. 1. 2017 je registrovaný uživatel definován v nové definici jako „*fyzická nebo právnická osoba, která měla během alespoň části vykazovaného období platnou registraci v knihovně (nově založenou, obnovenou, nebo platnou z minulého období), a která je oprávněna půjčovat si dokumenty (absenčně i prezenčně) z fondů knihovny, anebo využívat další knihovnické a informační služby. Registrace může být provedena za přítomnosti osoby v knihovně nebo pro některý typ služeb dálkově prostřednictvím internetu. Tato fyzická nebo právnická osoba se v jedné knihovně započítává pouze jednou ve vykazovaném roce.*“ (Informace pro knihovny, online, cit. 27. 5. 2018)

Do celkového počtu registrovaných uživatelů daného roku se započítává i uživatel, který měl platnou registraci již z uplynulého roku a provedl v průběhu daného roku alespoň jednu transakci zaznamenanou knihovním systémem. Jedná se např. o výpůjčku, vrácení, prodloužení výpůjční lhůty, rezervaci apod. Ale platí, že tento uživatel může být registrován v kalendářním roce pouze jednou. Ke změně došlo pro statistický výkaz veřejné knihovny KULT (roční výkaz o knihovně).

Ukazatel o počtu registrovaných uživatelů je pro knihovny jedním z důležitých údajů. Informuje o zájmu veřejnosti o knihovnu, o její fondy a služby. Celorepublikovým trendem je snižující se počet registrovaných uživatelů ve veřejných knihovnách. Tento ukazatel je vhodné posuzovat v souvislosti s jinými ukazateli jako např. s návštěvností (fyzickou), výpůjčkami. Stále více služeb, které knihovny poskytují a jejichž návštěvnost rok od roku stoupá, nejsou vázané na registraci. Jedná se např. o kulturní a vzdělávací akce pro veřejnost.

Registrace uživatelů souvisí s registračními poplatky (podíl uživatele na úhradě nákladů vynaložených na administrativní úkony spojené s registrací uživatele). Tyto poplatky se v krajských knihovnách pohybují pro ekonomicky aktivní obyvatelstvo v rozmezí 100-200 Kč za rok. Pro studenty a seniory 20 – 100 Kč za rok. Pro seniory nad 70 let, občany s průkazy ZTP většina knihoven poskytuje registraci zdarma. Registrační poplatek je běžně roční. Objevuje se i půlroční registrace (ústecká, ostravská, brněnská knihovna), měsíční registrace (hradecká, brněnská knihovna), rodinná registrace (pro 2 – 4 osoby – max. 2 dospělí) či další zvýhodnění např. pro manželské páry, mateřská, nezaměstnaní, lázeňští hosté (karlovarská knihovna).

Tabulka 3.2 Registrovaní uživatelé krajských knihoven, v letech 2011 – 2016, tempo růstu registrovaných uživatelů (v %)

	2011	2012	TR 11/12	2013	TR 12/13	2014	TR 13/14	2015	TR 14/15	2016	TR 15/16	Průměr
SVKKL	6 673	6 501	- 2,6	4 545	-30,1	4 574	0,6	4 369	- 4,5	5 227	19,6	5 315
JVKČB	18 962	18 936	-0,1	18 740	-1,0	18 386	-1,9	18 353	- 0,2	18 361	0,04	18 623
SVKPK	10 876	12 530	15,2	11 595	- 7,5	13 794	19,0	11 244	-18,5	10 019	- 10,9	11 676
KKKV	10 649	10 492	- 1,5	10 589	0,9	10 406	- 1,7	10 276	- 1,2	9 697	- 5,6	10 352
SVK	12 050	11 736	- 2,6	11 177	- 4,7	10 812	- 3,3	10 668	- 1,3	9 962	- 6,6	11 068
KVKLI	23 726	26 398	11,3	26 002	- 1,5	24 835	- 4,5	21 846	-12,0	21 248	- 2,7	24 009
SVKHK	11 019	10 649	- 3,4	10 483	- 1,6	9 696	- 7,5	9 702	0,01	9 023	- 7,0	10 095
KKPCE	12 928	13 547	4,7	13 776	1,7	13 545	- 1,7	12 719	- 6,1	12 550	- 1,3	13 178
KKV	6 464	6 557	1,4	6 637	1,2	6 581	- 0,8	6 637	0,8	6 425	-3,2	6 550
MZK	19 695	20 456	3,9	20 871	2,0	20 551	-1,5	20 583	0,2	20 035	-2,7	20 365
VKOL	16 853	16 310	- 3,2	15 759	- 3,4	15 242	- 3,2	14 839	- 2,6	14 449	-2,6	15 575
KKFBZ	14 377	13 923	- 3,2	13 429	- 3,5	14 757	9,9	14 607	- 1,0	14 646	0,3	14 290
MSVKO	10 841	11 192	3,2	10 123	- 9,5	9 939	- 1,8	9 195	-7,5	8 529	- 7,2	9 970
Minimum	6 464	6 501		4 545		4 574		4 369		5 227		
Maximum	23 726	26 398		26 002		24 835		21 846		21 248		
Medián	12 050	12 530		11 595		13 545		11 244		10 019		
Průměr	13 470	13 787		13 364		13 317		12 695		12 321		13 159

Zdroj: Výroční zprávy krajských knihoven, vlastní zpracování.

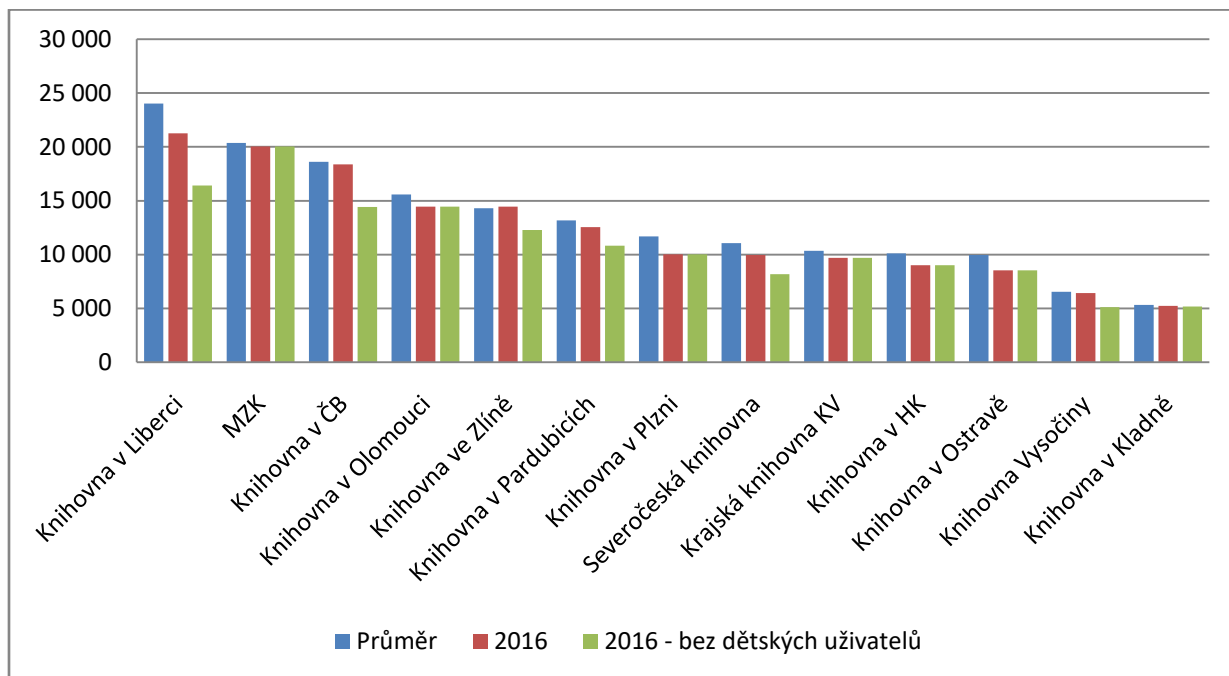
Tabulka, 3.2 Registrovaní uživatelé krajských knihoven, byla zpracována dle dostupných výročních zpráv na webových stránkách jednotlivých knihoven. Tabulka je doplněna o výpočet tempa růstu (dále jen TR), který zpřehledňuje meziroční poklesy či přírůstky registrovaných uživatelů v procentech. Z tabulky vyplývají následující skutečnosti.

Krajské knihovny vykazují kolísající trend v počtu registrovaných uživatelů po celé sledované období. V posledním roce má kladné tempo růstu knihovna kraje Středočeského, Jihočeského a Zlínského. Pouze knihovna kraje Ústeckého a Olomouckého má klesající TR po celé

období. Extrémní hodnoty tempa růstu se objevují u knihovny v kraji Středočeském (2012/2013 pokles o 30,1 %, 2015/2016 nárůst o 19,6 %), Plzeňském (2013/2014 nárůst o 19 % a následný pokles). Důvodem pro tyto extrémní hodnoty může být špatná metodika v roce 2011 a 2012, čtenářská anketa v roce 2015 u knihovny v Kladně. U knihovny v Plzni zavedení nových služeb (např. vzdálený přístup, využití JIS a Plzeňské karty či pravidelný sobotní provoz) v roce 2013 přispěla k části nových registrací v roce 2016.

Průměrný počet registrovaných uživatelů jednotlivých knihoven se pohybuje v rozmezí 5 315 – 24 009. Nutné je zmínit, že 7 knihoven registruje děti do 15 let. Jedná se o knihovnu kraje – Středočeského, Jihočeského, Ústeckého, Libereckého, Pardubického, Vysočiny a Zlínského. Z toho čtyři knihovny plní městskou funkci. Z pohledu mediánu a průměru za jednotlivé roky lze konstatovat, že společným znakem je pokles do roku 2016. Medián měl nejvyšší hodnotu v roce 2014 – 13 545 registrovaných uživatelů a průměr měl nejvyšší hodnotu v roce 2012 – 13 787 registrovaných uživatelů. Kdežto v roce 2016 u mediánu je hodnota 10 019 a průměru 12 321.

Graf 3.1 Registrovaní uživatelé krajských knihoven, průměr a rok 2016

Zdroj: Vlastní zpracování

Na základě tabulky 3.3, která je součástí přílohy č. 7, je zpracován graf. V grafu jsou srovnány 3 údaje, průměr registrovaných uživatelů jednotlivých knihoven s registrovanými uživateli za rok 2016 a za rok 2016 po odečtení registrovaných dětských uživatelů. Knihovny jsou seřazené dle pořadí v průměru. Z grafu vyplývá, že první místo zaujímá knihovna Libereckého kraje a to jak v průměru, tak i počtem registrovaných uživatelů za rok 2016. Po odečtení dětských uživatelů knihovna spadá na druhou příčku. Moravská zemská knihovna má všechny 3 ukazatele vyrovnané. Liší se pouze o 330 uživatelů více v průměru. Co se týče počtu obyvatel jednotlivých krajů, neprojevují se na počtu registrovaných uživatelů. Nejlidnatější kraj, Středočeský, zaujímá poslední pozice v počtu registrovaných uživatelů a nejméně lidnatý kraj, Karlovarský, přeskočil i kraje jako Moravskoslezský, Královéhradecký či Vysočinu.

Celkový krajský průměr činí 13 159 registrovaných uživatelů. Šest krajských knihoven tomuto kritériu vyhovuje. Zaujímají přední příčku v grafu č. 3.1 a jedná se o knihovnu v Liberci, Brně, Českých Budějovicích, Olomouci, Zlíně a Pardubicích. Ostatní knihovny průměrného stavu nedosahují. Krajský průměr byl dosažen v letech 2011 – 2013, v následujících letech hodnoty klesly pod tento průměr. Naplňuje se tedy celorepublikový trend v klesajícím počtu registrovaných uživatelů. Z těchto šesti knihoven, vyhovující kritériu krajského průměru, jsou tři knihovny, které zároveň plní funkci městské knihovny. Po odečtení dětských uživatelů se pořadí prvních šesti knihoven pozměnilo pouze v rámci prvních čtyř knihoven. První místo zaujímá Moravská zemská knihovna, následuje knihovna kraje Libereckého, Olomouckého, Jihočeského. Vliv na počet registrovaných uživatelů těchto knihoven mají zřejmě veřejné vysoké školy, které se v těchto krajích nachází. Nejvyšší koncentraci veřejných vysokých škol má Jihomoravský kraj

3.3.2 Knihovní fondy krajských knihoven

Dle knihovního zákona knihovním fondem rozumíme „*organizovaný, soustavně doplňovaný, zpracováváný, ochraňovaný a uchovávaný soubor knihovních dokumentů. Knihovní dokumenty jsou informační prameny evidované jako samostatná jednotka knihovního fondu knihovny.*“ (Knihovní zákon, online, cit. 28. 5. 2018)

Knihovní fond je zásadním nástrojem pro poskytování VKIS. Rozsah a obsah i aktuálnost knihovního fondu je předpokladem kvality služeb knihovny. Samozřejmě souvisí i s hodnocením ze strany čtenářů a odráží místní potřeby.

Knihovní dokumenty jsou uživatelům poskytovány formou absenčního a prezenčního půjčování a poskytováním dalších knihovnických a informačních služeb. Dokumenty jsou uloženy ve volném výběru, ve skladech či studovnách. Složení fondů krajských knihoven je z tištěných dokumentů a informačních zdrojů (knihy – převážně odborná literatura; periodika - noviny, časopisy, VZ, sborníky; kartografické dokumenty; hudebniny – noty; normy, patenty), elektronické a informační zdroje (e-knihy, online databáze), zvukové a audiovizuální dokumenty (hudební CD, audioknihy, DVD). Krajské knihovny, jenž plní funkci základní knihovny, poskytují služby i pro děti a mládež, proto ve fondech těchto knihoven najdeme i dokumenty pro děti a mládež.

Tabulka 3.3 Knihovní fond krajských knihoven, v letech 2011 - 2016

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Průměr
SVKKL	839 663	843 243	853 449	874 815	898 405	929 858	873 239
JVKČB	1 328 004	1 343 608	1 356 530	1 371 263	1 384 669	1 399 835	1 363 985
SVKPK	1 862 742	1 883 543	1 901 524	1 916 534	1 930 876	1 946 521	1 906 957
KKKV	311 111	323 545	329 253	345 766	358 709	363 632	338 669
SVK	799 905	815 451	822 859	819 013	734 977	747 687	789 982
KVKLI	1 365 020	1 392 282	1 410 947	1 432 124	1 332 384	1 351 044	1 380 634
SVKHK	1 303 802	1 322 560	1 339 098	1 356 706	1 373 477	1 389 915	1 347 593
KKPCE	405 169	417 528	427 325	436 412	450 206	462 238	433 146
KKV	258 653	271 717	294 442	314 440	334 938	342 590	302 797
MZK	4 041 368	4 071 928	4 043 266	4 129 742	4 202 715	4 239 016	4 121 339
VKOL	2 064 602	2 095 958	2 127 809	2 159 135	2 188 930	2 217 965	2 142 400
KKFBZ	446 550	461 174	476 331	484 751	495 786	506 411	478 501
MSVKO	1 091 092	1 110 656	1 125 593	1 137 552	1 155 658	1 174 417	1 132 495
Minimum	258 653	271 717	294 442	314 440	334 938	342 590	
Maximum	4 041 368	4 071 928	4 043 266	4 129 742	4 202 715	4 239 016	
Medián	1 091 092	1 110 656	1 125 593	1 137 552	1 155 658	1 174 417	
Průměr	1 226 652	1 244 346	1 255 298	1 275 800	1 279 916	1 296 561	1 263 095

Zdroj: Výroční zprávy krajských knihoven, emailová komunikace, vlastní zpracování.

Tabulka 3.3 byla zpracována z dostupných výročních zpráv, u některých knihoven údaje týkající se stavu knihovního fondu chyběly, proto byly zjištěny emailovou komunikací.

Stavy knihovního fondu jsou dány přírůstkem a úbytkem knihovních jednotek. Přírůstky knihovních jednotek vychází z nákupů, darů, digitalizací, výměn a jsou evidované v přírůstkovém seznamu. Úbytky knihovních jednotek se týkají vyřazení z knihovního fondu (ztráty, poškození, aktualizace apod.), evidovány jsou v seznamu úbytků. Za sledované období pouze u tří knihoven došlo k převaze úbytku nad přírůstkem a tedy poklesu knihovního fondu. Pokles nastal u knihovny Severočeské vědecké, kdy stav knihovního fondu v letech 2014 a 2015 klesl. Dále u Krajské vědecké knihovny v Liberci, v roce 2015 a u Moravské zemské knihovny, v roce 2013. U ostatních knihoven dochází ke každoročnímu nárůstu KF. Pokles KF u těchto tří knihoven lze odůvodnit revizí u MZK, kdy odpisy v daném roce převýšily přírůstky. U krajské knihovny v Liberci byly odepsány patenty (duplikáty), jenž způsobily takovýto pokles KF a u Severočeské vědecké knihovny je pokles v roce 2014 dán vyšším odpisem knihovních jednotek, v roce 2015 pokles o 84 057 knihovních jednotek nelze odůvodnit. Ve výroční zprávě byl dohledán údaj, kdy přírůstek (19 776) KF převyšuje úbytek (17 904).

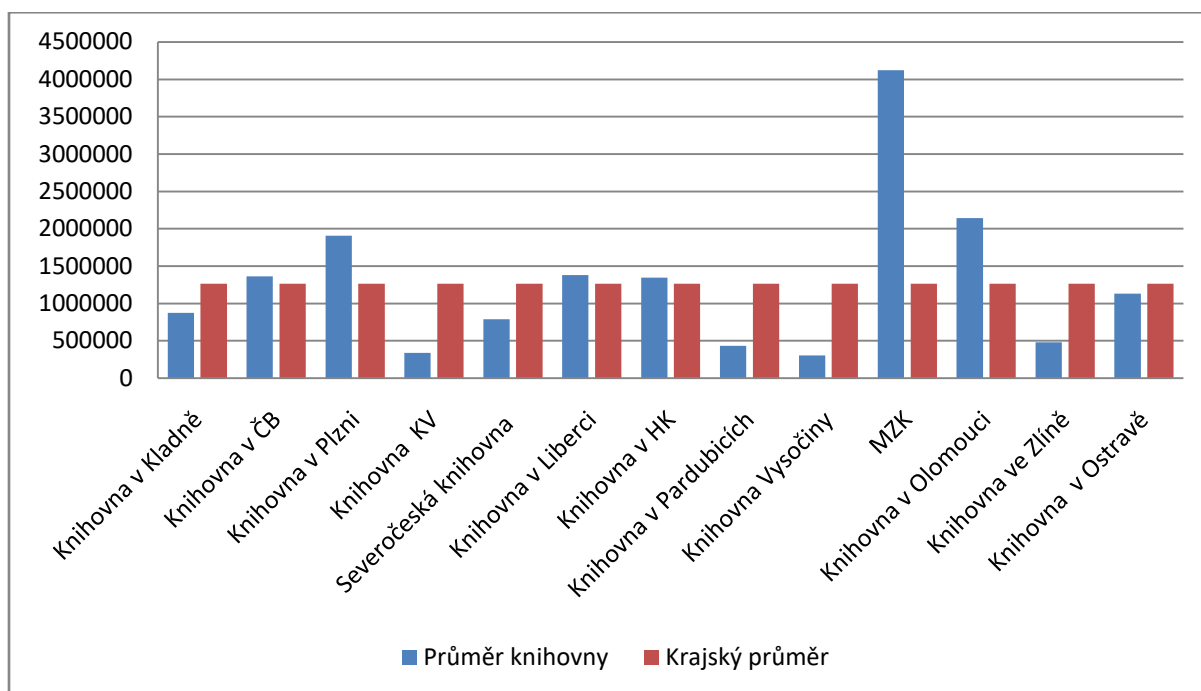
Ve sledovaném období všechny krajské knihovny a jejich čisté přírůstky KF nevykazovaly extrémní nárůsty, ale doplňování dle možných finančních prostředků, o kterých bude pojednáno v následující podkapitole.

Krajský průměr stavu knihovního fondu činí 1 263 095 knihovních jednotek za sledované období. Tomuto průměru odpovídají průměry za léta 2014 – 2016. Předchozí roky krajského průměru nedosahují.

V následujícím grafu 3.2 jsou srovnány průměry KF jednotlivých knihoven s krajským průměrem. Z grafu vyplývá, že krajského průměru dosahuje šest knihoven. Jedná se o následující knihovny - Moravská zemská knihovna, Vědecká knihovna v Olomouci, Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje, Krajská vědecká knihovna v Liberci, Jihočeská vědecká knihovna v ČB, Studijní a vědecká knihovna v HK. Těsně pod krajským průměrem je Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě.

Graf 3.2 Knihovní fond krajských knihoven, průměry

Zdroj: Vlastní zpracování

Ze zjištěného stavu v grafu 3.2 byla vypracována tabulka, 3.4 Průměrné stavy KF krajských knihoven v %, pro lepší přehlednost. V tabulce jsou jednotlivé krajské knihovny seřazeny dle pořadí ve vztahu ke krajskému průměru a jejich průměrné stavy KF jsou přepočteny na procenta. První polovinu tabulky tvoří knihovny, které dosahují krajského průměru KF, druhou část zase ty, které ho nedosahují.

Tabulka 3.4 Průměrné stavy KF krajských knihoven (v %)

	1.	2.	3.	4.	5.	6.
Krajský průměr	MZK	VKOL	SVKPK	KVKLI	JVKČB	SVKHK
100 %	326,3	169,6	151	109,3	108	106,7
7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
MSVKO	SVKKL	SVK	KKFBZ	KKPCE	KKKV	KKV
89,6	69,1	62,5	37,9	34,3	26,8	24

Zdroj: Vlastní zpracování

Z tabulky je patrné, že Moravská zemská knihovna plní krajský průměr třikrát. Následuje Vědecká knihovna v Olomouci a Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje. Vyšší stavy KF u MZK a VKOL, lze odůvodnit příjmem povinného výtisku dle zákona č. 37/1995 sb., o neperiodických publikacích.

3.4 Analýza ekonomických ukazatelů krajských knihoven

Pro analýzu ekonomických ukazatelů byly vybrány ukazatele, příspěvek zřizovatele a výdaj na nákup knihovního fondu.

3.4.1 Příspěvek zřizovatele

Krajské knihovny jsou příspěvkovými organizacemi zřizovanými kraji, výjimkou je MZK. Dle zákona 250/2000 Sb. o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů si dle § 28, odstavce 1, příspěvkové organizace sestavují rozpočet a střednědobý výhled rozpočtu, který schvaluje jejich zřizovatel. Od svého zřizovatele získávají peněžní prostředky z jeho rozpočtu (MF, online, cit. 6. 6. 2018). V tabulce, 3.5 Příspěvky zřizovatelů krajských knihoven, jsou zahrnuty příspěvky, dotace a granty na provoz z rozpočtu kraje.

Tabulka 3.5 Příspěvky zřizovatelů krajských knihoven, v letech 2011 – 2016 (v tis. Kč)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Průměr
SVKKL	30 479	31 570	32 391	32 350	34 617	35 761	32 861
JVKČB	41 162	40 724	41 098	45 214	45 706	46 826	43 455
SVKPK	53 868	49 320	46 420	46 400	49 796	53 396	49 867
KKKV	25 330	24 746	24 727	24 623	25 622	25 898	25 158
SVK	40 820	41 919	42 509	42 063	43 359	44 910	42 597
KVKLI	44 093	44 023	38 723	38 129	39 951	41 340	41 043
SVKHK	47 947	49 150	48 180	47 840	49 377	50 833	48 888
KKPCE	22 552	22 620	22 686	22 327	23 500	23 855	22 923
KKV	14 184	14 289	14 289	14 359	14 746	15 340	14 535
MZK	75 234	83 107	83 716	87 792	100 290	103 960	89 017
VKOL	35 647	37 489	37 204	37 205	37 407	40 433	37 564
KKFBZ	24 467	24 426	23 040	18 876	19 000	19 684	21 582
MSVKO	35 044	35 342	35 295	34 682	36 717	37 704	35 797

Minimum	14 184	14 289	14 289	14 359	14 746	15 340	
Maximum	75 234	83 107	83 716	87 792	100 290	103 960	
Medián	35 647	37 489	37 204	37 205	37 407	40 433	
Průměr	34 633	34 635	33 880	33 672	34 983	36 332	34 689⁴
Průměr s MZK	37 756	38 363	37 714	37 835	40 007	41 534	38 868

Zdroj: Výroční zprávy krajských knihoven, emailová komunikace, vlastní zpracování.

Tabulka 3.5 byla zpracována z dostupných výročních zpráv. Údaje, které v ní nebyly dohledány, byly zjištěny na základě emailové komunikace s pracovníky daných knihoven.

Jednotlivé krajské knihovny během sledovaných let se v daném ukazateli odlišují ve stabilitě. Knihovna kraje Jihočeského, Vysočiny, Jihomoravského vykazují po celou dobu rostoucí ukazatel. Ostatní knihovny se potýkají s kolísajícím trendem v ukazateli. U knihovny v Olomouckém kraji se objevuje v letech 2012 – 2015 stagnace v ukazateli. Meziroční výkyvy se pohybují v rozmezí cca 41 – 5 300 tis. Kč. Minimální příspěvek poskytuje kraj Vysočina, maximální příspěvek dostává Moravská zemská knihovna. Příspěvek pro MZK jde ze státního rozpočtu. Z tohoto důvodu je vypočten krajský průměr ve dvou hodnotách, s a bez MZK. Maximální příspěvky z kraje poskytují Plzeňský a Královéhradecký kraj. Nejvyšší meziroční pokles v ukazateli nastal u knihovny kraje Plzeňského, Libereckého a Zlínského. Pokles u příspěvku Zlínského kraje je pravděpodobně daný snížením nákladů v souvislosti s přestěhováním do nových prostor.

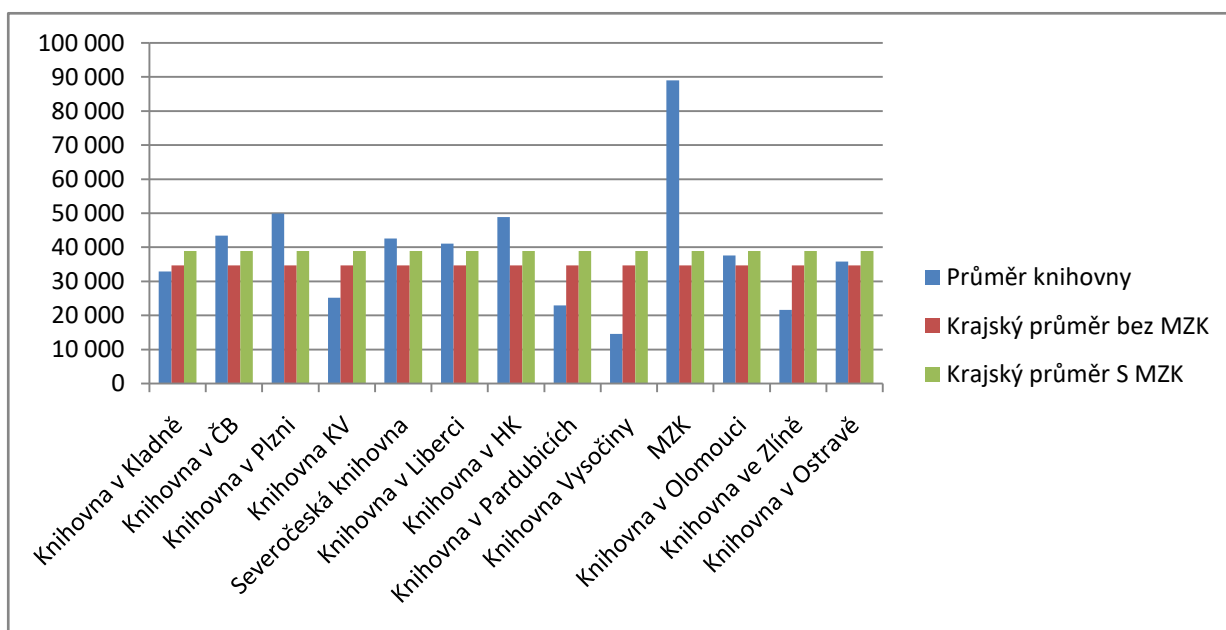
Krajský průměr příspěvku zřizovatele bez MZK je 34 689 tis. Kč. Tohoto průměru je dosaženo v roce 2015 a 2016, v letech 2011 a 2012 je průměr za toto období o 56 a 54 tis. Kč pod krajským průměrem. Krajského průměru příspěvku zřizovatele s MZK je dosaženo v roce 2015 a 2016.

Na základě tabulky, 3.5 Příspěvky zřizovatelů krajských knihoven, je vytvořen graf.

---

⁴ Do průměru není započítán příspěvek pro MZK

Graf 3.3 Příspěvek zřizovatele krajských knihoven, průměry

Zdroj: vlastní zpracování

Z grafu 3.3 vyplývá, že kromě Moravské zemské knihovny, jejíž příspěvek zřizovatele se od ostatních krajských knihoven liší vícenásobně, čtyři knihovny překračují oba krajské průměry. Jedná se o knihovny kraje Plzeňského, Královéhradeckého, Jihočeského, Ústeckého, Libereckého, které jsou seřazené dle výše příspěvku. Další dvě knihovny překračují krajský průměr bez MZK, knihovna kraje Olomouckého a Moravskoslezského.

3.4.2 Výdaje na nákup knihovního fondu

Kvalita knihovních fondů knihoven souvisí s finančními prostředky, které jsou na jejich nákup přiřazeny. Akvizice KF probíhá z prostředků od zřizovatele, z vlastních prostředků, z příspěvku měst či dalších účelových grantů a dotací.

Výdaje na nákup KF spadají do nákladové položky spotřeba materiálu a tvoří nejvyšší objem prostředků této položky. Knihovny realizují nákupy KF prostřednictvím distributorů, kteří poskytují knihovnám výhodné množstevní rabaty.

Dle standardu pro dobrý knihovní fond má mít každá knihovna k dispozici dostatečné finanční prostředky na nákup KF. Důvodem je možnost pohotově reagovat na potřeby a požadavky svých uživatelů. Podíl výdajů na nákup KF se dle standardu má pohybovat kolem 10 % celkových výdajů na zajištění provozu knihovny. Stanovení rozpočtu na nákup

KF je dáno orientačně (dle analýzy statistických údajů) z počtu nakoupených přírůstků v předchozím roce. (IPK, online, cit. 10. 6. 2018)

Tabulka 3.6 Výdaje na nákup KF, v letech 2011 – 2016 (v tis. Kč)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Průměr
SVKKL	3 241	3 946	5 333	5 323	5 434	5 366	4 774
JVKČB	2 151	2 259	2 605	4 133	3 669	3 674	3 082
SVKPK	4 324	4 618	3 760	3 806	3 881	3 886	4 046
KKKV	2 718	2 841	2 778	2 784	2 739	2 427	2 715
SVK	3 444	3 967	3 834	3 688	3 890	3 105	3 655
KVKLI	3 111	3 223	3 198	4 370	3 351	3 517	3 462
SVKHK	2 637	2 897	3 195	2 990	3 162	3 022	2 984
KKPCE	2 225	2 073	2 056	1 855	2 350	2 247	2 134
KKV	3 409	3 209	3 410	3 513	3 713	3 294	3 425
MZK	3 109	5 363	9 953	18 340	14 155	11 058	10 315
VKOL	984	970	1 148	1 059	657	661	913
KKFBZ	3 063	3 316	3 166	2 426	2 591	2 846	2 901
MSVKO	5 190	5 358	5 761	6 105	6 071	6 035	5 753
Minimum	984	970	1 148	1 059	657	661	
Maximum	5 190	5 363	9 953	18 340	14 155	11 058	
Medián	3 063	3 223	3 198	3 688	3 669	3 294	
Průměr	3 040	3 388	3 861	4 646	4 282	3 934	3 858

Zdroj: Výroční zprávy krajských knihoven, emailová komunikace, vlastní zpracování.

Tabulka 3.6 byla zpracována z dostupných výročních zpráv. Data, která nebyla ve VZ dohledány, byla následně zjištěna emailovou komunikací od pracovníků daných knihoven.

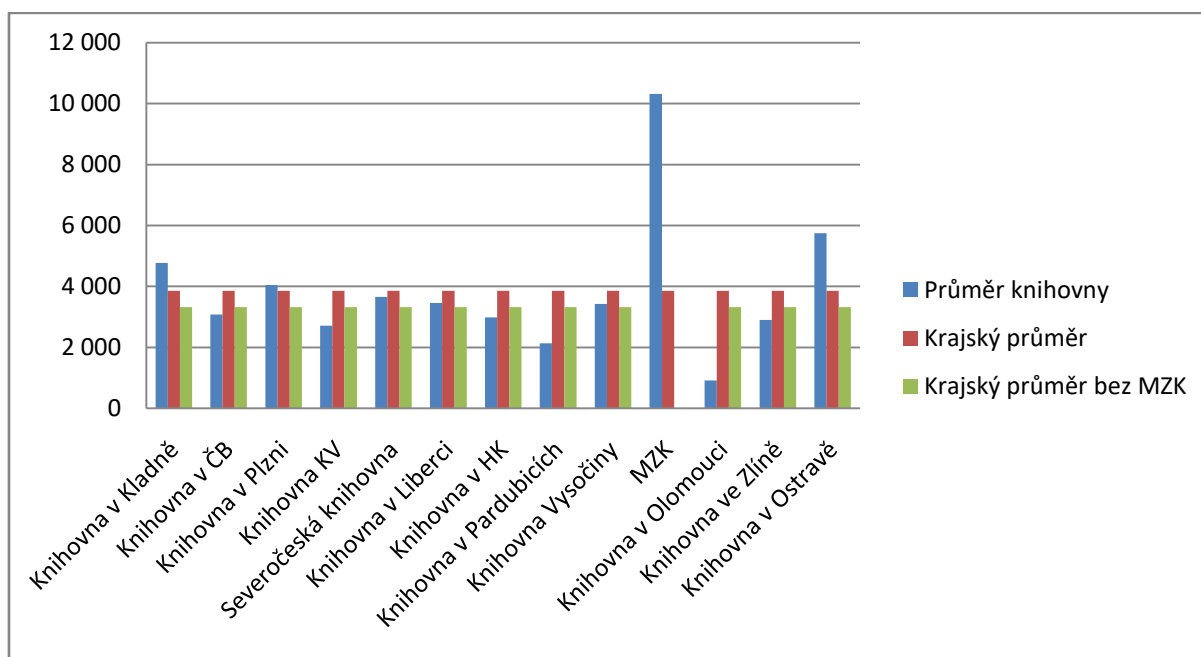
Z tabulky, 3.6 Výdaje na nákup knihovního fondu, vyplývají následující skutečnosti. U všech sledovaných knihoven se projevuje kolísající trend v ukazateli. Ani jedna knihovna nemá po celé období rostoucí výdaje na nákup KF. Výdaje jsou spojené s příspěvkem od zřizovatele. Ale ne vždy platí úměrný vztah k nárůstu či poklesu v obou ukazatelích. Dle standardu by knihovny měly poskytovat 10 % z celkových provozních výdajů. Ve vztahu k celkovým

nákladům pouze knihovna kraje Středočeského (od 2012), Vysočiny, Jihomoravského (2013 - 2015), Zlínského a Moravskoslezského poskytují těchto zmíněných 10 %.

Nejvyrovnanější je ukazatel u knihovny kraje Středočeského a Moravskoslezského. Překvapivé zjištění je u ukazatele v minimálních hodnotách, to je po celé období u knihovny kraje Olomouckého. Maximální hodnoty ukazatele jsou u MZK, následuje jej knihovna kraje Moravskoslezského. U dvou knihoven došlo ve sledovaném období k většímu meziročnímu nárůstu v ukazateli. Týká se to roku 2014 u knihovny kraje Jihočeského a Libereckého. Tento nárůst lze odůvodnit u liberecké knihovny předfinancováním trvalého přístupu k e-knihám a u knihovny kraje Jihočeského byl navýšen ukazatel v rozpočtu knihovny.

Pro porovnání průměrů výdajů na nákup KF jednotlivých knihoven s průměrem krajským je z tabulky 3.6 vytvořen graf.

Graf 3.4 Výdaje na nákup knihovního fondu, průměry

Zdroj: Vlastní zpracování

Z grafu 3.4 je patrné, že pouze 4 knihovny dosahují krajského průměru ukazatele výdaje na nákup KF. Jedná se, dle pořadí, o knihovnu kraje Jihomoravského, Moravskoslezského, Středočeského a Plzeňského. Průměr ukazatele Moravské zemské knihovny je nadprůměrný. Těsně pod krajským průměrem je knihovna Ústeckého kraje o 5,27 %, Libereckého

o 10,27 %, Vysočiny o 11,23 % a Jihočeského o 20,11%. V případě vyloučení průměru ukazatele MZK z důvodů jiného zřizovatele a vyšších hodnot, které krajských průměr zkreslují, by krajského průměru dosáhly knihovny kraje Ústeckého, Libereckého a Vysočiny. Extrémně nízký výdaj na nákup KF má Vědecká knihovna v Olomouci. Je to dáno nízkým příspěvkem od zřizovatele. I přes nízké finanční prostředky na nákup KF jsou knihovní jednotky doplňovány formou povinného výtisku, ten ale nemá sloužit k absenčnímu půjčování, což v této knihovně neplatí. Podíly nákupu u VKOL se pohybují do 5 % ročního přírůstku. V knihovně tak chybí žádané exempláře čtenáři, což se významně projevuje na klesajícím počtu registrovaných uživatelů a klesajících výpůjčkách.

3.5 Analýza výdajů krajů na kulturu a standardu veřejných knihovnických a informačních služeb

V rámci této práce byly stanoveny dva dílčí cíle. Jedná se o analýzu výdajů krajů na kulturu a porovnání, zda krajské knihovny plní standard VKIS.

3.5.1 Celkové výdaje krajů na kulturu

V teoretické části, přesněji ve 2. kapitole o financování kultury, bylo zmíněno, že podpora ze strany krajů se soustřeďuje především na vlastní zřizované příspěvkové organizace, kulturní aktivity spojené s propagací regionu, a že výdaje krajů na kulturu patří k nejnižším z veřejných rozpočtů.

V příloze č. 5 se nachází tabulka 3.7 Celkové výdaje krajů na kulturu v letech 2011 – 2016. V roce 2016 celkové výdaje na kulturu za všechny kraje činily 2,7 mld. Kč. Ze státního rozpočtu na kulturu putovalo 11,7 mld. Z toho je zřejmé, že z obecních rozpočtů na kulturu putovala částka 19,7 mld. Kč. Z tohoto zjištění vyplývá, že výdaje krajů na kulturu jsou nejnižší z veřejných rozpočtů.

U většiny krajů se nejedná o samostatné odbory kultury, ale o spojené odbory např. s památkovou péčí či cestovním ruchem. Lze ale předpokládat, že větší část prostředků putuje na kulturu, tedy kulturní příspěvkové organizace. Každý kraj zřizuje odlišný počet kulturních příspěvkových organizací. Dokládá to tabulka č. 3.8.

Tabulka 3.8 Počet kulturních příspěvkových organizací kraje

Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký
19	12	12	9	13⁵	5	10
Pardubický	Vysočina	MK ⁶	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský	
6	9	29	7	9	7	

Zdroj: Krajské webové stránky, vlastní zpracování

Počet příspěvkových organizací kraje v oblasti kultury, v tabulce 3.8, se promítá do příspěvku kraje na jednotlivé příspěvkové organizace.

Z tabulky 3.7 vyplývá, že minimálně přispívajícím krajem na kulturu je kraj Karlovarský po celé sledované období. V maximálních hodnotách se v jednotlivých letech vystřídal kraj Plzeňský, Moravskoslezský, Jihočeský a Jihomoravský. Průměrem byl nejvíce přispívajícím krajem Plzeňský. Mezi roky 2011 – 2016 přispěl na kulturu průměrně částkou 273 505 tis. Kč. Nejvíce v roce 2013, částkou 318 886 tis. Kč a nejméně částkou 232 140 tis. Kč v roce 2014. Maximální příspěvek měl Jihomoravský kraj v roce 2015, který byl největší za celé sledované období ze všech krajských knihoven (322 189 tis. Kč). Důvodem byly zvýšené kapitálové výdaje. Od toho se odráží i meziroční rozdíly. Mezi roky 2014 a 2015 výdaje kraje na kulturu narostly o 100 896 tis. Kč a mezi roky 2015 a 2016 klesly o 126 209 tis. Kč. K nejvyrovnanějším výdajům patří Královéhradecký kraj. Oscilující mezi částkami 144 835 – 166 218 tis. Kč. Rostoucí tendence výdajů na kulturu jsou u krajů Karlovarského, Pardubického (kromě roku 2014) a Vysočiny (klesly v roce 2016).

Krajský průměr výdaje kraje na kulturu činí 197 156 tis. Kč. Ze srovnání krajů a jejich průměru s krajským průměrem vyplývá, že krajského průměru dosahuje 7 krajů, které jsou seřazeny dle pořadí v tabulce 3.9.

---

⁵ + veřejná výzkumná organizace

⁶ Místo Jihomoravského kraje je uveden zřizovatel MZK

Tabulka 3.9 Pořadí krajů ukazatele výdaje krajů na kulturu dle průměru

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Kraj	Plzeňský	Jihočeský	Moravskoslezský	Středočeský	Ústecký	Jihomoravský	Olomoucký
%	38,8	34,7	33,9	25,1	19,9	14,6	8,9

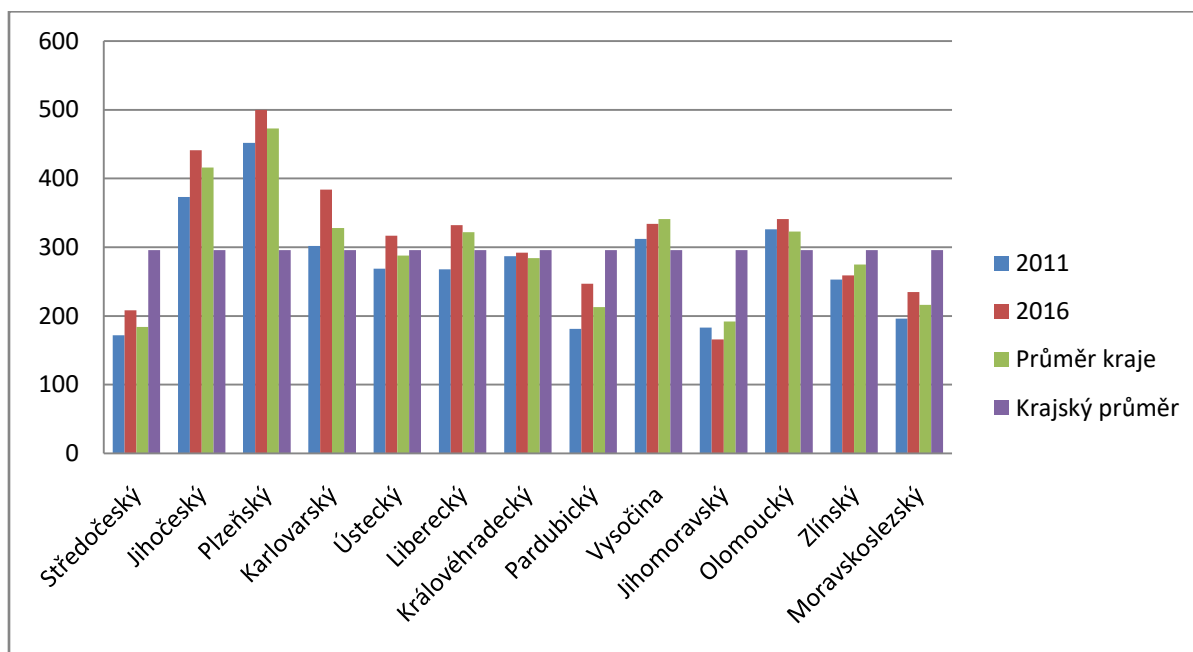
Zdroj: Vlastní zpracování

V tabulce 3.9 jsou doplněna procenta, o které daný kraj převyšuje krajský průměr ukazatele.

Výdaje krajů na kulturu byly přepočteny na 1 obyvatele kraje, údaje jsou v tabulce 3.10 v příloze č. 5. Z přepočtu vyplývá, že Plzeňský kraj má také nejvyšší průměrnou částku na 1 obyvatele kraje, což činí 473 Kč. I přesto, že Karlovarský kraj přispíval na kulturu nejméně, v průměrné částce na 1 obyvatele kraje zaujímá 4. pozici mezi kraji s částkou 328 Kč. Nejmenší příspěvek na 1 obyvatele kraje má Jihomoravský kraj, a to 191 Kč.

Z tabulky 3.10 Celkové výdaje krajů na kulturu na 1 obyvatele byl vytvořen graf, kde je srovnán průměr s krajským průměrem.

Graf 3.5 Celkové výdaje krajů na kulturu na 1 obyvatele

Zdroj: vlastní zpracování

Krajský průměr za sledované období činil 296 Kč na 1 obyvatele kraje. Z grafu je patrné, že tento průměr přesáhlo 6 krajů. Jde o kraj Plzeňský, Jihočeský, Vysočinu, Karlovarský, Olomoucký a Liberecký. Zajímavým poznatkem je skutečnost, že pouze tři kraje zároveň splňují kritérium krajského průměru výdaje kraje na kulturu (197 156 tis. Kč) a krajského průměru výdaje kraje na kulturu v přepočtu na 1 obyvatele kraje. Jedná se již o zmiňovaný Plzeňský kraj a dále o Jihočeský a Olomoucký kraj. Při srovnání roku 2011 a 2016 má tento ukazatel, kromě Jihomoravského kraje, rostoucí charakter u všech krajů. Z grafu je viditelné, že Jihomoravský kraj a Středočeský zaujímají poslední pozici v tomto ukazateli. Jedná se o nejlidnatější kraje spolu s krajem Moravskoslezským.

3.5.2 Srovnání ukazatelů krajských knihoven se standardem veřejných knihovnických a informačních služeb

Do komplexnosti srovnání jednotlivých krajů je zahrnuto jako dílčí cíl srovnání krajských knihoven se standardem veřejných knihovnických a informačních služeb.

Knihovny poskytují své služby na základě rovného principu všem bez rozdílu. Z knihovního zákona nevyplývají skutečnosti související s vymezením kvantitativních a kvalitativních indikátorů služeb, ani podmínky jejich dostupnosti uživatelům. Ministerstvo kultury v návaznosti na Knihovní zákon vydalo v roce 2011 metodický pokyn, který vymezuje standard VKIS poskytovaných knihovnami zřizovanými, provozovanými obcemi a kraji na území ČR. Standard vychází z obecných principů Manifestu IFLA/UNESCO o veřejných knihovnách z roku 1994 a návazné směrnice IFLA: Služby veřejných knihoven z roku 2010.

Metodický pokyn stanovuje základní kvantitativní a kvalitativní podmínky pro poskytování knihovnických služeb. Ustanovení tohoto metodického pokynu mají charakter doporučení. U krajských knihoven se doporučené indikátory používají přiměřeně s ohledem na funkce knihovny a její postavení ve městě.

Tabulka 3.11 Standard veřejných knihovnických a informačních služeb pro kategorii knihoven nad 40 tis. obyvatel

Indikátory	Provozní doba / týden	Počet studijních míst	Počet PC připojených k internetu	Výdaj na nákup KF (Kč/1 obyvatele)
Standard	50 a více	120 a více	20 a více	30 – 45

Zdroj: Metodický pokyn MK, vlastní zpracování.

Standard zahrnuje i další ukazatele, které v této práci nejsou srovnávány - počet přírůstků knihovních jednotek, umístění knihovny v obci, plocha knihovny určená pro uživatele, webová prezentace knihovny (krajské knihovny splňují), elektronický katalog knihovny na internetu (krajské knihovny splňují), pracovníci knihovny a jejich vzdělávání a měření spokojenosti uživatelů knihovny.

Smyslem tohoto standardu je zlepšení dostupnosti a kvality knihovnických služeb jejich uživatelům. Umožňuje srovnání a kontrolu dostupnosti a kvality knihovnických služeb knihovnám, provozovatelům knihoven, obcím, krajům a ústředním orgánům státní správy. Účelem je motivace k podpoře rozvoje knihovnických služeb, indikátory jsou využívány při poskytování a využívání peněžních prostředků z veřejných rozpočtů. Tento standard je omezen na knihovnické služby, které poskytují knihovny zřizované či provozované obcemi a kraji. Hodnoty indikátorů stanovené standardem jsou definovány jako optimální.

V následující tabulce 3.12 jsou zpracovány indikátory standardu VKIS za jednotlivé krajské knihovny k roku 2016. Tučně jsou zvýrazněné údaje, které nedosahují standardu.

Tabulka 3.12 Ukazatele standardu VKIS u krajských knihoven k roku 2016

	Provozní doba / týden	Počet studijních míst	Počet PC připojených k internetu	Výdaj na nákup KF (Kč/1obyv. kraje)	Výdaj na nákup KF (Kč/1 obyv. města)
STANDARD	min. 50	min. 120	min. 20		30-45
SVKKL	41	67	32	4,0	78
JVKČB	50,5	407	100	5,8	39
SVKPK	58	245	26	6,7	23
KKKV	56	233	48	8,2	49

SVK	45	238	52	3,8	33
KVKLI	59	350	50	8,0	34
SVKHK	53	323	51	5,5	33
KKPCE	51	90	36	4,3	25
KKV	51	95	26	6,5	142
MZK	75,5	771	91	9,4	29
VKOL	57	103	51	1,0	7
KKFBZ	50	324	85	4,9	38
MSVKO	54	118	13	5,0	21
Průměr	54	259	51	5,6	42

Zdroj: Výroční zprávy, webové stránky krajských knihoven a emailová komunikace, vlastní zpracování.

Z tabulky 3.12 je dle zvýrazněných údajů jasné, které knihovny nesplňují standard daného indikátoru. Dvě knihovny, kraje Středočeského a Ústeckého, nemají týdenní provozní dobu odpovídající standardu. Nejproblémovější je indikátor studijních míst. Ty chybí pěti knihovnám. Počítače připojené k internetu s dostupností pro veřejnost mají dle standardu všechny krajské knihovny kromě kraje Moravskoslezského. Přepočet výdaje na nákup KF na 1 obyvatele daného města ukazuje, že v případě plnění funkce základní knihovny by knihovna Plzeň, Pardubice, Brno, Olomouce a Ostravy nenaplňovala standard 30 – 45 Kč na 1 obyvatele. Nejdelší provozní dobu za týden a nejvíce studijních míst má Moravská zemská knihovna, čímž je v porovnání s ostatními knihovnami v těchto indikátorech nadprůměrná.

V celé kapitole se pracovalo s údaji daných ukazatelů za roky 2011 – 2016, které byly analyzovány, přepočteny na průměry jednotlivých krajských knihoven a následně porovnávány s celkovým krajským průměrem. V rámci tohoto porovnání je sestavena tabulka 3.13 s krajskými knihovnami dle pořadí ve vztahu ke krajskému průměru. Pod oddělovací čarou jsou knihovny, které krajského průměru nedosahují.

Tabulka 3.13 Shrnutí zjištěných stavů krajských knihoven ve vztahu ke krajskému průměru

	Registrovaní uživatelé	Knihovní fond	Příspěvek zřizovatele	Výdaj na nákup KF	Výdaj kraje na kulturu	Výdaj kraje na kulturu na 1 obyvatele
	Krajské knihovny (pouze kraj)					
1.	Liberecký	Jihomoravský	Jihomoravský	Jihomoravský	Plzeňský	Plzeňský
2.	Jihomoravský	Olomoucký	Plzeňský	Moravskoslezský	Jihočeský	Jihočeský
3.	Jihočeský	Plzeňský	Královéhradecký	Středočeský	Moravskoslezský	Vysočina
4.	Olomoucký	Liberecký	Jihočeský	Plzeňský	Středočeský	Karlovarský
5.	Zlínský	Jihočeský	Ústecký	Ústecký ⁷	Ústecký	Olomoucký
6.	Pardubický	Královéhradecký	Liberecký	Liberecký	Jihomoravský ⁸	Liberecký
7.	Plzeňský	Moravskoslezský	Olomoucký	Vysočina	Olomoucký	Ústecký
8.	Ústecký	Středočeský	Moravskoslezský	Jihočeský	Vysočina	Královéhradecký
9.	Karlovarský	Ústecký	Středočeský	Královéhradecký	Zlínský	Zlínský
10.	Královéhradecký	Zlínský	Karlovarský	Zlínský	Královéhradecký	Moravskoslezský
11.	Moravskoslezský	Pardubický	Pardubický	Karlovarský	Liberecký	Pardubický
12.	Vysočina	Karlovarský	Zlínský	Pardubický	Pardubický	Jihomoravský ⁹
13.	Středočeský	Vysočina	Vysočina	Olomoucký	Karlovarský	Středočeský

Zdroj: Vlastní zpracování

V tabulce 3.13 byly krajské knihovny vyhovující kritériu krajského průměru barevně odlišeny stejnými barvami pro lepší přehlednost.

V následujících odstavcích se nachází shrnuté zjištěné poznatky ke každé knihovně.

Zřizovatel **Středočeské vědecké knihovny v Kladně** přispívá na kulturu v kraji nadprůměrnou částkou. Středočeský kraj je nelidnatější ze všech krajů, od toho se odráží přepočet výdaje kraje na kulturu na 1 obyvatele. V kraji je zřízeno dalších 19 příspěvkových organizací v oblasti kultury, proto je příspěvek zřizovatele pro knihovnu podprůměrný. Výdaj na KF je nadprůměrný a ve srovnání s ostatními knihovnami patří k nejvyrovnanějším a od roku 2012 je vyhovující kritériu 10 % z celkových nákladů. Velikost KF je oproti ostatním knihovnám lehce podprůměrná, ale KF je bohatě doplňován. U knihovny se objevuje největší problém v počtu registrovaných uživatelů, ukazatel vykazuje nejnižší hodnoty oproti ostatním knihovnám. V roce 2013 se objevil extrémní pokles v hodnotě TR, což bylo způsobeno

⁷ Ústeckým Liberecký, Vysočina vyhovující krajskému průměru bez průměru MZK

⁸ Netýká se MZK

⁹ Netýká se MZK

v předchozích letech špatnou metodikou. A v roce 2016 zase extrémní nárůst v hodnotě TR. Zde se mohlo projevit zlepšení služeb díky uskutečněné anketě v roce 2015. Dle standardu VKIS je týdenní provozní doba nevyhovující a studentům chybí studijní místa. V Kladně sídlí ještě městská knihovna se třemi pobočkami, která může ovlivňovat počet registrovaných uživatelů krajské knihovny.

Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích je knihovnou vyhovující kritériu krajského průměru ve všech ukazatelích, kromě výdaje na nákup KF. Tento ukazatel je ovlivněn roky 2011 – 2013, jehož závazný ukazatel v rozpočtu knihovny je nízký. Ačkoli je tento ukazatel podprůměrný, neprojevuje se výrazně na velikosti a v doplňování knihovního fondu či na počtu registrovaných uživatelů, kdy má knihovna v rámci srovnání tempa růstu minimální odchylky v tomto ukazateli.

Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje stejně jako knihovna kraje Jihočeského nesplňuje kritérium krajského průměru u jednoho ukazatele. Jedná se o registrované čtenáře, hodnota ukazatele je o 11,3 % menší než krajský průměr. Ze srovnání tempa růstu lze konstatovat kolísající trend a vysoké hodnoty proti ostatním knihovnám. V roce 2012 ukazatel vzrostl oproti roku 2011 o 15,2 %. Knihovna v tomto roce zavedla provoz v sobotu, což mohlo mít částečně vliv na nové registrace. Druhý nárůst ukazatele proběhl v roce 2014 o 19 % oproti roku 2013. Pokles ukazatele knihovna komentuje celorepublikovým trendem. Jedná se však o univerzitní město, kdy odliv studentů může mít za následek pokles registrovaných uživatelů.

Karlovarský kraj poskytuje nejméně finančních prostředků ze všech krajů na kulturu. V kraji je zřízeno devět příspěvkových organizací v oblasti kultury. Jednou z nich je **Krajská knihovna Karlovy Vary**, která u žádného ukazatele nedosahuje krajského průměru. Ačkoli do kultury, dle srovnání s ostatními kraji, plyne nejméně financí, příspěvek zřizovatele pro knihovnu má po sledovanou dobu kolísající trend, ale s minimálními výkyvy. Je vyšší než příspěvek, který dostávají knihovny kraje Pardubického, Zlínského a Vysočiny. Ostatní srovnávané ukazatele vykazují minimální výkyvy v rámci meziročního srovnání. V roce 2016 klesl počet registrovaných uživatelů o 5,6 % oproti roku 2015. K poklesu došlo i u výdaje na nákup KF, což se mohlo projevit menší nabídkou novinek pro čtenáře. Dle standardu VKIS, knihovna všechny doporučené hodnoty plní.

Zřizovatel **Severočeské vědecké knihovny** přispívá na kulturu v kraji i na samotnou knihovnu nadprůměrnou částkou ve vztahu ke krajskému průměru. Rok 2014 byl rokem

klesajících hodnot v ukazateli týkající se výdajů kraje na kulturu (13,1 % oproti roku 2013), příspěvku zřizovatele (o 1,05 %), tak i výdaje na nákup KF (o 3,8 %). Ukazatel KF a registrovaní uživatelé hodnoty krajského průměru nedosahují. U KF byl zjištěný pokles v roce 2014 a 2015 a u registrovaných uživatelů je klesající TR po celé sledované období, kdy hodnoty se pohybují v rozmezí 1,3 – 6,6 %. Knihovna neplní doporučenou provozní dobu dle standardu VKIS. Ačkoliv jsou peněžní prostředky pro Ústecký kraj nadprůměrné, snaha knihovny i přes zavádění nových služeb (půjčování deskových a karetních her, i-padů, e-knih, ad.) nevede ke zvýšení registrovaných čtenářů.

Ve vztahu ke krajskému průměru je výdaj Libereckého kraje na kulturu třetí nejmenší. Jelikož jde o kraj pouze s cca 440 tis. obyvateli, v přepočtu na 1 obyvatele kritéria dosahuje. Krajem je zřízeno pouze pět příspěvkových organizací v kultuře, což se odráží i na příspěvku pro **Krajskou vědeckou knihovnu v Liberci**. V přepočtu získává 28,9 % z výdaje kraje na kulturu a částkou plní krajský průměr. Tento fakt se odráží na dalších ukazatelích, které vyhovují krajskému průměru. V rámci ukazatelů během sledovaného období došlo ke změnám (např. od roku 2013 klesající stav registrovaných uživatelů, 2014 zvýšený výdaj na nákup KF atd.)

Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové patří ze srovnání ukazatelů ke krajskému průměru k podprůměrné knihovně. Z ukazatelů vyhovuje kritériu krajského průměru pouze příspěvek zřizovatele, který dosahuje ve srovnání s ostatními knihovnami maximálních hodnot a ukazatel KF. Hodnoty u ostatních ukazatelů nevykazují extrémnější odchylky, které by bylo nutné zmiňovat. Pouze výdaj kraje na kulturu, ve srovnání s ostatními výdaji krajů, patří k nejvyrovnanějším. Přes skutečnost, že knihovna dostává ve srovnání s ostatními knihovnami nadprůměrný příspěvek od zřizovatele, ostatní ukazatele tomu neodpovídají.

Krajská knihovna v Pardubicích sídlí v univerzitním městě, což má pravděpodobně vliv spolu s registracemi dětských čtenářů, na počet registrovaných uživatelů. Daný ukazatel totiž vyhovuje kritériu krajského průměru, i přesto, že ostatní porovnávané ukazatele krajskému průměru nevyhovují a řadí se na poslední místa mezi krajskými knihovnami. Knihovna také neplní doporučený počet studijních míst dle standardu VKIS.

Ze srovnání ukazatele výdaj kraje na kulturu vyplývá, že kraj Vysočina je poskytovanými peněžními prostředky lehce pod krajským průměrem a výše příspěvku přeskočila i kraj Liberecký, Královéhradecký. **Krajská knihovna Vysočiny** sídlí ve městě, kde je nejmenší počet obyvatel ze všech srovnávaných knihoven. Výdaj na nákup KF vyhovuje kritériu

krajského průměru pod podmínkou vyloučení MZK ze srovnávání a zároveň plní kritérium 10 % z celkových nákladů. V ostatních ukazatelích se knihovna umísťuje na posledních místech. Dle porovnání se standardem VKIS, knihovně chybí studijní místa.

Moravská zemská knihovna ve všech srovnávaných ukazatelích vykazuje nadprůměrné hodnoty oproti ostatním krajským knihovnám. Odlišuje se zřizovatelem, jímž je MK. Počet registrovaných uživatelů má po sledované období kolísající trend, bez extrémnějších hodnot, s klesajícím TR v posledním sledovaném roce. V roce 2013 došlo k poklesu KF, který byl dán revizí KF (odpisy v daném roce převýšily přírůstky). Hodnota v ukazateli výdaj na nákup KF vykazuje extrémní hodnotu v meziročním srovnání 2013/2014, kdy částka na nákup se zvýšila o 8 387 tis. Kč. Ukazatel vyhovuje kritériu 10 % z celkových nákladů. Ve vztahu k příspěvku zřizovatele, došlo sice k růstu příspěvku, ale hodnota nevykazuje extrémní hodnotu jako výdaj na nákup KF.

U **Vědecké knihovny v Olomouci** bylo zjištěno, že ukazatel na nákup KF vykazuje extrémně nízké hodnoty. Pohybuje se v rozmezí 657 – 1 148 tis. Kč, což je v porovnání s ostatními knihovnami a krajským průměrem podprůměrná hodnota o 2 945 tis. Kč. I když KF vyhovuje kritériu krajského průměru, chybí v něm novinky, které jsou uživatelům žádány. Hodnoty ukazatele výdaj kraje na kulturu, KF, registrovaní uživatelé překračují krajský průměr, ale u registrovaných čtenářů dochází po celou dobu k poklesu v TR cca o 3%. Ze srovnání se standardem VKIS, knihovně chybí studijní místa. A příspěvek zřizovatele v letech 2012 – 2015 stagnoval.

Krajská knihovna F. Bartoše ve Zlíně má kromě ukazatele, registrovaní čtenáři, všechny ostatní v podprůměrných hodnotách ve vztahu k srovnávanému krajskému průměru. Pro knihovnu byl významný rok 2014, kdy se přestěhovala do nových prostor, které zároveň slouží dalším kulturním institucím. To se projevilo nárůstem TR o 9,9 % v registrovaných uživatelích a poklesem příspěvku zřizovatele na provoz. Ve výdajích na nákup KF plní 10 % z celkových nákladů.

Moravskoslezský kraj připívá na kulturu 3. největší částkou ze všech krajů, nicméně příspěvek pro **Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě** dle srovnání s krajským průměrem je podprůměrný a po celé období se pohybuje pouze v rozmezí 34 682 - 37 704 tis. Kč. Na nákup KF je z rozpočtu knihovny věnována nadprůměrná částka, ale KF nedosahuje hodnoty krajského průměru. Knihovna tak poskytuje 10% na nákup KF z celkových výdajů. Odráží se to i na počtu registrovaných uživatelů, kdy z TR je jasné, že od

roku 2012 dochází k jejich poklesu. Na pokles registrovaných uživatelů má také vliv nevyhovujících prostor knihovny. Knihovna nedosahuje doporučených studijních míst a jako jediná z krajských knihoven nemá dostatek PC s přístupem na internet pro veřejnost.

4 ZHODNOCENÍ UKAZATELŮ KRAJSKÝCH KNIHOVEN

V předešlé kapitole byly získané údaje jednotlivých ukazatelů daných krajských knihoven za léta 2011 – 2016 analyzovány. V této kapitole je provedena, za pomoci výkonových indikátorů, metoda komparace daných ukazatelů krajských knihoven.

Výkonové indikátory byly vybrány z projektu Benchmarking knihoven, který v ČR vznikl v roce 2005. Projekt byl zahájen Národní knihovnou ČR ve spolupráci s NIPOS. Jedná se o metodu benchmarkingu, kdy pro vzájemné porovnávání knihoven je využito celkem 30 výkonových indikátorů, které jsou rozděleny do tří základních skupin. Jde o nabídku a podmínky pro činnost knihovny, dále využívání knihovny, služby a financování, výdaje, efektivita. Smyslem tohoto projektu je vyhodnocovat výkony a kvalitu činností knihoven za pomoci metody benchmarkingu.

4.1 Komparace knihovnických ukazatelů krajských knihoven

Vybrané knihovnické ukazatele a jejich statistická data jsou převedeny na výkonové indikátory, které umožní jejich vzájemnou komparaci. Ze skupiny s názvem využívání knihovny, služby jde o indikátor, registrovaní uživatelé - procento z obsluhované populace. A ze skupiny nabídka a podmínky pro činnost knihovny je vybrán indikátor objem knihovního fondu na 1 000 obyvatel.

4.1.1 Procento registrovaných uživatelů z obsluhované populace kraje

Počty registrovaných uživatelů jednotlivých krajských knihoven jsou přepočteny dle indikátoru na procento z obsluhované populace. Jednotlivé kraje se v počtu obsluhované populace liší. Přepočtené údaje jsou shrnuté v tabulce 4.1. Tabulka je doplněna o údaj počtu obyvatel kraje.

Tabulka 4.1 Registrovaní uživatelé z obsluhované populace (v %)

	Počet obyvatel kraje	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Průměr
Středočeská vědecká knih. v Kladně	1 338 892	0,50	0,49↓	0,34↓	0,34	0,33↓	0,39↑	0,40
Jihočeská vědecká knih. v ČB	638 782	2,97	2,96↓	2,93↓	2,88↓	2,87↓	2,87	2,92
Studijní a vědecká knih. PK	578 629	1,88	2,17↑	2,00↓	2,38↑	1,94↓	1,73↓	2,02
Krajská knih. KV	296 749	3,59	3,54↓	3,57↑	3,51↓	3,46↓	3,27↓	3,49
Severočeská vědecká knihovna	821 377	1,47	1,43↓	1,36↓	1,32↓	1,30↓	1,21↓	1,35
Krajská vědecká knih. v Liberci	440 636	5,38	5,99↑	5,90↓	5,64↓	4,96↓	4,82↓	5,45
Studijní a vědecká knih. v HK	550 804	2,00	1,93↓	1,90↓	1,76↓	1,76	1,64↓	1,83
Krajská knih. v Pardubicích	517 087	2,50	2,62↑	2,66↑	2,62↓	2,46↓	2,43↓	2,55
Krajská knih. Vysočiny	508 952	1,27	1,29↑	1,30↑	1,29↓	1,30↑	1,26↓	1,29
Moravská zemská knih.	1 178 812	1,67	1,74↑	1,77↑	1,74↓	1,75↑	1,70↓	1,73
Vědecká knih. v Olomouci	663 925	2,54	2,46↓	2,37↓	2,30↓	2,24↓	2,18↓	2,35
Krajská knih. F. B. ve Zlíně	583 698	2,46	2,39↓	2,30↓	2,53↑	2,50↓	2,51↑	2,45
Moravskoslezská vědecká knih. v Ostravě	1 209 879	0,90	0,93↑	0,84↓	0,82↓	0,76↓	0,70↓	0,82
Minimum	296 749	0,5	0,49	0,34	0,34	0,33	0,39	
Maximum	1 338 892	5,38	5,99	5,9	5,64	4,96	4,82	
Medián	583698	2	2,17	2	2,3	1,94	1,73	
Průměr	717 556	2,24	2,30	2,25	2,24	2,13	2,06	2,20

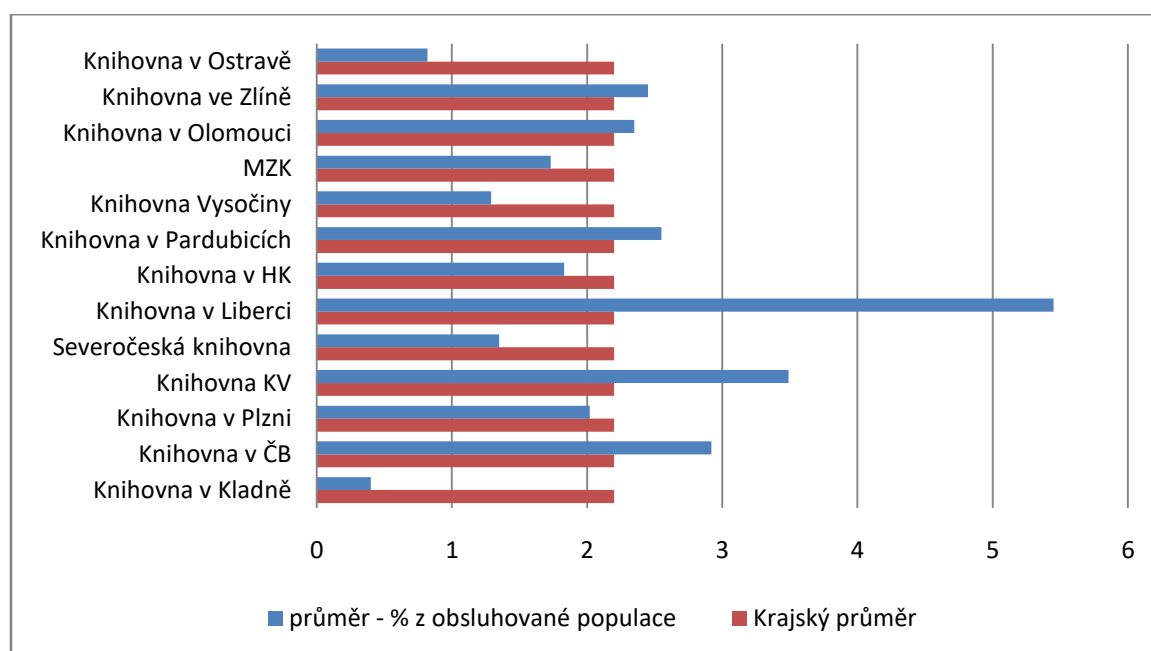
Zdroj: Vlastní zpracování na základě údajů ve 3. kapitole

Z tabulky 4.1 jsou viditelné rozdíly v počtu obsluhované populace, na kterou mnou mít vliv různé faktory, např. velikost daného města, ve kterém krajská knihovna sídlí, počet středních a vysokých škol, otvírací doba knihovny, umístění knihovny, prostory knihovny, zaměstnanci knihovny ad.

Hodnoty obsluhované populace se pohybují v rozmezí 0,33 - 5,99 %. Rozdíl mezi minimální a maximální hodnotou je 5,66 %. Minimální hodnoty má po celé sledované období knihovna kraje Středočeského, která obsluhuje nejméně obyvatel kraje. Ačkoli se jedná o nejlidnatější kraj, procento obsluhované populace tomu neodpovídá. Na hodnotu daného ukazatele této knihovny má do značné míry vliv otvírací doba knihovny, která nesplňuje standard VKIS o 9 hodin týdně. Konkrétně se jedná o středu, kdy je knihovna zavřená. Další faktor, který má do určité míry vliv na hodnotu ukazatele je blízkost a dostupnost Prahy. Maximální hodnoty daného ukazatele má po celé období knihovna kraje Libereckého. Průměrně obsluhuje 5,45 % obyvatel kraje. Vliv na tuto hodnotu má např. vyšší koncentrace studentů ve městě Liberec, kde se nachází Technická univerzita a další dvě pobočky jiných vysokých škol.

Ze srovnaných hodnot daného indikátoru mezi danými léty, kromě knihovny v kraji Středočeském a Zlínském, se v posledním roce projevuje trend klesajícího počtu registrovaných z obsluhované populace kraje. Klesající hodnoty indikátoru má po celé období knihovna kraje Ústeckého a Olomouckého. V tabulce jsou šipkami znázorněny meziroční přírůstky (červeně) a poklesy ukazatele pro lepší přehlednost. Na základě tabulky 4.1 je vytvořen graf pro viditelnější srovnání. Srovnáván je průměr registrovaných uživatelů z obsluhované populace jednotlivých knihoven s krajským průměrem daného indikátoru.

Graf 4.1 Registrovaní uživatelé z obsluhované populace (v %), průměry

Zdroj: Vlastní zpracování

Z grafu 4.1 je přehledné, který průměr hodnoty z obsluhované populace vyhovuje krajskému průměru daného indikátoru. Dle pořadí jde o průměry knihovny kraje Libereckého, Karlovarského, Jihočeského, Pardubického, Zlínského a Olomouckého. Ostatní průměry ukazatele za krajské knihovny, krajského průměru nedosahují, a to v rozmezí o 8,2 – 81,8 %. Těsně pod krajským průměrem je údaj knihovny kraje Plzeňského o 8,2 %, následuje knihovna kraje Královéhradeckého o 16,8 %, Jihomoravského o 21,4 %, Ústeckého o 38,6 %, Vysočiny o 41,4 %, Moravskoslezského o 62,7 % a Středočeského o 81,8 %.

4.1.2 Knihovní fond na 1 000 obyvatel kraje

Jednotlivá statistická data krajských knihoven týkající se knihovního fondu byla přepočtena na 1 000 obyvatel kraje a jsou shrnuta do tabulky 4.2 s názvem KF na 1 000 obyvatel kraje. Z daného přepočtu vyplývá, kolik knihovních jednotek připadá na 1 000 obyvatel kraje. V tabulce je červenou šipkou označen klesající trend v meziročním srovnání u jednotlivých knihoven.

Tabulka 4.2 Knihovní fond na 1 000 obyvatel kraje

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Průměr
Středočeská vědecká knihovna v Kladně	627	630	637	653	671	694	652
Jihočeská vědecká knihovna v ČB	2 079	2 103	2 124	2 147	2 168	2 191	2 135
Studijní a vědecká knihovna PK	3 219	3 255	3 286	3 312	3 337	3 364	3 296
Krajská knihovna KV	1 048	1 090	1 110	1 165	1 209	1 225	1 141
Severočeská vědecká knihovna	974	993	1 002	997 ↓	895 ↓	910	962
Krajská vědecká knihovna v Liberci	3 098	3 160	3 202	3 250	3 024 ↓	3 066	3 133
Studijní a vědecká knihovna v HK	2 367	2 401	2 431	2 463	2 494	2 523	2 447
Krajská knihovna v Pardubicích	784	807	826	844	871	894	838
Krajská knihovna Vysočiny	508	534	579	618	658	673	595
Moravská zemská knihovna	3 428	3 454	3 430 ↓	3 503	3 565	3 596	3 496
Vědecká knihovna v Olomouci	3 110	3 157	3 205	3 252	3 297	3 341	3 227

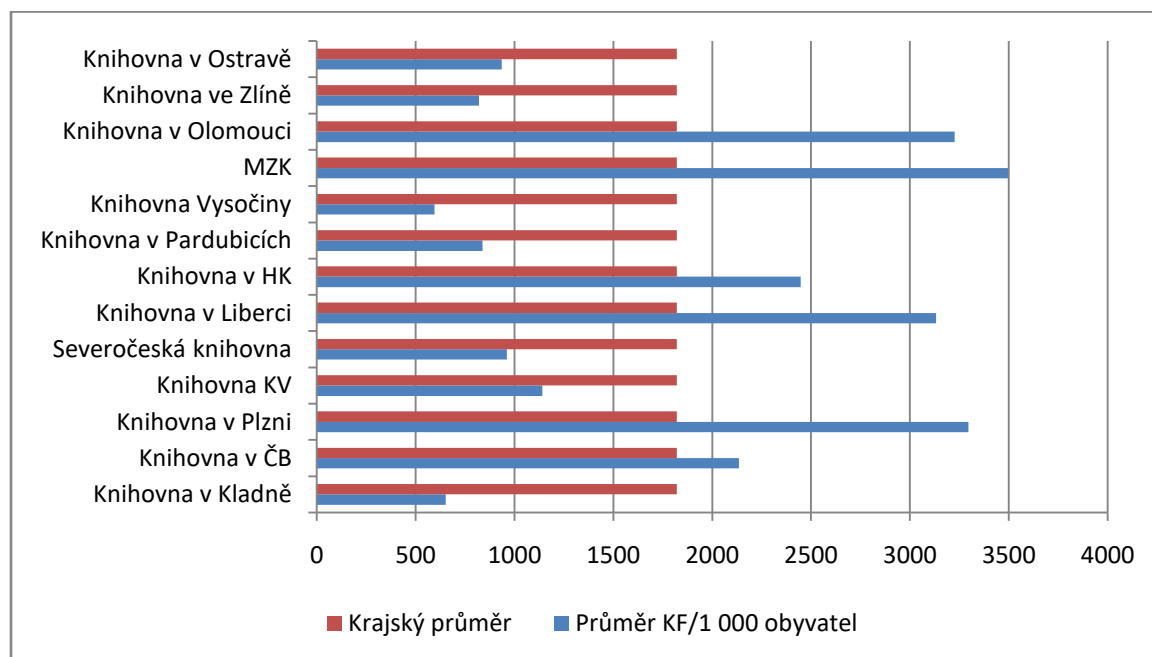
Krajská knihovna F. B. ve Zlíně	765	790	816	830	849	868	820
Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě	902	918	930	940	955	971	936
Minimum	508	534	579	618	658	673	
Maximum	3428	3454	3430	3503	3565	3596	
Medián	1048	1090	1110	1165	1209	1225	
Průměr	1762	1792	1814	1844	1846	1871	1 821

Zdroj: Vlastní zpracování na základě údajů ve 3. kapitole

Šipkou označené klesající meziroční hodnoty u KF na 1 000 obyvatel, v tabulce 4.2, jsou u třech krajských knihoven. Ostatní neoznačené buňky mají meziroční přírůstek v daném indikátoru. Dané poklesy byly odůvodněny v předchozí kapitole. Z tabulky jsou viditelné rozdíly pro obyvatele jednotlivých krajů. Hodnoty se pohybují v rozmezí 508 – 3 596 knihovních jednotek na 1 000 obyvatel, na 1 obyvatele tedy vychází 0,5 – 3,5 knihovní jednotky dle kraje. Standard pro dobrý knihovní fond doporučuje 2 - 3 knihovní jednotky na obyvatele obce. Krajský průměr činí 1 821 knihovních jednotek na 1 000 obyvatel.

Pro jasnější přehled je z tabulky 4.2 vytvořen graf pro srovnání průměru ukazatele jednotlivých knihoven s krajským průměrem.

Graf 4.2 Knihovní fond na 1 000 obyvatel, průměry

Zdroj: Vlastní zpracování

Průměr KF na 1 000 obyvatel u jednotlivých knihoven lze, dle standardu pro dobrý KF, považovat za vyhovující. Pro obce jsou hodnoty 2 – 3 knihovní jednotky na obyvatele, což v poměru pro kraj, 0,6 – 3,5 knihovních jednotek na obyvatele kraje (z průměru), lze považovat za dostatečnou hodnotu.

Z grafu 4.2 je patrné, že 6 hodnot průměru KF na 1 000 obyvatel překračuje krajský průměr. 4 hodnoty jsou nadprůměrné, přesahují hranici 3 000 knihovních jednotek. Kritérium krajského průměru splňují hodnotami přepočteného KF knihovny kraje Jihomoravského, Plzeňského, Olomouckého, Libereckého, Královéhradeckého a Jihočeského. Ostatní hodnoty průměru indikátoru nedosahují ani hranici 1 000 knihovních jednotek na obyvatele (kromě kraje Karlovarského) a jsou oproti krajskému průměru o polovinu menší.

4.2 Komparace ekonomických ukazatelů krajských knihoven

V následující podkapitole jsou porovnány dva indikátory, které byly vybrány ze skupiny financování, výdaje, efektivita. Příspěvek zřizovatele je přepočítán na procento z výdaje kraje na kulturu. Zde je indikátor upraven oproti původnímu indikátoru, který porovnává kolik procent výdajů na knihovnu, jde z celkových výdajů zřizovatele. Výdaj na nákup KF je přepočítán na 1 obyvatele kraje.

4.2.1 Procento příspěvku zřizovatele z výdaje kraje na kulturu

Přepočtené hodnoty daného ukazatele jsou sestavené v tabulce 4.3 s názvem Příspěvek zřizovatele z výdaje kraje na kulturu, v procentech. Z tabulky vyplývá, kolik procent z celkových výdajů krajů na kulturu plyne do jednotlivých krajských knihoven. Pro viditelnější nárůsty v indikátoru, v meziročním srovnání, je tabulka doplněna o červené šipky.

Tabulka 4.3 Příspěvek zřizovatele z výdaje kraje na kulturu (v %)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Průměr
Středočeská vědecká knihovna v Kladně	13,24	12,16	14,58↑	13,97	13,43	12,85	13,37
Jihočeská vědecká knihovna v ČB	17,27	15,12	16,40↑	16,86↑	16,02	16,63↑	15,98

Studijní a vědecká knihovna PK	20,59	15,47	18,18↑	19,99↑	17,57	18,44↑	18,37
Krajská knihovna KV	28,28	27,02	27,13↑	26,21	24,80	22,73	26,03
Severočeská vědecká knihovna	18,46	17,39	17,09	19,46↑	18,82	17,23	18,08
Krajská vědecká knihovna v Liberci	37,35	32,01	23,78	28,59↑	26,00	28,27↑	29,33
Studijní a vědecká knihovna v HK	30,28	29,57	33,27↑	32,47	30,59	31,61↑	31,30
Krajská knihovna v Pardubicích	24,06	20,71	20,36	21,97↑	20,24	18,72	21,01
Krajská knihovna Vysočiny	8,92	8,85	8,33	7,56	7,80↑	9,03↑	8,42
Moravská zemská knihovna – z ukazatele PO MK¹⁰	1,71	1,68	1,72↑	1,89↑	2,00↑	2,06↑	1,84
Vědecká knihovna v Olomouci	16,46	16,27	18,04↑	18,74↑	17,85	17,87↑	17,54
Krajská knihovna F. B. ve Zlíně	16,59	15,32	13,39	11,53	11,21	13,01↑	13,51
Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě	14,80	15,04↑	12,83	14,38↑	12,50	13,27↑	13,80
Minimum	1,71	1,68	1,72	1,89	2,00	2,06	
Maximum	37,35	32,01	33,27	32,47	30,59	31,61	
Medián	17,27	15,47	17,09	18,74	17,57	17,23	
Průměr	19,08	17,43	17,31	17,97	16,83	17,06	17,61

Zdroj: Vlastní zpracování na základě údajů v 3. kapitole

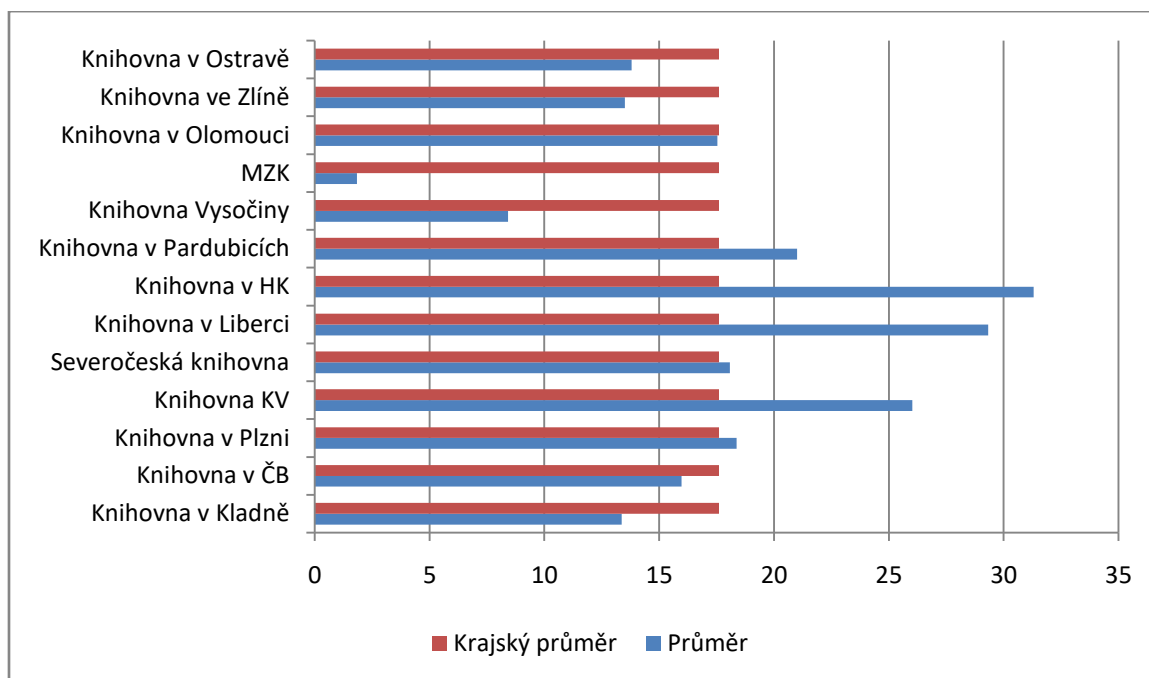
Z tabulky 4.3 je patrné, že společným znakem pro meziroční přírůstky daného indikátoru u jednotlivých knihoven je rok 2013, 2014, 2016. Minimální hodnota indikátoru je zastoupena u MZK. Jedná se o výpočet z ukazatele Ministerstva kultury, výdaje na příspěvkové organizace. MK zřizuje 29 příspěvkových organizací, od čehož se odráží hodnota indikátoru pro MZK. Meziroční pokles indikátoru nad 5 % je u knihovny kraje Libereckého (8,23 %) v roce 2013 a Plzeňského (5,12 %) v roce 2012. V těchto letech příspěvek zřizovatele pro knihovnu klesl a výdaj kraje na kulturu vzrostl. Hodnoty daného indikátoru se pohybují v rozmezí 1,68 – 37,35 % za celé sledované období. Cca 1/4 výdaje kraje na kulturu putuje pro knihovnu kraje Karlovarského, Libereckého a Královéhradeckého, cca 1/6 putuje pro knihovnu kraje Plzeňského, Ústeckého, Pardubického a Olomouckého a cca 1/10 pro knihovnu kraje Středočeského, Jihočeského, Zlínského a Moravskoslezského. Dané hodnoty jsou ovlivněné počtem zřizovaných kulturních příspěvkových organizací v kraji. Jejich počet se nachází v předchozí kapitole v tabulce 3.8.

¹⁰ % ze SR: 2011 – 0,96; 2012 – 0,98; 2013 – 0,80; 2014 – 0,81; 2015 – 0,87; 2016 – 0,89

Průměrná hodnota daného indikátoru u jednotlivých knihoven se za sledované období pohybuje v rozmezí 1,84 – 31,30 %. Krajský průměr za dané období má hodnotu 17,61 %. Pro srovnání těchto hodnot je vytvořen graf 4.3.

Graf 4.3 Příspěvek zřizovatele z výdaje kraje na kulturu (v%), průměry

Zdroj: Vlastní zpracování

Z grafu 4.3 je přehledné, že krajského průměru daného indikátoru dosahují hodnoty knihovny kraje Královéhradeckého, Libereckého, Karlovarského, Pardubického, Plzeňského a Ústeckého. Těsně pod hodnotou krajského průměru je hodnota knihovny kraje Olomouckého. Daný indikátor má nadprůměrnou hodnotu (nad 25 %) u knihovny kraje Královéhradeckého, Libereckého a Karlovarského.

4.2.2 Výdaj na nákup knihovního fondu krajských knihoven na 1 obyvatele kraje

Statistická data týkající se výdaje na nákup knihovního fondu u jednotlivých knihoven, byly přepočteny na 1 obyvatele kraje. Tímto přepočtem je umožněna komparace hodnot indikátoru, který vypovídá o tom, kolik kraje investují do 1 obyvatele v nákupu knihovního fondu. Dle standardu VKIS je doporučenou hodnotou na nákup KF 30 – 45 Kč na 1 obyvatele obce. Doporučená hodnota na 1 obyvatele kraje stanovena není. Přepočtené hodnoty jsou

znázorněny v tabulce 4.4. Stejně jako u předchozích indikátorů je graficky znázorněna rostoucí tendence v meziročním srovnání.

Tabulka 4.4 Výdaj na nákup knihovního fondu na 1 obyvatele kraje (v Kč)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Průměr
Středočeská vědecká knihovna v Kladně	2,4	2,9 ↑	4,0 ↑	4,0	4,1 ↑	4,0	3,6
Jihočeská vědecká knihovna v ČB	3,4	3,5 ↑	4,1 ↑	6,5 ↑	5,7	5,8 ↑	4,8
Studijní a vědecká knihovna PK	7,5	8,0 ↑	6,5	6,6 ↑	6,7 ↑	6,7	7,0
Krajská knihovna KV	9,2	9,6 ↑	9,4	9,4	9,2	8,2	9,1
Severočeská vědecká knihovna	4,2	4,8 ↑	4,7	4,5	4,7 ↑	3,8	4,4
Krajská vědecká knihovna v Liberci	7,1	7,3 ↑	7,3	9,9 ↑	7,6	8,0 ↑	7,9
Studijní a vědecká knihovna v HK	4,8	5,3 ↑	5,8 ↑	5,4	5,7 ↑	5,5	5,4
Krajská knihovna v Pardubicích	4,3	4,0	4,0	3,6	4,5 ↑	4,3	4,1
Krajská knihovna Vysočiny	6,7	6,3	6,7 ↑	6,9 ↑	7,3 ↑	6,5	6,7
Moravská zemská knihovna	2,6	4,5 ↑	8,4 ↑	15,6 ↑	12,0	9,4	8,8
Vědecká knihovna v Olomouci	1,5	1,5	1,7 ↑	1,6	1,0	1,0	1,4
Krajská knihovna F. B. ve Zlíně	5,2	5,7 ↑	5,4	4,2	4,4 ↑	4,9 ↑	5,0
Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě	4,3	4,4 ↑	4,8 ↑	5,0 ↑	5,0	5,0	4,8
Minimum	1,5	1,5	1,7	1,6	1,0	1,0	
Maximum	9,2	9,6	9,4	15,6	12,0	9,4	
Medián	4,3	4,8	5,4	5,4	5,7	5,5	
Průměr	4,8	5,2	5,6	6,4	6,0	5,6	5,6

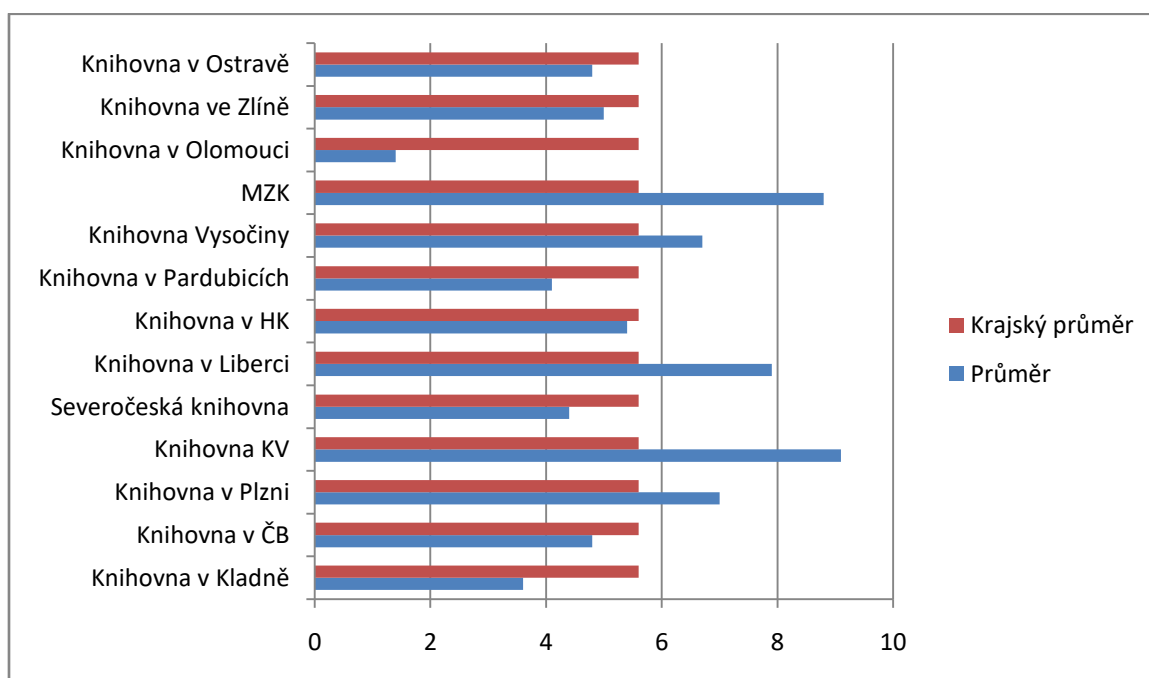
Zdroj: Vlastní zpracování na základě údajů ve 3. kapitole

Z tabulky 4.4 je viditelné, že hodnota daného indikátoru nemá rostoucí či klesající tendenci po celé sledované období u žádné knihovny. Hodnoty indikátoru mají totiž kolísající či stagnující charakter. Nejmenší částkou na 1 obyvatele kraje přispívá knihovna kraje Olomouckého. Jedná se o částku v rozmezí 1,0 – 1,7 Kč. Maximální částkou přispívá v letech 2011 – 2013 knihovna kraje Karlovarského, v rozmezí 9,2 – 9,6 Kč a v letech 2014 – 2016 knihovna kraje Jihomoravského, částkou v rozmezí 9,4 – 15,6 Kč. Nejvyšší rostoucí hodnotu v meziročním

srovnání má knihovna kraje Jihomoravského v roce 2014. Oproti roku 2013 indikátor stoupl o 7,2 Kč. Nejvyrovnanější hodnoty indikátoru má po sledované období knihovna kraje Olomouckého a Moravskoslezského.

Krajský průměr činí 5,6 Kč na 1 obyvatele kraje. Krajský průměr je srovnán s průměrem hodnot dosažených u jednotlivých krajských knihoven za sledované období v následujícím grafu.

Graf 4.4 Výdaj na nákup KF na 1 obyvatele kraje (v Kč), průměry

Zdroj: Vlastní zpracování

Daného krajského průměru, dle grafu 4.4, dosahují hodnoty 5. krajských knihoven. Tyto hodnoty se pohybují v rozmezí 6,7 - 9,1 Kč na 1 obyvatele kraje. Týkají se knihoven kraje Karlovarského, jenž poskytuje 9,1 Kč na nákup KF pro 1 obyvatele kraje, dále pak Jihomoravského – 8,8 Kč, Libereckého – 7,9 Kč, Plzeňského - 7,0 Kč, Vysočiny - 6,7 Kč.

Celá kapitola byla zaměřena na komparaci výkonových indikátorů jednotlivých knihoven za léta 2011 - 2016, jejichž průměry byly následně srovnány s krajským průměrem. Na základě zjištěných údajů byla sestavena tabulka 4.5 s názvem Shrnutí zjištěných stavů krajských

knihoven ve vztahu ke krajskému průměru. Krajské knihovny jsou seřazené dle pořadí ve vztahu ke krajskému průměru. Pod dělicí čarou jsou knihovny, které krajského průměru nedosahují.

Tabulka 4.5 Shrnutí zjištěných stavů krajských knihoven ve vztahu ke krajskému průměru

	Registrovaní uživatelé z obsluhované populace	KF na 1000 obyvatel	Příspěvek kraje z celkových výdajů kraje na kulturu	Výdaj na nákup KF na 1 obyvatele kraje
1.	Liberecký	Jihomoravský	Královéhradecký	Karlovarský
2.	Karlovarský	Plzeňský	Liberecký	Jihomoravský
3.	Jihočeský	Olomoucký	Karlovarský	Liberecký
4.	Pardubický	Liberecký	Pardubický	Plzeňský
5.	Zlínský	Královéhradecký	Plzeňský	Vysočina
6.	Olomoucký	Jihočeský	Ústecký	Královéhradecký
7.	Plzeňský	Karlovarský	Olomoucký	Zlínský
8.	Královéhradecký	Ústecký	Jihočeský	Moravskoslezský
9.	Jihomoravský	Moravskoslezský	Moravskoslezský	Jihočeský
10.	Ústecký	Pardubický	Zlínský	Ústecký
11.	Vysočina	Zlínský	Středočeský	Pardubický
12.	Moravskoslezský	Vysočina	Vysočina	Středočeský
13.	Středočeský	Středočeský	Jihomoravský	Olomoucký

Zdroj: Vlastní zpracování

V následujících odstavcích se nachází shrnuté zjištěné poznatky (průměrné hodnoty) ke každé knihovně.

Středočeská vědecká knihovna v Kladně obsluhuje z obyvatel kraje nejméně lidí ze srovnávaných knihoven, i přesto, že se jedná o nejlidnatější kraj. Jedná se o **0,4 %**. Na 1 000 obyvatel kraje vychází **652** knihovních jednotek, což je také nejméně ze všech knihoven. Z celkových výdajů kraje na kulturu putuje **13,37 %** na knihovnu a na 1 obyvatele kraje je vydáno **3,6 Kč** na nákup KF. Hodnoty posledních dvou ukazatelů patří také k nejnižším ve srovnání s ostatními krajskými knihovnami.

Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích obsluhuje **2,92 %** obyvatel kraje. Knihovních jednotek je **2 135** na 1 000 obyvatel. Příspěvek zřizovatele činí **15,98 %** celkových výdajů kraje na kulturu a na 1 obyvatele putuje **4,8 Kč** na nákup KF. V porovnání k ostatním knihovnám jdou hodnoty ukazatelů knihovny od nadprůměru k průměru až k podprůměru.

Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje obsluhuje **2,02 %** populace kraje. Na 1 000 obyvatel kraje připadá **3 296** knihovních jednotek a v přepočtu na 1 obyvatele je nakoupeno za **7 Kč**. Z celkových výdajů kraje na kulturu připadá **18,37 %** na knihovnu. Hodnota obsluhované populace vykazuje skoro průměrný stav i přesto, že ostatní hodnoty jsou nadprůměrné.

Krajská knihovna Karlovy Vary obsluhuje **3,49 %** lidí z kraje, kdy na 1 000 obyvatel připadá **1 141** knihovních jednotek. **26,03 %** celkový výdajů kraje na kulturu je poskytnuto knihovně. A na 1 obyvatele kraje na nákup KF je poskytnuta nejvyšší částka ze všech knihoven, **9,1 Kč**.

Severočeská vědecká knihovna obsluhuje **1,35 %** z obyvatel Ústeckého kraje a na 1 000 obyvatel vychází **962** knihovních jednotek. Částka na nákup KF na jednoho obyvatele vychází **4,4 Kč**. Z celkových výdajů kraje na kulturu připadá **18,08 %** na knihovnu.

Krajská vědecká knihovna v Liberci obsluhuje nejvíce procent populace z kraje ze všech krajských knihoven. Jedná se o **5,45 %**. Pro 1 000 obyvatel je k dispozici **3 133** knihovních jednotek a částka na nákup KF je **7,9 Kč** na 1 obyvatele. Příspěvek zřizovatele tvoří **29,33 %** celkových výdajů kraje na kulturu.

Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové má hodnotu obsluhované populace kraje **1,83 %**. Pro 1 000 obyvatel kraje je k dispozici **2 447** knihovních jednotek a na 1 obyvatele se jedná o částku **5,4 Kč** pro nákup KF. Z celkových výdajů kraje na kulturu jde **31,30 %** na knihovnu, tato hodnota je nejvyšší ze všech krajských knihoven.

Krajská knihovna v Pardubicích z kraje obsluhuje **2,55 %** populace, na 1 000 obyvatel připadá **838** kj a na nákup KF na 1 obyvatele je vydána částka **4,1 Kč**. Z celkových výdajů kraje na kulturu připadá **21,01 %** na krajskou knihovnu.

Krajská knihovna Vysočiny obsluhuje **1,29 %** populace kraje. Knihovních jednotek na 1 000 obyvatel je **595**. Příspěvek kraje tvoří **8,42 %** celkových výdajů kraje na kulturu. Tyto

tři hodnoty krajské knihovny patří mezi nejnižší ze srovnávaných knihoven. Pouze výdaj na nákup KF, který činí 6,7 Kč na 1 obyvatele, má 5. pozici mezi krajskými knihovnami.

Moravská zemská knihovna obsluhuje **1,73 %** populace z Jihomoravského kraje. V indikátoru KF na 1 000 obyvatel, hodnotou **3 496 knihovních jednotek**, zaujímá první pozici mezi srovnávanými knihovnami. Z celkových výdajů z ukazatele na PO MK dosahuje příspěvek zřizovatele hodnoty **1,84 %**. A na 1 obyvatele kraje poskytuje **8,8 Kč** na nákup KF.

Vědecká knihovna v Olomouci obsluhuje **2,35 %** populace kraje. Knihovních jednotek je **3 227** na 1 000 obyvatel kraje. Příspěvek zřizovatele tvoří **17,54 %** celkových výdajů kraje na kulturu. Hodnotou na nákup KF na 1 obyvatele, **1,4 Kč**, zaostává za všemi knihovnami.

Krajská knihovna F. Bartoše ve Zlíně obsluhuje **2,45 %** populace kraje. Z knihovního fondu je 820 knihovních jednotek na 1 000 obyvatel a **5 Kč** putuje na nákup KF na 1 obyvatele. Příspěvek zřizovatele tvoří **13,51 %** celkových výdajů kraje na kulturu.

Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě obsluhuje pouze **0,82 %** populace kraje. Pro 1 000 obyvatel je k dispozici **936** knihovních jednotek. Z celkových výdajů kraje je směřováno do rozpočtu knihovny **13,80 %**. A na nákup KF vychází **4,8 Kč** na 1 obyvatele kraje. Knihovna nedosahuje doporučených studijních míst a jako jediná z krajských knihoven nemá dostatek PC s přístupem na internet pro veřejnost

5 ZÁVĚR

Veřejné knihovny jsou institucemi, které si v každé době najdou své místo. Reagují na trendy v rozvoji a využívání moderních informačních a komunikačních technologií, kdy nabídku služeb stále rozšiřují a zatraktivňují. Snahou knihoven je udržet si stávající uživatele, přilákat nové a působit i na tu část veřejnosti, která navštěvuje knihovnu pouze nahodile, omylem nebo dokonce vůbec. Příklady řešení moderního zpřístupnění informačních zdrojů knihoven jsou informační a oborové portály, nové služby jako půjčování e-knih, společenských her, platba online v rámci elektronického katalogu ad., nabídka dokumentů a informací prostřednictvím internetu bez nutnosti navštívit knihovnu.

Knihovny jakožto veřejné instituce jsou závislé na zdrojích z veřejných rozpočtů. Pro úspěšné plnění funkcí a cílů knihoven je důležitá základní podmínka, a to přiměřená výše financování. V české republice stále přetrvává trend velmi husté sítě knihoven. Jedná se o 5,1 knihovny na 10 000 obyvatel, kdy v porovnání s EU je to o necelé 4 knihovny navíc. Z toho vyplývá, že při takovém počtu knihoven není možné zajistit dlouhodobé přiměřené financování. Dokazuje to i fakt, že ČR stále nenaplnuje závazek Státní kulturní politiky, vydávat na podporu kultury 1 % ze státního rozpočtu. V roce 2016 plynulo ze státního rozpočtu 11,7 mld. Kč, z krajských rozpočtů 2,7 mld. Kč a z obecních 19,2 mld. Kč na kulturu.

Tématem bakalářské práce je zhodnocení ekonomických a knihovnických ukazatelů krajských vědeckých knihoven ČR v letech 2011-2016.

Cílem práce bylo srovnání vybraných ekonomických a knihovnických ukazatelů krajských vědeckých knihoven ČR ve sledovaném období 2011 - 2016. Cíl práce je naplněn ve 3. a 4. kapitole, rozbořem ukazatelů registrovaní uživatelé, knihovní fond, příspěvek zřizovatele a výdaj na nákup KF, které byly následně přepočteny na výkonové indikátory - procento registrovaných uživatelů z obsluhované populace, knihovní fond na 1 000 obyvatel kraje, procento příspěvku zřizovatele z celkových výdajů kraje na kulturu, výdaj na nákup KF na 1 obyvatele kraje. Pro práci byla použita metoda komparace a analýzy daných ukazatelů v letech 2011 - 2016.

Byly stanoveny i dílčí cíle, které se týkají srovnání celkových výdajů krajů na kulturu v letech 2011 – 2016 a ukazatelů krajských knihoven se standardem veřejných knihovnických a informačních služeb za rok 2016. Dílčí cíle byly naplněny v rámci 3. kapitoly. U výdajů krajů na kulturu byl proveden rozbor a následně byly přepočteny na 1 obyvatele kraje a srovnány. Ukazatele krajských knihoven byly srovnány se standardem VKIS.

U **Středočeské vědecké knihovny v Kladně** bylo zjištěno, že obsluhuje z celkového počtu obyvatel kraje nejméně lidí ze srovnávaných knihoven, i přesto, že se jedná o nejlidnatější kraj. Jedná se o **0,4%**. Na hodnotu daného ukazatele má dozajista vliv otvírací doba knihovny, která nesplňuje standard VKIS o 9 hodin týdně. Konkrétně se jedná o středu, kdy je knihovna zavřená. Další faktor, který má do určité míry vliv na hodnotu ukazatele je blízkost a dostupnost Prahy a také ostatní hodnoty dalších ukazatelů, které patří také k nejnižším ve srovnání s ostatními krajskými knihovnami. Kraj také zřizuje dalších 18 příspěvkových organizací v oblasti kultury. Dle standardu VKIS chybí studentům studijní místa. V Kladně sídlí ještě městská knihovna se 3 pobočkami, která může ovlivňovat počet registrovaných uživatelů krajské knihovny.

Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích má v porovnání s ostatními knihovnami dvě hodnoty ukazatelů knihovny nadprůměrné (procento obsluhované populace, KF na tis. obyvatel) a zbylé dva ukazatele (příspěvek zřizovatele z celkových výdajů kraje na kulturu, výdaje na KF/1 obyvatele kraje) téměř průměrné. V Českých Budějovicích se nachází vyšší koncentrace vysokoškolských studentů.

U hodnoty obsluhované populace vykazuje **Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje** pouze skoro průměrný stav přesto, že ostatní hodnoty indikátorů jsou nadprůměrné. I přesto, že se knihovna snaží oslovit nové uživatele zaváděním nových služeb, od roku 2012 zavedla provoz i v sobotu, hodnoty ukazatele zatím nestoupily o tolik, aby dosáhly průměrných či nadprůměrných hodnot.

Kromě knihovního fondu na 1 000 obyvatel, **Krajská knihovna Karlovy Vary**, dosahuje nadprůměrných hodnot ve všech ostatních ukazatelích. U těch se, ale objevují klesající hodnoty v posledním sledovaném roce.

Severočeská vědecká knihovna patří ke knihovnám, které dostávají z celkových výdajů kraje na kulturu nadprůměrnou hodnotu. Tento fakt se, ale neprojevuje u ostatních indikátorů, jejichž hodnoty jsou podprůměrné. Projevuje se to nejvíce na registrovaných uživateli z obsluhované populace, kdy hodnoty indikátoru po celé sledované období klesají. Porovnání provozní doby knihovny se standardem VKIS bylo zjištěno, že knihovna o 5 hodin zaostává za doporučenou hodnotou.

Krajská vědecká knihovna v Liberci je jedinou krajskou knihovnou, která v indikátorech dosahuje nadprůměrných hodnot. I přesto, ale v obsluhované populaci dochází v meziročním srovnání k poklesu indikátoru. Což je pro knihovnu jasným negativním signálem.

Studijní a vědecká knihovna v HK disponuje 31,30 % celkových výdajů kraje na kulturu, což je nejvyšší hodnota ze všech krajských knihoven. V porovnání s ostatními indikátory knihovny je nadprůměrný indikátor pouze KF na 1 000 obyvatel kraje. Další je průměrný a podprůměrný.

Krajská knihovna v Pardubicích má ze srovnávaných knihoven nadprůměrnou hodnotu z celkových výdajů kraje na kulturu kraje. I když tomu tak je, hodnoty daného indikátoru po téměř celé období klesají, což se odráží na indikátorech týkajících se KF. U obsluhované populace je hodnota zase nadprůměrná. Knihovna sídlí v univerzitním městě, což má pravděpodobně vliv spolu s registracemi dětských čtenářů, na počet registrovaných uživatelů. Knihovna také neplní doporučený počet studijních míst dle standardu VKIS

Krajská knihovna Vysočiny má v nadprůměrnou hodnotu pouze ve výdaji na nákup KF na 1 obyvatele kraje. Ostatní tři hodnoty indikátorů krajské knihovny patří mezi nejnižší ze srovnávaných knihoven. Dle porovnání se standardem VKIS, knihovně chybí studijní místa.

Moravská zemská knihovna má ze srovnávaných krajských knihoven nejnižší hodnotu indikátoru příspěvku zřizovatele z celkových výdajů kraje na kulturu. Hodnota byla vypočtena z ukazatele Ministerstva kultury, výdaje na příspěvkové organizace. MK zřizuje 29 příspěvkových organizací, od čehož se odráží i hodnota indikátoru pro MZK. Indikátory spojené s KF mají nadprůměrné hodnoty. Ale procento obsluhované populace kraje vykazuje podprůměrnou hodnotu. I když je v Jihomoravském kraji nejvyšší koncentrace vysokých škol, tato skutečnost se neprojevuje v počtu registrovaných uživatelů.

U **Vědecké knihovny v Olomouci** bylo zjištěno, že na nákup KF na 1 obyvatele přispívá nejmenší částkou ze všech knihoven i přesto, že hodnota příspěvku z kraje vykazuje průměrnou hodnotu. U indikátoru spojeným s KF a registrovanými uživateli je hodnota nadprůměrná, i když hodnota registrovaných uživatelů po celé sledované období klesá. I přes nízké finanční prostředky na nákup KF jsou knihovní jednotky doplňovány formou povinného výtisku, ten ale nemá sloužit k absenčnímu půjčování, což v této knihovně neplatí. V knihovně tak chybí žádané exempláře pro čtenáře, což se významně projevuje na klesajícím počtu registrovaných uživatelů.

Krajská knihovna F. Bartoše ve Zlíně má hodnotu obsluhované populace nadprůměrnou. V posledním roce vykazuje rostoucí trend v počtu obsluhované populace kraje. Ostatní hodnoty indikátorů mají hodnotu podprůměrnou. Vliv na rostoucí počet registrovaných uživatelů jsou nové moderní prostory knihovny, univerzita v sídle knihovny.

Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě vykazuje hodnoty všech indikátorů jako podprůměrné. Knihovna také nedosahuje doporučených studijních míst a jako jediná z krajských knihoven nemá dostatek PC s přístupem na internet pro veřejnost. Zásadní vliv na toto zjištění mají nevyhovující prostory knihovny.

V dnešní době technologických vymožeností je jednoduché získat informaci rychle z mnoha technických zařízení, např. mobil má dnes v ruce každý a přístup k internetu je téměř neomezený. Kniha jako zdroj informací má velikou konkurenci obzvláště v dnešní informační době, kdy se moc neřeší relevantnost získané informace. Tento technologický pokrok odsunul knihu jako zdroj informací do pozadí a trend snižujícího se počtu registrovaných uživatelů je v knihovnách zcela evidentní. Do knihoven by mělo proudit více peněžních prostředků z veřejných zdrojů a knihovny by se měly stát multimediálním místem a oslovit tím více lidí a neustále poukazovat na knihu a knihovnu jako nejvěrohodnější místo k získání relevantní informace, tak jako místo sebevzdělávání a setkávání se s lidmi. Bohužel, peníze z veřejných zdrojů mají klesající trend téměř u všech krajských knihoven a týmy pracujících knihovníků hospodaří dle omezených možností. Knihovní fond v knihovnách má narůstající trend, nicméně ten je opět omezen finančními možnostmi krajských knihoven. Naštěstí existuje meziknihovní výpůjční služba, kdy lze knihu objednat z jedné knihovny do druhé. Snad se do budoucna podaří navýšit financování knihoven a ty si nadále udrží své nezastupitelné místo v naší společnosti.

Seznam použité literatury

a) Odborná kniha

BERNARD, Josef, PATOČKOVÁ, Věra, Daniel ČERMÁK a Kateřina VOJTÍŠKOVÁ, ed., 2012. *Kultura v krajích České republiky*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky. ISBN 978-80-7330-222-1.

DOSTÁL, Petr a Eva KISLINGEROVÁ, 2012. *Ekonomika kultury: efektivní metody a nástroje podnikání v sektoru kultury*. Praha: Oeconomica. Odborná kniha s vědeckou redakcí. ISBN 978-80-245-1886-2.

HALÁSEK, Dušan, 2012. *Veřejná ekonomika*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Dolní Životice: Optys. ISBN 978-80-85819-80-9.

MĚRTLOVÁ, Libuše, 2011. *Úvod do veřejných financí v České republice: studijní opora pro kombinovanou formu studia*. Jihlava: Vysoká škola polytechnická Jihlava. ISBN 978-80-87035-42-9.

PEKOVÁ, Jitka, Jaroslav PILNÝ a Marek JETMAR, 2012. *Veřejný sektor - řízení a financování*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika. ISBN 978-80-7357-936-4.

PEKOVÁ, Jitka, 2008. *Veřejné finance: úvod do problematiky*. 4., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI. ISBN 978-80-7357-358-4.

REKTOŘÍK, Jaroslav a kol., 2007. *Ekonomika a řízení odvětví veřejného sektoru*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress. 309 s. ISBN 978-80-86929-29-3.

REKTOŘÍK, Jaroslav a kol., 2010. *Organizace neziskového sektoru: základy ekonomiky, teorie a řízení*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress. 188 s. ISBN 978-80-86929-54-5.

ŠKARABELOVÁ, Simona, Jarmila NESHYBOVÁ a Jaroslav REKTOŘÍK, 2007. *Ekonomika kultury a masmédií*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-4267-4.

b) Interní materiály

Výroční zprávy jednotlivých krajských knihoven v letech 2011-2016.

c) Elektronické zdroje a ostatní

Společnost a politika. *Jan Sokol* [online]. [cit. 2017-02-5]. Dostupné z: <http://www.jansokol.cz/category/cesky/nazory-a-texty/spolecnost-a-politika/>

ČESKO. Zákon č. 255 ze dne 14. června 2012 o kontrole (kontrolní řád). In: Sbírka zákonů České republiky. 2012, částka 86, s. 3303. Dostupný také z: <https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=77903&nr=255~2F2012&rpp=15#local-content>. ISSN 1211-1244.

ČESKO. Zákon č. 2 ze dne 8. ledna 1969 o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky. In: Sbírka zákonů České republiky. 1969, s. 0016. Dostupný také z: <https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=31338&nr=2~2F1969&rpp=15#local-content>

Knihovny.cz [online]. [cit. 2017-12-27]. Dostupné z: <http://archiv.knihovny.cz/>

Knihovní zákon. *Informace pro knihovny* [online]. [cit. 2017-12-27]. Dostupné z: http://ipk.nkp.cz/legislativa/01_LegPod/knihovni-zakon-257-2001-sb.-a-navazne-provade-ci-prepisy/Zakon257.htm

Klasifikace funkcí vládních institucí. *Český statistický úřad* [online]. c2014 [cit. 2017-02-15]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/klasifikace_funkci_vladnich_instituci_-cz_cofog-Ministerstvo_kultury [online]. [cit. 2017-09-08]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/>

CENTRUM INFORMACÍ A STATISTIK KULTURY. *Národní informační a poradenské středisko* [online]. [cit. 2017-09-21]. Dostupné z: <http://www.nipos-mk.cz/?cat=54>

Registrovaní uživatelé. In: *Informace pro knihovny* [online]. [cit. 2018-05-27]. Dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/statistika-pruzkumy-dokumenty/statistiky/nova-definice-registrovaneho-uzivatele-pro-vykazovani-statistiky-platna-od-1.-1.-2017>

Seznam zkratk

ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
JVKČB	Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích
KF	Knihovní fond
KK KV	Krajská knihovna Karlovy Vary
KKPCE	Krajská knihovna v Pardubicích
KKV	Krajská knihovna Vysočiny
KKFBZ	Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně
KVKLI	Krajská vědecká knihovna v Liberci
MK	Ministerstvo kultury
MSVKO	Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě
MZK	Moravská zemská knihovna
NIPOS	Národní informační a poradenské středisko
PO	Příspěvkové organizace
SVK	Severočeská vědecká knihovna
SVKKL	Středočeská vědecká knihovna v Kladně
SVKHK	Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové
SVK PK	Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje
VKOL	Vědecká knihovna v Olomouci
VKIS	Veřejné knihovnické a informační služby

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Šumperku dne 13. 7. 2018

Bc. Radka Šenfěldrová

Seznam příloh

Příloha č. 1: Členění národního hospodářství podle kritéria financování

Příloha č. 2: Rozpočtová soustava v ČR

Příloha č. 3: Systematická část klasifikace funkcí vládních institucí

Příloha č. 4: Legislativa českého knihovnictví

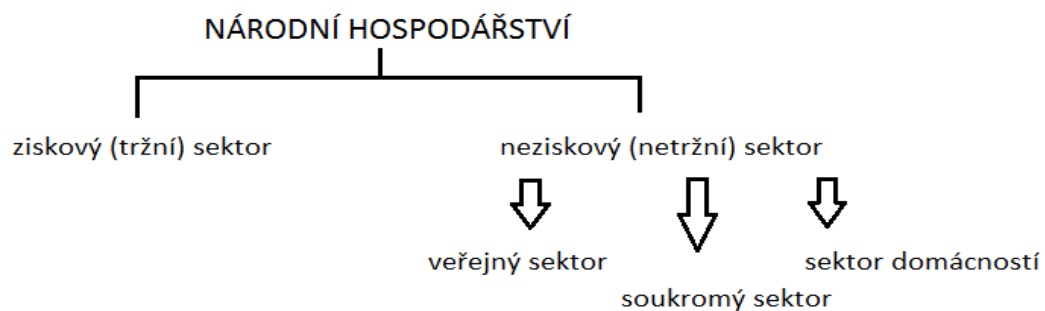
Příloha č. 4: Celkové výdaje krajů na kulturu

Příloha č. 5: Knihovnické a ekonomické ukazatele

Příloha č. 6: Registrovaní uživatelé

Příloha č. 1: Členění národního hospodářství podle kritéria financování

Obr. 2.1 Členění národního hospodářství podle kritéria financování

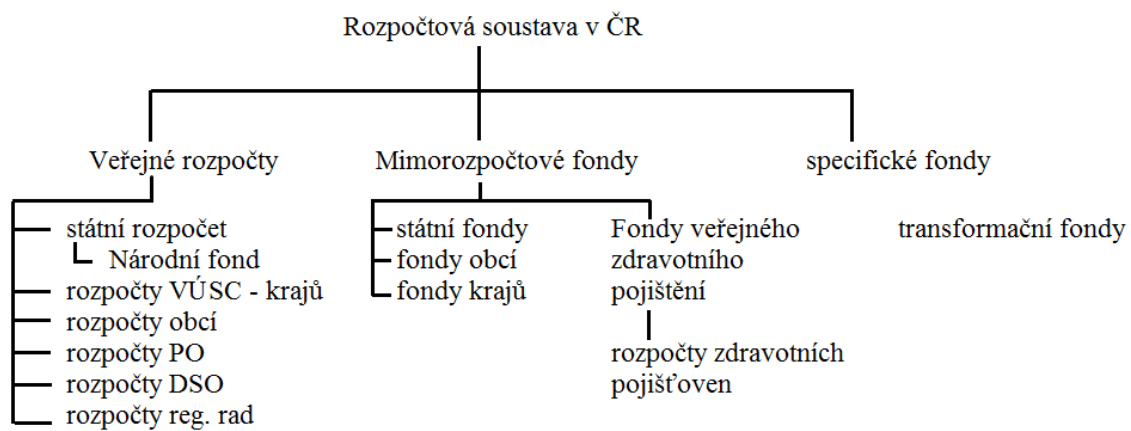

Zdroj: Rektořík, Jaroslav. Organizace neziskového sektoru, 2010. Vlastní zpracování

Příloha č. 2: Rozpočtová soustava v ČR

Obr. 2.2 Rozpočtová soustava v ČR

Zdroj: Peková, Jitka. Veřejné finance, 2008. Vlastní zpracování

Příloha č. 3: Systematická část klasifikace funkcí vládních institucí

01 VŠEOBECNÉ VEŘEJNÉ SLUŽBY

01.1 Zákonodárné, výkonné a další normotvorné orgány, záležitosti finanční, rozpočtové, daňové, zahraniční

01.2 Zahraniční ekonomická pomoc

01.3 Všeobecné služby

01.4 Základní výzkum

01.5 Aplikovaný výzkum a vývoj v oblasti všeobecných veřejných služeb

01.6 Všeobecné veřejné služby jinde neuvedené

01.7 Transakce v oblasti veřejného (státního) dluhu

01.8 Transfery obecného charakteru mezi různými úrovněmi státní a veřejné správy

02 OBRANA

02.1 Vojenská obrana (správa a provoz)

02.2 Civilní ochrana

02.3 Zahraniční vojenská pomoc

02.4 Aplikovaný výzkum a vývoj v oblasti obrany

02.5 Obrana jinde neuvedená

03 VEŘEJNÝ POŘÁDEK A BEZPEČNOST

03.1 Policejní ochrana

03.2 Požární ochrana

03.3 Soudy a státní zastupitelství

03.4 Vězeňská správa a vězeňský provoz

03.5 Aplikovaný výzkum a vývoj v oblasti veřejného pořádku a bezpečnosti

03.6 Veřejný pořádek a bezpečnost jinde neuvedená

04 EKONOMICKÉ ZÁLEŽITOSTI

04.1 Všeobecné ekonomické, komerční a pracovní záležitosti

04.2 Zemědělství, lesnictví, rybářství a myslivost

04.3 Paliva a energetika

04.4 Těžba a zpracovatelský průmysl

04.5 Doprava

04.6 Pošty a telekomunikace

04.7 Ekonomická oblast ostatní

04.8 Aplikovaný výzkum a vývoj v ekonomické oblasti

04.9 Ekonomické záležitosti jinde neuvedené

05 OCHRANA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

05.1 Odstraňování odpadů kromě odpadních vod

05.2 Odstraňování odpadních vod

05.3 Kontrola a snižování znečištění

05.4 Ochrana přírody

05.5 Aplikovaný výzkum a vývoj v oblasti ochrany životního prostředí

05.6 Ochrana životního prostředí jinde neuvedená

06 BYDLENÍ A SPOLEČENSKÁ INFRASTRUKTURA

06.1 Rozvoj bydlení

06.2 Územní rozvoj obecně

06.3 Zásobování vodou

06.4 Pouliční osvětlení

06.5 Aplikovaný výzkum a vývoj v oblasti rozvoje bydlení a společenské infrastruktury

06.6 Rozvoj bydlení a společenské infrastruktury jinde neuvedený

07 ZDRAVÍ

07.1 Léčiva a zdravotnické prostředky

07.2 Ambulantní zdravotní péče

07.3 Ústavní zdravotní péče

07.4 Veřejné zdravotnické služby

07.5 Aplikovaný výzkum a vývoj v oblasti zdravotnictví

07.6 Zdravotnické služby jinde neuvedené

08 REKREACE, KULTURA A NÁBOŽENSTVÍ

08.1 Rekreační a sportovní služby

08.2 Kulturní služby

08.3 Rozhlasové a televizní vysílání a vydavatelské

08.4 Náboženské a ostatní společenské služby

08.5 Aplikovaný výzkum a vývoj v oblasti rekreace, kultury a náboženství

08.6 Rekreační, kulturní a náboženské služby jinde neuvedené

09 VZDĚLÁVÁNÍ

09.1 Preprimární a primární vzdělávání

09.2 Sekundární

09.3 Postsekundární vzdělávání nižší než terciární

09.4 Terciární vzdělávání

09.5 Vzdělávání nedefinované podle úrovně

09.6 Vedlejší služby ve vzdělávání

09.7 Aplikovaný výzkum a vývoj v oblasti vzdělávání

09.8 Vzdělávání jinde neuvedené

10 SOCIÁLNÍ VĚCI

10.1 Nemoc a invalidita

10.2 Stáří

10.3 Pozůstalí

10.4 Rodina a děti

10.5 Nezaměstnanost

10.6 Bydlení

10.7 Sociální pomoc jinde neuvedená

10.8 Aplikovaný výzkum a vývoj v oblasti sociálních věcí

10.9 Sociální věci jinde neuvedené

Zdroj: <https://www.czso.cz>, vlastní zpracování.

Příloha č. 4: Legislativa českého knihovnictví

Zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (a návazné prováděcí předpisy). Zákon upravuje systém knihoven poskytujících veřejné knihovnické a informační služby a podmínky jejich provozování. Definiuje veřejné knihovnické a informační služby, řeší evidenci knihoven, meziknihovní služby, podporu knihoven, evidenci a revizi knihovního fondu, vyřazování knihovních dokumentů a ochranu knihovního fondu.

Vyhláška č. 88/2002 Sb., k provedení knihovního zákona. Vyhláška upravuje problematiku meziknihovních služeb, podrobnosti o vedení evidence knihovního fondu a náležitosti zápisu o výsledku revize knihovního fondu.

Zákon č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Zákon upravuje činnost knihoven, které jsou součástí muzeí.

Archivní legislativa - **Zákon č. 499/2004 Sb.**, o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů. **Vyhláška č. 645/2004 Sb.**, kterou se provádějí některá ustanovení zákona o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů. **Vyhláška č. 259/2012 Sb.**, o podrobnostech výkonu spisové služby.

Zákon č. 37/1995 Sb., o neperiodických publikacích. Ze zákona v § 3 vyplývá, že vydavatel má povinnost odevzdat na své náklady z každého vydání neperiodické publikace stanovený počet exemplářů (tzv. povinných výtisků) vybraným knihovnám.

Vyhláška č. 252/1995 Sb., k provedení zákona č. 37/1995 Sb. Jmenuje knihovny s právem regionálního povinného výtisku neperiodických publikací a knihovny, kterým má vydavatel povinnost písemně nabídnout ke koupi jeden výtisk jím vydávané neperiodické publikace.

Zákon č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů (Tiskový zákon). Zákon určuje některá práva a povinnosti pro vydavatele (a další fyzické a právnické osoby) v souvislosti s vydáváním periodického tisku. V § 9 tohoto zákona je vydavateli dána povinnost bezplatně odevzdat z každého vydání periodického tisku stanovený počet exemplářů (tzv. povinných výtisků) vybraným knihovnám.

Související legislativa

Zákon č. 398/2006 Sb., úplné znění zákona č.121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (Autorský zákon), jak vyplývá ze změn provedených zákonem č.81/2005 Sb., zákonem č.61/2006 Sb. a zákonem č.216/2006 Sb.). Zákon se zabývá otázkami autorského práva ve vztahu ke zhotovování kopií pro osobní potřebu (§30 a 37), půjčování (§16, 38, 78, 82) a citování zveřejněného díla (§31).

Zákon č.101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů. Knihovny v rámci své činnosti, registrace čtenářů, shromažďují jejich osobní údaje. Proto dle § 16 se jako správci osobních údajů registrují u Úřadu pro ochranu osobních údajů.

Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.

Listina základních práv a svobod. (knihovny.cz, online, cit. 27. 12. 2017)

Příloha č. 5: Celkové výdaje krajů na kulturu

Tabulka 3.7 Celkové výdaje krajů na kulturu, v letech 2011 - 2016 (tis. Kč)

Kraj	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Průměr
Středočeský	230 154	259 546	222 228	231 603	257 693	278 254	246 580
Jihočeský	238 360	269 337	250 670	268 120	285 279	281 588	265 559
Plzeňský	261 636	318 886	255 322	232 140	283 458	289 587	273 505
Karlovarský	89 575	91 572	91 157	93 960	103 296	113 947	97 251
Ústecký	221 176	241 081	248 792	216 097	230 335	260 625	236 351
Liberecký	118 069	137 515	162 853	133 361	153 681	146 253	141 955
Královéhradecký	158 342	166 218	144 835	147 354	161 404	160 814	156 495
Pardubický	93 742	109 212	111 431	101 626	116 134	127 457	109 934
Vysočina	158 934	161 405	171 605	189 812	189 095	169 877	173 455
Jihomoravský	216 285	204 008	195 051	221 293	322 189	195 980	225 801
Olomoucký	216 581	230 449	206 247	198 484	209 598	226 203	214 594
Zlínský	147 473	159 474	172 063	163 648	169 461	151 309	160 571
Moravskoslezský	236 770	234 957	275 025	241 200	293 797	284 089	263 964
Minimum	89 575	91 572	91 157	93 960	103 296	113 947	
Maximum	261 636	318 886	275 025	268 120	322 189	289 587	
Medián	216 285	204 008	195 051	198 484	209 598	195 980	
Průměr	183 623	198 743	192 868	187 592	213 494	206 614	197 156

Zdroj: Webové stránky krajů – závěrečné účty, vlastní zpracování. Olomoucký kraj, Středočeský kraj, Pardubický kraj – odbor kultury a památkové péče, Jihomoravský kraj, Jihočeský kraj – kultura, církev a sdělovací prostředky, Ústecký kraj – kultura a ochrana památek, Plzeňský kraj – kultura a cestovní ruch, Karlovarský – kultura, památková péče, lázeňství a cestovní ruch.

Tabulka 3.10 Celkové výdaje krajů na kulturu na 1 obyvatele, v letech 2011 - 2016

Kraj	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Průměr
Středočeský	172	194	166	173	192	208	184
Jihočeský	373	421	392	420	446	441	416
Plzeňský	452	551	441	401	490	500	473
Karlovarský	302	308	307	316	348	384	328
Ústecký	269	294	303	263	281	317	288
Liberecký	268	312	369	302	348	332	322
Královéhradecký	287	302	263	267	293	292	284
Pardubický	181	211	216	197	225	247	213
Vysočina	312	317	337	373	372	334	341
Jihomoravský	183	173	165	188	273	166	192
Olomoucký	326	347	311	299	316	341	323
Zlínský	253	273	295	280	290	259	275
Moravskoslezský	196	194	227	199	243	235	216
Minimum	172	173	165	173	192	166	
Maximum	452	551	441	420	490	500	
Medián	269	302	303	280	293	317	
Průměr	275	300	292	283	317	312	296

**Příloha č. 6: Knihovnické a ekonomické ukazatele v jednotlivých krajských knihovnách,
v letech 2011 – 2016**

Knihovnické a ekonomické ukazatele Středočeské vědecké knihovny v Kladně

Knihovnické ukazatele	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Registrovaní čtenáři	6 673	6 501	4 545	4 574	4 369	5 227
Z toho do 15 let	46		78	75	68	53
Návštěvníci	152 503	152 134	152 121	152 158	136 201	130 923
Výpůjčky	299 723	308 899	291 466	281 420	265 913	259 645
Knihovní fond	839 663	843 243	853 449	874 815	898 405	929 858
MVS	105	83	55	70	84	35
Akce pro veřejnost	112	87	103	102		
Ekonomické ukazatele (tis. Kč)						
Příspěvek kraje	30 479	31 570	32 391	32 350	34 617	35 761
Dary	33					
Ostatní	1 687					
Vlastní zdroje	1 957	2 575	2 980	2 900	2 632	3 289
Celkové výnosy	34 156	34 145	35 371	35 250	37 249	39 050
Celkové náklady	34 156	34 145	35 371	35 248	37 249	38 674
Celkový hospodářský výsledek	0	0	0	2	0	376
Zaměstnanci	67			70	70	71

Zdroj: Výroční zprávy, vlastní zpracování

**Knihovnické a ekonomické ukazatele Jihočeské vědecké knihovny v Českých
Budějovicích**

Knihovnické ukazatele	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Registrovaní čtenáři	18 962	18 936	18 740	18 386	18 353	18 361
Z toho do 15 let	2 859	3 259	3 208	3 466	3 727	3 942
Návštěvníci	295 340	245 236	252 571	256 967	261 547	272 555
Výpůjčky	839 435	821 461	799 927	789 650	793 976	805 078
Knihovní fond	1 328 004	1 343 608	1 356 530	1 371 263	1 384 669	1 399 835
MVS	294	227	274	202	203	202
Akce pro veřejnost	387		404	450	519	627
Ekonomické ukazatele						
Příspěvek kraje	41 161	40 724	41 098	45 214	45 706	46 826
MK ČR	132	290	343	218	204	182
Statutární město ČB	10	38	79	96	96	96
Vlastní zdroje	4 485	4 561	3 335	2 561	2 843	2 872
Celkové výnosy	45 788	45 613	44 855	48 089	48 849	49 976
Celkové náklady	45 612	45 533	44 686	48 087	48 593	49 970
Celkový hospodářský výsledek	176	80	169	2	256	6
Zaměstnanci	88	89	88	90	89	91

Zdroj: Výroční zprávy, vlastní zpracování

Knihovnické a ekonomické ukazatele Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje

Knihovnické ukazatele	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Registrovaní čtenáři	10 876	12 530	11 595	13 794	13 430	10 019
Návštěvníci	144 658	160 569	215 432	198 678	215 552	
Výpůjčky	589 503	590 867	598 607	582 794	549 657	501 784
Knihovní fond	1 862 742	1 883 543	1 901 524	1 916 534	1 930 876	1 946 521
MVS	486	490	476	365	342	288
Akce pro veřejnost	272	258	289			153
Ekonomické ukazatele						
Příspěvek kraje (tis. Kč)	53 868	49 320	46 420	46 400	49 796	53 396
Příspěvek SR	708		484	317		3 276
Dotace ostatní	173		1 891	351	778	25
Vlastní zdroje	2 342	1 592	1 549	2 960	2748	1 024
Celkové výnosy	57 092	52 601	50 344	50 028	53 322	56 753
Celkové náklady	56 929	52 579	50 329	50 025	53 291	56 753
Celkový hospodářský výsledek	163	22	15	3	31	0
Zaměstnanci	89	87	86	87	88	

Zdroj: Výroční zprávy, vlastní zpracování

Knihovnické a ekonomické ukazatele Krajské knihovny Karlovy Vary

Knihovnické ukazatele	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Registrovaní čtenáři	10 649	10 492	10 589	10 406	10 276	9 697
Z toho do 15 let	1 444	1 473	1 400	1 345	1 226	1 169
Návštěvníci	257 503	257 350	262 360	266 068	261 042	253 073
Výpůjčky	490 433	506 693	487 064	454 457	435 307	417 579
Knihovní fond	311 111				358 709	363 632
MVS	907	975	711	622	528	522
Akce	621	568	592	693	577	497
Ekonomické ukazatele						
Příspěvek kraje	25 330	24 746	24 727	24 623	25 621	25 898
Příspěvek města	435	442	444	444	443	410
Ostatní dotace	263	470	327	304	253	345
Vlastní zdroje	2 493	2 582	2 644	2 728	2 178	2 203
Celkové výnosy	28 521	28 240	28 142	28 099	28 495	28 856
Celkové náklady	28 520	28 095	28 122	28 091	28 487	28 848
Celkový hospodářský výsledek	1	145	20	8	8	8
Zaměstnanci	55	56	55	53	53	59

Zdroj: Výroční zprávy, vlastní zpracování

Knihovnické a ekonomické ukazatele Severočeské vědecké knihovny

Knihovnické ukazatele	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Registrovaní čtenáři	12 050	11 736	11 177	10 812	10 668	9 962
Z toho do 15 let	1 648	1 659	1 695	1 856	2 040	1 794
Návštěvníci	239 329	242 282	226 392	226 594	210 764	209 216
Výpůjčky	828 877	833 858	777 133	758 470	726 889	692 066
Knihovní fond	799 905	815 451	822 859	819 013	734 977	747 687
MVS						
Akce pro veřejnost	386	463	504	482	462	504
Ekonomické ukazatele (tis. Kč)						
Příspěvek kraje	40 820	41 919	42 509	42 063	43 359	44 910
Příspěvek města	297	267	254	294	400	400
Dotace ze SR	155	326	100	209	294+188+174	401+258+126
Vlastní zdroje	2 244	2 233	2 134	2 020	1 858	1 802
Celkové výnosy	44 440	46 408	46 476	44 681	47 123	47 405
Celkové náklady	44 417	46 394	46 401	44 662	47 111	47 390
Celkový hospodářský výsledek	23	14	75	19	12	15
Zaměstnanci	94	94	93	92	93	94

Zdroj: Výroční zprávy, vlastní zpracování

Knihovnické a ekonomické ukazatele Krajské vědecké knihovny v Liberci

Knihovnické ukazatele	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Registrovaní čtenáři	23 726	26 398	26 002	24 835	21 846	21 248
Z toho do 15 let	4 074	4 548	4 459	4 376	4 607	4 827
Návštěvníci	396 454	398 606	400 619	371 757	368 465	368 505
Výpůjčky						
Knihovní fond	1 365 020	1 392 282	1 410 947	1 432 124	1 332 384	1 351 044
MVS	653	767	664	510	478	477
Akce pro veřejnost	673	811	1 022	970	1 011	1 120
Ekonomické ukazatele (tis. Kč)						
Příspěvek kraje	44 093	44 023	38 723	38 129	39 951	41 340
Příspěvek SR	275	150	268	366	460	280
Dotace město	1 652	1 632	1 445	1 466	1 407	1 744
Dary	166	192	346	70	180	90
Vlastní zdroje	5 231	4 463	5 158	6 776	5 519	5 524
Celkové výnosy	51 417	50 460	45 940	46 807	47 517	48 978
Celkové náklady	51 417	50 458	45 927	46 792	47 509	48 978
Celkový hospodářský výsledek	0	2	13	15	8	0
Zaměstnanci	78	78	77	76	73	77

Zdroj: Výroční zprávy, vlastní zpracování

Knihovnické a ekonomické ukazatele Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové

Knihovnické ukazatele	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Registrovaní čtenáři	11 019	10 649	10 483	9 696	9 702	9 023
Návštěvníci	197 801	204 470	189 736	187 344	173 829	167 332
Výpůjčky	478 912	467 946	459 302	446 802	432 985	404 658
Knihovní fond	1 303 802	1 322 560	1 339 098	1 356 706	1 373 477	1 389 915
MVS	533	504	526	449	418	435
Akce						
Ekonomické ukazatele (tis. Kč)						
Příspěvek kraje	47 947	49 150	48 180	47 840	49 377	50 833
Příspěvek SR	166	309	399	309	1 283	0
Vlastní zdroje	3 280	3 329	3 930	3 464	3 402	3 621
Celkové výnosy	51 393	52 788	52 509	51 613	54 062	54 454
Celkové náklady	51 237	52 444	52 427	51 515	54 060	54 031
Celkový hospodářský výsledek	156	344	82	98	2	423
Zaměstnanci	84					84

Zdroj: Výroční zprávy, vlastní zpracování

Prázdné kolonky nedohledány ve výročních zprávách

Knihovnické a ekonomické ukazatele Krajské knihovny v Pardubicích

Knihovnické ukazatele	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Registrovaní čtenáři	12 928	13 547	13 776	13 545	12 719	12 550
Z toho do 15 let	1 559	1 801	1 954	1 878	1 673	1 722
Návštěvníci	171 161	183 181	176 247	178 627	164 187	165 985
Výpůjčky	374 081	380 398	381 112	372 586	330 922	324 456
Knihovní fond	405 169	417 528	427 325	436 412	450 206	462 238
MVS	524	475	349	324	327	398
Akce pro veřejnost	298	376	360	440	394	410
Ekonomické ukazatele (tis. Kč)						
Příspěvek kraje	22 552	22 620	22 686	22 327	23 500	23 855
Příspěvek města	40	50	60	55	54	71
Dotace ze SR	114	166	138	321	334	105
Ostatní	966	899	1 071	1 026	960	1 277
Vlastní zdroje	1 558	1 558	1 477	1 372	1 315	1 322
Celkové výnosy	25 230	25 293	25 432	25 101	26 169	26 630
Celkové náklady	25 083	25 207	25 222	24 835	26 042	26 619
Celkový hospodářský výsledek	177	84	210	266	127	11
Zaměstnanci	56	56	56	54	54	54

Zdroj: Výroční zprávy, vlastní zpracování

Prázdné kolonky nedohledány ve výročních zprávách

Knihovnické a ekonomické ukazatele Krajské knihovny Vysočina

Knihovnické ukazatele	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Registrovaní čtenáři	6 464	6 557	6 637	6 581	6 637	6 425
Z toho do 15 let	1 337	1 221	1 285	1 295	1 334	1 312
Návštěvníci	188 541	198 736	179 678	188 111	185 559	176 335
Výpůjčky	375 973	389 729	379 215	388 630	372 273	358 849
Knihovní fond	258 653	271 717	294 442	314 440	334 938	342 590
MVS	344	345	305	235	191	191
Akce pro veřejnost	1 067	1 094	1 187	1 197	1 281	1 151
Ekonomické ukazatele						
Příspěvek kraje tis. Kč	14 184	14 289	14 289	14 359	14 746	15 340
MK ČR	126	124	139	203	59	81
město HB	7 000	7 150	7 306	7 456	7 606	7 756
Vlastní zdroje	1 396	1 064	1 112	1 013	1 230	7 392
Celkové výnosy	22 706	22 627	22 836	23 031	23 641	31 569
Celkové náklady	22 329	22 618	22 742	22 922	23 641	31 569
Celkový hospodářský výsledek	377	8	94	109	0	0
Zaměstnanci	37	37	38	38	38	40

Zdroj: Výroční zprávy, vlastní zpracování

Moravská zemská knihovna v Brně

Knihovnické ukazatele	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Registrovaní čtenáři	19 695	20 456	20 871	20 551	20 583	20 035
Návštěvníci	318 433	377 457	757 754	815 045	439 226	433 368
Výpůjčky	769 939	795 057	523 804	525 436	459 074	431 573
Knihovní fond	4 041 368	4 071 928	4 043 266	4 129 742	4 202 715	4 239 016
MVS	1 591	1 890	1 968	2 145	1 580	1 327
Akce pro veřejnost	205	225	253	252	319	419
Ekonomické ukazatele (tis. Kč)						
Příspěvek MK ČR	75 234	83 107	83 716	87 792	100 290	103 960
Mimorozpočtové zdroje	2 298	1 700	2 443	4 431	4 318	4 482
Vlastní zdroje	8 229	16 491	12 832	7 546	8 277	6 687
Celkové výnosy	85 761	101 298	98 991	99 769	112 885	115 129
Celkové náklady	85 333	101 229	98 617	99 509	112 735	113 761
Celkový hospodářský výsledek	428	69	374	260	150	1 368
Zaměstnanci	152	152	148	152	161	161

Zdroj: Výroční zprávy, vlastní zpracování

Knihovnické a ekonomické ukazatele Vědecké knihovny v Olomouci

Knihovnické ukazatele	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Registrovaní čtenáři	16 853	16 310	15 759	15 242	14 839	14 449
Návštěvníci	212 420	204 090	228 863	214 802	187 933	203 436
Výpůjčky	480 522	500 296	482 709	455 480	438 997	409 550
Knihovní fond	2 064 602	2 095 958	2 127 809	2 159 135	2 188 930	2 217 965
MVS	1 645	1 753	1 686	1 788	1 278	1 293
Akce	106	114	158	192		
Ekonomické ukazatele (tis. Kč)						
Příspěvek kraje	35 647	37 489	37 204	37 807	39 356	40 433
Příspěvek SR	1 293	522	357	281	401	232
Ostatní dotace	1 269	1 811	1 070	697	1 538	1 716
Vlastní zdroje	2 785	2 852	3 507	3 289	4 176	4 281
Celkové výnosy	40 994	42 674	42 138	42 074	45 471	46 661
Celkové náklady	40 765	42 614	41 783	41 372	43 931	45 118
Celkový hospodářský výsledek	229	60	355	702	1 540	1 543
Zaměstnanci	90	92	93	91	94	94

Zdroj: Výroční zprávy, vlastní zpracování

Knihovnické a ekonomické ukazatele Krajské knihovny F. Bartoše ve Zlíně

Knihovnické ukazatele	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Registrovaní čtenáři	14 377	13 923	13 429	14 757	14 607	14 646
Z toho do 15 let	2 341	2 474	2 428	2 654	2 584	2 364
Návštěvníci	307 463	305 134	268 727	314 163	301 388	298 192
Výpůjčky	1 294 603	1 427 682	1 284 674	1 256 976	1 146 532	1 106 127
Knihovní fond	446 550	461 174	476 331	484 751	495 786	506 411
Z toho knihy	402 374	404 990	418 220	437 549	447 800	457 480
MVS	270	203	123	582	398	247
Akce pro školy	442	498	474	407	452	455
Akce pro veřejnost	90	110	165	224	185	274
Ekonomické ukazatele (tis. Kč)						
Příspěvek kraje	24 467	24 426	23 040	18 876	19 000	19 684
Dotace ze SR	98	97	61	45	69	105
MK ČR	-	-	-	-	2	8
Statutární město Zlín	3 120	3 120	3 282	5 865	5 880	6 089
Vlastní zdroje	2 482	2 107	2 399	2 545	2 081	2 098
Celkové výnosy	30 167	29 750	28 782	27 331	27 032	27 984
Celkové náklady	29 885	29 564	28 709	27 301	26 939	27 915
Celkový hospodářský výsledek	282	186	73	30	93	69
Zaměstnanci	61	61	65	65	60	62

Zdroj: Výroční zprávy, vlastní zpracování

Knihovnické a ekonomické ukazatele Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě

Knihovnické ukazatele	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Registrovaní čtenáři	10 841	11 192	10 123	9 939	9 195	8 529
Návštěvníci	168 271	167 028	160 735	151 276	145 418	129 831
Výpůjčky	522 059	540 210	543 125	476 216	420 019	398 596
Knihovní fond	1 091 092	1 110 656	1 125 593	1 137 552	1 155 658	1 174 417
MVS	623	403	447	437	341	270
Akce pro veřejnost	40	74	46	114	115	130
Ekonomické ukazatele (tis. Kč)						
Příspěvek kraje	35 044	35 342	35 295	35 002	36 717	37 704
Příspěvek SR	32	90	435	215	166	167
Ostatní dotace	0	0	500	598	1 040	734
Vlastní zdroje	3 275	3 098	2 619	2 534	2 288	2 128
Celkové výnosy	38 351	38 530	38 849	38 349	40 211	40 733
Celkové náklady	38 040	38 181	38 754	38 349	40 002	40 338
Celkový hospodářský výsledek	311	349	95	0	209	395
Zaměstnanci	73	72	70	70	69	69

Zdroj: Výroční zprávy, vlastní zpracování

Příloha č. 7: Registrovaní uživatelé

Tabulka 3.3 Pořadí krajských knihoven v počtu registrovaných uživatelů

	Krajské knihovny	Průměrný počet registrovaných uživatelů	Krajské knihovny	Registrovaní uživatelé v roce 2016	Krajské knihovny	Registrovaní uživatelé v roce 2016¹¹
1.	Krajská vědecká knihovna v Liberci	24 009	Krajská vědecká knihovna v Liberci	21 248	MZK	20 035
2.	Moravská zemská knihovna	20 365	Moravská zemská knihovna	20 035	Krajská vědecká knihovna v Liberci	16 421
3.	Jihočeská vědecká knihovna v ČB	18 623	Jihočeská vědecká knihovna v ČB	18 361	Vědecká knihovna v Olomouci	14 449
4.	Vědecká knihovna v Olomouci	15 575	Krajská knihovna F. Bartoše ve Zlíně	14 646	Jihočeská vědecká knihovna v ČB	14 419
5.	Krajská knihovna F. Bartoše ve Zlíně	14 290	Vědecká knihovna v Olomouci	14 449	Krajská knihovna F. Bartoše ve Zlíně	12 282
6.	Krajská knihovna v Pardubicích	13 178	Krajská knihovna v Pardubicích	12 550	Krajská knihovna v Pardubicích	10 828
7.	Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje	11 676	Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje	10 019	Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje	10 019
8.	Severočeská vědecká knihovna	11 068	Severočeská vědecká knihovna	9 962	Krajská knihovna KV	9 697
9.	Krajská knihovna KV	10 352	Krajská knihovna KV	9 697	Studijní a vědecká knihovna v HK	9 023
10.	Studijní a vědecká knihovna v HK	10 095	Studijní a vědecká knihovna v HK	9 023	Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě	8 529
11.	Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě	9 970	Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě	8 529	Severočeská vědecká knihovna	8 168
12.	Krajská knihovna Vysočiny	6 550	Krajská knihovna Vysočiny	6 425	Středočeská vědecká knihovna v Kladně	5 174
13.	Středočeská vědecká knihovna v Kladně	5 315	Středočeská vědecká knihovna v Kladně	5 227	Krajská knihovna Vysočiny	5 113

¹¹ Po odečtení dětských uživatelů